

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Årsrapport 2021

Norsk lyd- og
blindeskriftbibliotek

Innhold

Del I. Leders beretning.....	3
Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall	5
Virksomheten og samfunnsoppdraget	5
Organisasjon og ledelse	7
Del III. Årets aktiviteter og resultater	10
Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk.....	10
Resultater og måloppnåelse etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2021.....	15
Ressursbruk 2021	38
Del IV. Styring og kontroll av virksomheten.....	40
Overordnet vurdering av styring og kontroll.....	40
Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll i NLB.....	40
Revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen	40
Personalpolitikk	40
Lærlinger	40
Krafttak for mangfold	40
Regjeringens inkluderingsdugnad	41
FNs bærekraftsmål	41
Aktivitets- og redegjøringsplikt.....	42
Klima- og miljøtiltak	43
Del V. Vurdering av framtidsutsikter.....	44
Del VI. Årsregnskap	46
Ledelseskommentarer til årsregnskapet 2021	46
Formål	46
Bekreftelse	46
Vurderinger av vesentlige forhold.....	46
Tilleggsopplysninger.....	47
Prinsippnote til årsregnskapet	48
Bevilgningsrapporteringen.....	48
Artskontorrapporteringen	48

Del I. Leders beretning

Vi ønsker oss et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon og kan lese på sine premisser. NLB bidrar til det på to hovedområder: Vi tilrettelegger utgivelser på lyd og i andre formater slik at de blir tilgjengelige, og vi samarbeider med aktører i bokbransjen for å gjøre flere utgivelser tilgjengelige i utgangspunktet.

Pandemiens påvirkning på NLB

2021 blir forhåpentligvis det første og siste året som i sin helhet var preget av en pandemi. Vi er svært fornøyde med at vi har kunnet levere tjenester og drive utviklingsarbeid i stort omfang og med god kvalitet til tross for de begrensningene pandemien har satt. Også i året som har gått har NLBs medarbeidere vist at vi kan levere selv med arbeidssteder og samarbeidsformer som er annerledes enn vi er vant til.

Det er flere forhold knyttet til arbeidsmiljø som blir påvirket av hjemmekontorløsninger. Som for de fleste andre virksomheter var det tungt å gå inn i en ny nedstengning på grunn av omikron etter en periode med gjenåpning. Det er derfor behov for å ha spesiell oppmerksomhet rettet mot arbeidsmiljøet i tiden som kommer.

Studenter

Med dagens ordinære finansiering er det kun studenter med sterk synsnedsettelse som får produsert tilrettelagt pensumlitteratur. Vi har fått bevilgning fra Kunnskapsdepartementet til et prøveprosjekt for å gi tilgang til tilrettelagt studielitteratur for flere studenter i NLBs målgruppe. Prosjektet har pågått i 2020 og 2021 og vil fortsette også i 2022.

På bakgrunn av erfaringene fra 2020 og 2021 har NLB levert et beslutningsunderlag til Kunnskapsdepartementet. Her peker vi på at innføring av tilgang til tilrettelagt pensumlitteratur for alle studenter i NLBs målgruppe, er et ledd i å oppfylle kravene i universitets- og høyskoleloven om at «Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen ...». Vi viser også at det er praktisk mulig å gjennomføre en slik ordning og at vi vurderer at gevinstene ved å innføre ordningen er større enn kostnadene.

Barn og unge

NLB prioriterer tiltak rettet mot barn og unge i målgruppen. Det mest synlige resultatet av dette i år har vært lansering av appen Maneno. Maneno retter seg mot barn i alderen 8—12 år og er laget for å stimulere leselyst og gi motivasjon til å gå videre inn i bøkens verden. Appen gir oss enda et virkemiddel for å nå ut til denne aldersgruppen.

Vi ser samarbeid med folkebibliotekene som et viktig element i å nå ut til barn og unge. Vi ønsker oss at all formidling til skoleklasser skal bygge på at det i alle klasser kan finnes elever som er i NLBs målgruppe. Vi ser fram til å intensivere samarbeidet med folkebibliotekene etter pandemien.

Bedre ressursutnyttelse

NLB fortsetter å ta imot nye lånere. Vi har de tre seneste årene ligget jevnt på om lag 25.000 nye lånere per år. Når vi vet at bevilgningene ikke øker og behovet for videreutvikling er stort, blir svaret at NLB i år som i årene før må arbeide aktivt for å utnytte ressursene enda mer effektivt. Effektive selvbetjeningsløsninger og effektiv digital produksjon er blant nøklene. Samtidig må vi opprettholde muligheten for å bestille bøker over telefon og å få levert bok på CD til de lånerne som ikke kan nyttiggjøre seg de digitale løsningene.

En samling i vekst

Samlingen vår vokser som følge av at vi hvert år fyller på med titler i alle formater. I 2021 har vi økt vårt tilbud av e-bøker. Det er nyttig for de som vil lese punktskrift på en digital leselist eller som vil lese med store bokstaver på et lesebrett. Vi har økt produksjonen av punktskriftbøker samtidig som vi opprettholder tilbudet om at de som leser punktskrift, kan bestille litteratur de ønsker seg. Vi har hatt en nedgang i produksjonen av innleste titler i våre egne studioer, men det er kompensert ved at vi har kjøpt flere titler fra kommersielle forlag. Som følge av prøveprosjektet knyttet til studenter, har vi økt vår produksjon av studielitteratur. Her finnes flere titler som også kan være interessante for folkebiblioteklånere.

Universell utforming av digitale utgivelser og et tilrettelagt tilbud

Tidspunktet for innføring av tilgjengelighetsdirektivet nærmer seg. Det innebærer et krav om at e-bøker skal være universelt utformet. Vi har nå en veileder for universell utforming av digitale utgivelser som vi har utarbeidet sammen med Forleggerforeningen og Statped. Veilederen er presentert for Forleggerforeningens medlemmer. Vi håper vi ved hjelp av veilederen kan bidra til at norske utgivelser tilfredsstiller kravene i tilgjengelighetsdirektivet. Parallelt med dette skal vi videreutvikle vårt eget tilbud til målgruppen vår. De mange gode tilbakemeldingene vi får fra lånere gir god motivasjon til å holde farten oppe!

Oslo 15.3.2022

Øyvind Engh
Direktør

Øyvind Engh, direktør i NLB. Foto: NLB

Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Virksomheten og samfunnsoppdraget

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er et statlig forvaltningsorgan underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. NLBs samfunnsoppdrag er å bidra til at mennesker med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese trykt tekst, får samme tilgang til litteratur og bibliotek tjenester som befolkningen for øvrig.

NLB produserer og låner ut tilrettelagt litteratur som lydbok, e-bok og i punktskrift. Bibliotektilbudet omfatter allmenn litteratur for alle aldersgrupper og studielitteratur for studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler. NLB arbeider aktivt for å spre informasjon om tilbudet og rekruttere nye lånere. Gjennom sin virksomhet bidrar NLB til samfunnsmessig likestilling for en stor gruppe av landets innbyggere.

Fra 2003 har NLB administrert og utført utskriftstjeneste for døvblinde.

NLBs visjon

Et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon.

Strategiplan 2019–2024

Viktigste strategiske områder

- Utgivelser fra kommersielle aktører skal i større grad være universelt utformet.
- NLBs målgruppe skal få tilgang til en samling preget av kvalitet, allsidighet og aktualitet.
- NLBs lånere skal få kjennskap om og tilgang til samlingen på måter som er tilpasset deres behov.
- Flere i målgruppen skal få kjennskap til NLB og flere skal bli lånere.

NLBs verdier

NLBs verdier er profesjonalitet, respekt og inkludering. Vi skal etterleve verdiene internt og i møte med omgivelsene.

Mål for NLB i tildelingsbrevet for 2021

Departementet har i Prop. 1 S (2020—2021) redegjort for overordnede mål for kulturpolitikken, utfordringer og satsingsområder for 2021. De nasjonale kulturpolitiske målene bygger på Meld. St. 8 (2018—2019) Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida.

Hovedmålet for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2021 er å legge til rette for at personer som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese trykt tekst, har god tilgang til litteratur og bibliotek tjenester. Med utgangspunkt i de overordnede målene har departementet fastsatt delmål og styringsparametere for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2021.

Covid-19

Covid-19-pandemien har rammet store deler av samfunnet vårt hardt, og kunst- og kulturlivet er særlig berørt. Aktørene innenfor kulturlivet var blant de første som måtte stenge ned og avbryte sin aktivitet og er trolig også blant de siste som kan gjenoppta normal virksomhet.

Kulturpolitikken handlet i 2021 i hovedsak om å stimulere til kunst- og kulturaktivitet innenfor rammene gjeldende smitteverntiltak tillot. Kultur- og likestillingsdepartementets og underliggende virksomheters hovedoppgave har vært å bidra til at vi har et levende og mangfoldig kulturliv under pandemien og etter hvert når pandemien er over.

Krafttak for mangfold

Regjeringen tar et krafttak for mangfold. Det overordnede målet er at kunst- og kulturlivet, mediene, frivilligheten og idretten skal inkludere og være tilgjengelige for alle, uavhengig av for eksempel kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bosted. Krafttaket innebærer at hele sektoren må bidra til et langsiktig og systematisk arbeid for å nå et større mangfold av brukere og deltakere, av utøvere og av uttrykk og tilbud.

For å sikre relevans og representativitet skal virksomhetene arbeide aktivt for å nå ut til nye grupper med sitt tilbud. Virksomhetene må rekruttere fra hele befolkningen for å nå målet om å skape kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet som er tilgjengelig for alle. Det må rettes særlig oppmerksomhet mot å inkludere samfunnsgrupper som er underrepresentert. Kulturdepartementet legger til grunn at alle underliggende virksomheter bidrar til krafttaket i 2021. I dette ligger det at virksomhetene skal vurdere sitt eget handlingsrom for å medvirke til at flere kan bli en del av disse arenaene i hele Norge. Kunst- og kulturlivet, mediene, frivilligheten og idretten må utvikle egne strategier for å medvirke til økt relevans og representativitet på sine områder.

Resultatmål 2021

1. Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånere.

2. Tilvekst

NLB skal ha et aktuelt og bredt tilbud av god kvalitet. NLB skal utvikle samlingen gjennom

- å opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- å utføre innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studenter med sterk synshemming og kan i tillegg utvikle samlingen av studielitteratur innenfor disponible rammer.

3. Studenttjeneste

NLB skal være en kompetanseressurs og samarbeidspartner for syns- og lesehemmede studenter, brukerorganisasjoner og offentlige virksomheter som bibliotek og undervisningsinstitusjoner.

4. Utvikling, samarbeid og pådriveransvar

NLB skal være aktiv i utvikling av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tilbudet til sine målgrupper. NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljøer som arbeider med tilrettelagt litteratur. Gjennom

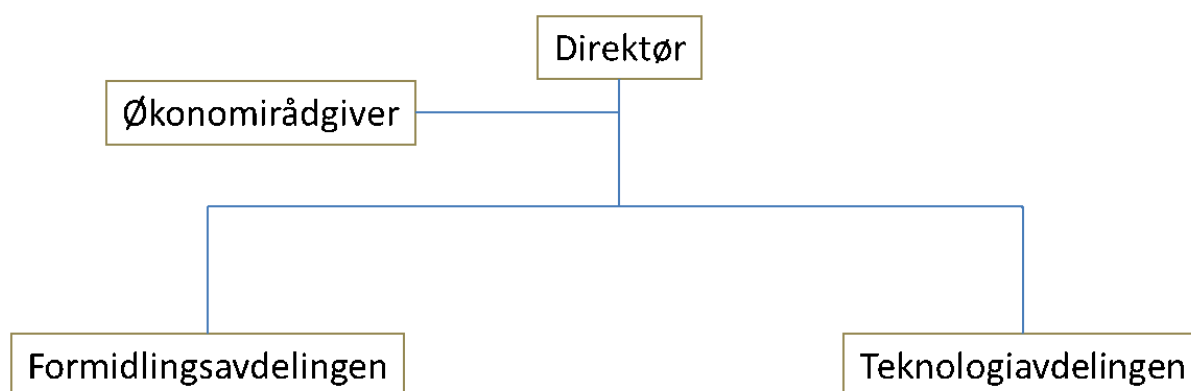
nasjonalt og internasjonalt samarbeid skal NLB være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud til sine målgrupper. NLB skal være en pådriver slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanaler også gir bedre tilgjengelighet for NLBs målgrupper.

Organisasjon og ledelse

NLB fikk ny organisering fra 1. september 2021 med to avdelinger og tre team i hver avdeling.

Målet med den nye organiseringen er å få en ledergruppe som er tilpasset at NLB har færre medarbeidere enn før. Samtidig bidrar månedlige møter i en utvidet ledergruppe til bedre prioriteringer og koordinering av ressursbruken. I den utvidede ledergruppen inngår ledergruppen, teamlederne, økonomirådgiver og produktkoordinator.

Organisasjonskart for NLB

NLBs ledelse i 2021

- Direktør: Øyvind Engh
- Avdelingsdirektør formidlingsavdelingen: Jorunn Wold
- Avdelingsdirektør teknologiavdelingen: Arne Kyrkjebø

NLB er lokalisert i Oslo. Virksomheten har per 31.12.2021 totalt 40 ansatte fordelt på 38,44 årsverk.

Fagråd

NLBs fagråd er oppnevnt av Kultur- og likestillingsdepartementet for fire år av gangen. Fagrådet har en leder og seks faste medlemmer. To av fagrådets medlemmer er oppnevnt etter forslag fra Norges Blindforbund. Dysleksi Norge, Nasjonalbiblioteket, Universitets- og høgskolerådet og Deltasenteret har foreslått ett fagrådsmedlem hver. Hvert medlem har et personlig varamedlem.

Fagrådets formål

Fagrådets formål er å supplere kompetansen i NLB med brukerperspektiver og faglige perspektiver fra sentrale samarbeidspartnere. Fagrådet skal bidra til å sikre et bredt og godt beslutningsgrunnlag for ledelsen i NLB. Dette skal bidra til at NLB tilbyr målgruppene et godt tilbud innenfor de rammene som blir gitt av Stortinget og departementet.

Fagrådet skal være et rådgivende organ for ledelsen i NLB og en arena for drøfting av strategiske og prinsipielle spørsmål om tilgang til litteratur for alle. Rådet skal bidra til god kontakt mellom brukerorganisasjonene, de profesjonelle samarbeidspartnerne og NLB.

Fagrådets sammensetning 2021–2024

Kultur- og likestillingsdepartementet har oppnevnt følgende medlemmer med varamedlemmer til fagrådet:

Leder

- Kjetil Knarlag

Etter forslag fra Norges Blindeforbund:

- Karianne Havsberg, med varamedlem Sissel Sørensen Bye
- Terje André Olsen, med varamedlem Gunnar Haugsveen

Etter forslag fra Dysleksi Norge:

- Daniel Lie, med varamedlem Caroline Solem

Etter forslag fra Nasjonalbiblioteket:

- Hilde Ljødal, med varamedlem Svein Arne Tinnesand

Etter forslag fra Bufdir:

- Tone Alexandra Larsen, med varamedlem Anders Kristoffer Braav Eriksen

Etter forslag fra Universitets- og høgskolerådet:

- Frode Eika Sandnes, med varamedlem Anna Løken

Fagrådet har i 2021 avholdt to møter. Rådet har vurdert og gitt uttalelser om saker som ny forskrift til åndsverkloven, tilgjengelighetsdirektivet, utlåns- og produksjonsstatistikk, utviklingsprosjekter og virksomhetsplaner.

Volumtall

Tabell 1. Utvalgte volumtall

Volumtall	2019	2020	2021
Samlet utlån i NLB	927.635	1.163.405	1.283.351
Utlån av folkebiblioteklitteratur	864.826	1.060.950	1.157.271
Utlån av studielitteratur	62.509	102.455	126.080
Lånere i NLB totalt	81.245	98.227	113.351
Tilvekst innleste lydbøker, folkebiblioteklitteratur	897	679	821
Samlet tilvekst studielitteratur	803	2.088	1.121

Nøkkeltall

Tabell 2. Nøkkeltall fra årsregnskapet (tall i hele tusen)

Nøkkeltall fra årsregnskapet	2019	2020	2021
Antall årsverk	38	37,44	38,44
Samlet tildeling post 01–99	58.773	60.264	62.849
Driftsutgifter	57.564	56.949	61.124
Utnyttelsesgrad post 01–29	97,9 %	94,5 %	97,3 %
Lønnsandel av driftsutgifter*	49 %	53 %	51 %
Lønnsutgifter per årsverk*	745	804	816

* For å gi et riktig bilde av virksomheten har vi flyttet honorar til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring fra lønn til ordinære driftsutgifter.

NLBs regnskap føres etter kontantprinsippet.

Del III. Årets aktiviteter og resultater

Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk

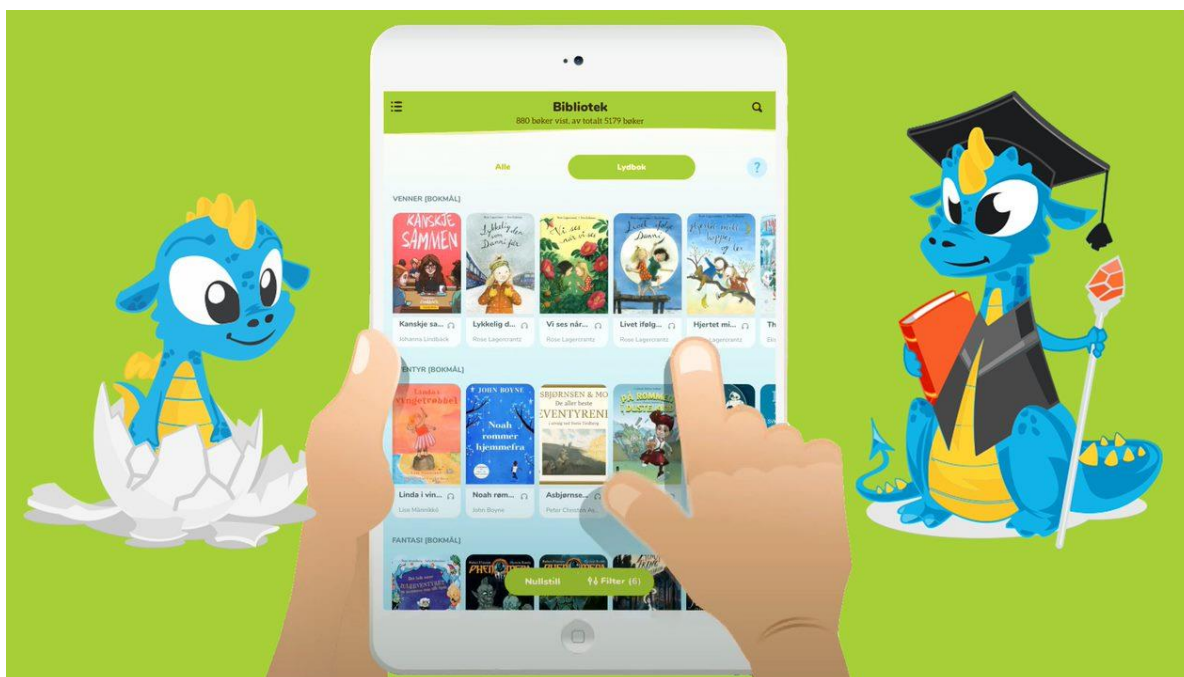
Tilbudet til barn og unge

Å skape lese lyst blant barn og unge er en viktig oppgave for NLB. Barn fra 0 til 16 år utgjør nå hele 40 % av lånerne, og gjennom året har vi jobbet målrettet for at de unge selv, foreldre, lærere og bibliotekarer skal kjenne til NLB og tilbudet vårt. I 2021 lanserte vi også en app spesielt beregnet på barn med lesevansker.

Maneno – leseapp for barn med dysleksi

Våren 2021 lanserte vi en egen app for lånerne i alderen 8–12 år. Med Maneno vil vi gjøre lesing mer lystbetont for barn med dysleksi og andre lesevansker. Appen har både lesestøtte og spillelementer som motiverer til å lese.

I Maneno får alle barn sin egen drage som de skal passe på. Jo mer barnet leser, jo mer vokser og utvikler dragen seg. Man tjener samtidig opp poeng som man kan bruke til å kjøpe klær og utstyr til dragen. Utfordringer og belønninger motiverer til å lese mer, og det er åpnet for å knytte kontakt med venner som også bruker appen.

Vi håper flere barn finner lesegledden med Maneno, som har spillelementer og lesestøtte.
Foto: NLB.

Maneno inneholder alle NLBs lydbøker og e-bøker for barn. Barnet kan registrere lesenivå alene eller sammen med en voksen og får ut fra dette leseforslag tilpasset sitt nivå. Appen har også lesestøtte:

- hjelp til å uttale vanskelige ord
- linjefokus som framhever linjen du peker på
- justering av tekststørrelse, linjeavstand og bakgrunnsfarge

Maneno finnes både på bokmål og nynorsk og for mobil og nettbrett. Appen tilfredsstiller krav til universell utforming (WCAG 2.1).

Litteraturformidling for barn og unge

Sommerles

Også i år har NLB samarbeidet med Sommerles, folkebibliotekenes lesekampanje for barn i barneskolealder. Vi produserte den årlige sommerlesfortellingen på lyd og som punktskrift slik at våre lånere kunne delta på lik linje med andre barn. Den innleste sommerlesfortellingen var tilgjengelig for alle barn via sommerles.no. I årets kampanje ble det avspilt hele 190.000 kapittelavspillinger. Sommerles er en fin arena for å vise fram NLBs tilbud til barn i målgruppen, foresatte og bibliotekansatte.

Foreningen !les

NLB har et mangeårig samarbeid med Foreningen !les. I 2021 produserte vi lyd og punktskrift til deres leseaksjoner for elever i grunn- og videregående skole: Bokslukerprisen, tXt-aksjonen og Rein tekst. Det ble også sendt ut en nydesignet folder med informasjon om vårt tilbud til lærere og skolebibliotekarere for til sammen 9.400 skoleklasser.

Tilbudet til voksne

Gjennomføring av Marrakech-direktivet

Lånere i NLB har forventninger om bedre tilgang til litteratur fra andre land og bibliotek knyttet til gjennomføringen av Marrakech-direktivet. I 2021 har vi evaluert eksisterende rutiner og utarbeidet nye slik at vi er godt rustet til å følge opp Marrakech-direktivet i 2022. Det er etablert rutiner for import av bøker fra svenske Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Den nye forskriften til åndsverkloven, som trådte i kraft 1. september 2021, opprettholder kravet om at kun målgruppen får tilgang til tilrettelagt litteratur fra NLB. Forskriften stiller krav om at NLB skal slette personopplysninger om inaktive lånere. Her er det utarbeidet rutiner som vil bli iverksatt i 2022.

Litteraturformidling for voksne

Nettsider, nyhetsbrev og sosiale medier

NLB har i 2021 fortsatt arbeidet med formidling av bøker gjennom nettsidene, i nyhetsbrev og i sosiale medier. Dette året laget vi 166 saker som dekker voksne, ungdom og barn. Nyhetsbrev på e-post med aktuelt nyhetsstoff og bokanbefalinger går ut i begynnelsen av hver måned.

Leseutfordring for voksne

Sommeren 2021 gjennomførte vi leseutfordringen «Les deg rundt i verden i sommer» i sosiale medier, der vi oppfordret lånerne til å lese en bok fra hver verdensdel i sommermånedene. Ansatte i NLB bidro med 25 boktips, noe vi har erfart at lånerne setter pris på.

LÅNERTIPS: MIDTØSTEN

Erdogan

Av: Nilas Johnsen

Dette er verkeleg god gravejournalistikk i bokform! Boka gjev eit godt innblikk i politiske alliansar og konflikhtar i Tyrkia med utgangspunkt i livet til Erdoğan. Historia som den norske journalisten fortel er både fascinerande og skremmande, og så nær sanninga om Erdoğan som vi kan håpe å komme.

Anbefalt av @katusj

BOKTIPS: ASIA

Fargeløse Tsukuru Tazaki og hans pilegrimsår

Av: Haruki Murakami

Jeg har enda ikke lest en bok av Murakami som har skuffet. Dette er en bittersøt fortelling som skildrer vennskap satt på prøve, isolasjon, og det å vokse opp til tross for livets vanskeligheter.

Elise - produksjonskoordinator

Både ansatte og lånerne bidro med lesetips i sommerens leseutfordring i sosiale medier: Les deg rundt i verden i sommer. Foto: NLB.

Tilbudet til studenter

Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker

Prosjektet ble videreført og tildelt 2 millioner kroner over statsbudsjettet. Pengene er hovedsakelig brukt til å produsere studielitteratur med utgangspunkt i pensumlister fra lærestedene og til videreutvikling av produksjonslinjer for studielitteratur.

Målet er å kartlegge behovet for tilrettelagt litteratur blant studenter i NLBs målgruppe som ikke har produksjonsrettigheter. Omfang og ressursbruk ved læresteder og hos NLB blir kartlagt.

I 2021 deltok Høgskolen i Innlandet og Universitetet i Agder i prosjektet med til sammen 296 studenter, rekruttert gjennom studiestedenes informasjonskanaler og en NLB-utviklet kampanje i sosiale medier.

På tampen av 2021 meldte Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole sin interesse for prosjektet, og vi kom så vidt i gang med å produsere samiske lærebøker før årsskiftet.

Utlån, lånersammensetning og brukertilfredshet

NLB har nå 113.351 lånerne, og veksten er på 15 % i 2021.

Rekruttering av nye lånerne

I 2021 ble det rekruttert mange nye lånerne blant barn under 16 år. De fleste har dysleksi og andre lesevansker, mens lånerne med andre funksjonsnedsettelse følger tett etter.

Aldersgruppen 17–30 år øker med 33 %, og det er nå om lag 36.000 lånerne i denne gruppen der mange studenter er representert. Kampanjer og økt oppmerksomhet rundt tilrettelagt studielitteratur i kombinasjon med at flere pensumbøker blir produsert hos oss i prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*, bidrar både til å rekruttere nye og aktivisere eksisterende lånerne.

Mange aktive lånerne

Hele 78 % av lånerne var aktive i 2021. Det vil si at de har lånt minst én bok.

Folkebiblioteklitteratur innlest som lydbok står for 86 % av alle utlån, mens studielitteratur produsert med talesyntese utgjør 8 %. Utlånet av studielitteratur øker med 23 %, og de fleste låner talesyntesebøker.

E-bøker ble lansert i 2020 og utgjør 6 % av totalt utlån etter 1,5 år. Av disse er to av tre utlån folkebiblioteklitteratur, mens en tredel er studielitteratur som e-bok.

For punktskriftbøker er det i år en nedgang på 11 % i antall utlån. Siden punktskriftutlånet kun utgjør 0,2 % av samlet utlån, vil små variasjoner slå ut på statistikken. Vi registrerer at enkelte punktskriftlesere nå foretrekker e-bok framfor punktskrift på papir.

Flest digitale utlån

Digitale utlån er utlån via nlb.no eller direkte i appene Lydhør og Maneno. For lydbøker folkebiblioteklitteratur er 65 % digitale utlån, mens 35 % fortsatt får tilsendt CD. For studielitteratur utgjør digitale utlån hele 97 %. De fleste lånerne bruker Lydhør når de lytter til bøkene. En del barn bruker nå Maneno.

Brukertilfredshet

Universell utforming i nettbaserte tjenester

Universell utforming av produkter og tjenester er viktig for målgruppene til NLB. For å sikre at lånerne har god tilgang til våre tjenester, fikk vi i 2021 analysert universell utforming i appene våre og på nlb.no med utgangspunkt i gjeldende krav (WCAG 2.1). Etter at mindre utbedringer er gjort har Lydhør og Maneno nå god universell utforming. Granskingsrapporten konkluderer med at nlb.no har generelt god tilpasning i henhold til universell utforming. Det er likevel pekt ut noen prioriterte områder vi jobber videre med, som skjemaer og søkefunksjon.

Brukeropplevelse i digitale løsninger

Som i samfunnet ellers er det også i NLB en økende bevissthet rundt tjenestedesign og brukeropplevelse i digitale løsninger. I august var vi vertskap for nordisk UX-forum, et samarbeid med våre nordiske søsterbibliotek der brukeropplevelser er tema.

I 2021 gjennomførte vi også et tjenestedesign-prosjekt i samarbeid med konsultantselskapet OXX for å kartlegge brukernes opplevelser knyttet til våre nettbaserte tjenester. Med bakgrunn i 20 dybdeintervjuer definerte vi ti nøkkelfunn som beskriver lånernes utfordringer. Denne innsikten tar vi med oss videre i arbeidet med å utvikle våre selvbetjeningsløsninger.

Tilvekst

Den samlede tilveksten av tilrettelagte bøker øker med 132 %. Vi har konvertert et stort antall bøker fra samlingen til det nye e-bokformatet. Innkjøpet av kommersielle lydbøker har også økt betraktelig.

NLB utveksler filer med kommersielle forlag der dette er mulig. Mange forlag produserer nå lydutgave parallelt med andre utgaver, og NLB har avtale om kjøp og salg av lydfiler med mer enn 20 forlag.

Tilvekst av de ulike medietypene

Innleste lydbøker – folkebiblioteklitteratur

Det ble lest inn 349 bøker i våre studioer i 2021. I tillegg har vi kjøpt inn 472 titler fra kommersielle forlag.

Studiokapasiteten vår var vesentlig redusert i første halvår som følge av smitteverntiltak knyttet til covid-19. I sommer gikk vi gradvis over til normal drift. I mellomtiden hadde mange oppdragstakere takket ja til nye jobbtillbud. Vi opplever økt konkurranse om de erfarne innleserne, og fra mai og ut året har vi brukt mye ressurser på det tidkrevende arbeidet å rekruttere og lære opp nye innlesere.

God tilgang på titler fra kommersielle produsenter har gjort at vi har kunnet kompensere for lavere egenproduksjon med å øke antallet innkjøpte produksjoner.

Lydbøker med talesyntese – studielitteratur

Vi produserte 511 studie bøker med talesyntese. Vi hadde forventet en høyere produksjon i forbindelse med prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*. Det viser seg at lærestedene som deltok i 2021, hadde mange overlappende fag med samme pensum.

E-bøker – folkebibliotek- og studielitteratur

Vi produserte 3.824 e-bøker. Av disse utgjør konverterte titler fra samlingen til e-bok en stor del, i tillegg til at vi nå produserer alle nye titler også som e-bok.

Punktskrift

Samlet tilvekst for punktskrift ble 1.036 titler, en økning på 87 %. Tallet inkluderer bøker, tidsskrifter, punktklubber og noter, men det er bøker som utgjør den store veksten. Vi produserte 142 lånerønsker og alle innleste lydbøker også i punktskrift. 42 kortskriftproduksjoner kommer i tillegg.

NLB har fått produsert 14 musikknoter til studenter gjennom *DAISY Music Braille*, det internasjonale samarbeidsprosjektet om produksjon av musikknoter etter internasjonal standard.

Effektivisering

Det er i 2021 jobbet med flere effektiviseringstiltak internt. I produksjonen av de ulike medietypene er det gjort mange mindre tiltak for en mer effektiv produksjonsprosess. I punktklubbene til barn er tilbudet endret slik at kun de minste får tilsendt en pakke med taktilt materiale som er tidkrevende å produsere. De andre klubbene produseres mer strømlinjeformet på lik linje med voksenklubbene. Administrativt er det tatt i bruk et nytt verktøy for kontraktsadministrasjon og gjennomført flere andre tiltak for å sikre kvalitet og effektiv ressursbruk.

Resultater og måloppnåelse etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2021

Resultatmål 1: Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånere.

Styringsparametere

- Utlån av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur
- Andelen digitale utlån (strømming og nedlasting)
- Antall lånere
- Andel av anslått målgruppe NLB når med sitt tilbud
- Rekrutterings-, formidlings- og informasjonsvirksomhet overfor barn og unge
- Samarbeid med biblioteksektoren om formidlingsaktiviteter
- Brukertilfredshet

Utlån

Tabell 1.1. Utlån. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet utlån i NLB	927.635	1.163.405	1.283.351	119.946	10 %
Folkebibliotek- litteratur totalt	864.826	1.060.950	1.157.271	96.321	9 %
Lydbøker	861.983	1.056.689	1.100.962	44.273	4 %
CD	371.304	406.647	387.072	-19.575	-5 %
Strømmet	42.790	62.166	68.789	6.623	11 %
Nedlastet	447.889	587.876	645.101	57.225	10 %
Punktskriftbøker	2.843	2.312	2.068	-244	-11 %
E-bøker	0	1.949	54.241	52.292	2.683 %
Studielitteratur totalt	62.509	102.455	126.080	23.625	23 %
Lydbøker	62.167	93.998	100.267	6.269	7 %
CD	4.233	3.711	2.812	-899	-24 %
Strømmet	12.931	33.379	40.028	6.649	20 %
Nedlastet	45.003	56.908	57.427	519	0,9 %
E-bøker	342	8.433	25.797	17.364	206 %
Noter	1	24	16	-8	-33 %

Samlet utlån 2021

Samlet utlån øker med 10 % i 2021. Veksten nådde en topp på 25 % i 2020 og ser nå ut til å flate ut. Utlån av folkebiblioteklitteratur øker med 9 %, og utlånet av studielitteratur med 23 % fra året før.

Ved utgangen av 2021 er det 113.351 lånere registrert. 78 % er aktive lånere, mot 75 % i fjor. Ved en feil ble det oppgitt 43 % i årsrapporten for 2020. Aktive lånere er lånere som har lånt minst én bok i løpet av året.

Lydbøker

Innleste lydbøker står for 86 % av alle utlån. Dette er folkebiblioteklitteratur, både skjønnlitteratur og sakprosa.

Så og si alle studie bøker på lyd er talesyntesebøker. I år passerte vi for første gang 100.000 utlån av studie bøker på lyd, noe som utgjør 8 % av det totale utlånet.

Bøker i punktskrift

Det er en nedgang i punktskriftutlånet på 11 % fra forrige år. Punktskriftlånerne i NLB er få i antall, og små variasjoner i leseatferd slår ut på statistikken. Tilbakemeldinger fra enkeltlånere tyder på at noen har tatt i bruk e-bøker og nå foretrekker elektronisk punktskrift. I 2021 var det 25 registrerte punktskriftlesere som lånte e-bøker.

Tallene i tabell 1.1 er eksklusiv heftene vi sender ut månedlig gjennom punktclubbene. Vi har åtte klubber som til sammen dekker alle aldre, og totalt medlemstall i klubbene ligger stabilt rundt 90. I desember sendte vi ut 92 hefter.

E-bøker

I august 2020 lanserte vi e-bøker som et tilbud til alle lånere, og etter 1,5 år utgjør disse 6 % av alle utlån. Ett av tre utlån er studie bøker, mens to av tre utlån er folkebiblioteklitteratur. Innenfor studielitteratur utgjøre e-bøkene nå 21 %.

Digitale utlån

Flertallet låner bøkene sine selv på nlb.no eller direkte i appene Lydhør og Maneno. For lydbøker folkebiblioteklitteratur er 65 % digitale utlån og 35 % får tilsendt CD. For studielitteratur utgjør digitale utlån 97 %. Majoriteten av folkebiblioteklånerne, 90 %, laster ned bøkene, mens andelen som strømmer og laster ned er mer jevnt fordelt blant studentene, ca. 40/60 %.

Vi har i dag ingen eksakte tall på hvor mange lånere som bruker appene våre. I brukerundersøkelsen fra 2020 oppga 63 % at de brukte Lydhør, og i 2021 fikk vi flere lånere og den nye appen Maneno. Vi vet at utviklingen går i riktig retning og at mange foretrekker app når de skal lese våre bøker.

Fjernlån

Tabell 1.2. Fjernlån. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Folkebiblioteklitteratur	465	378	403	25	7 %
Studielitteratur	169	140	178	38	27 %

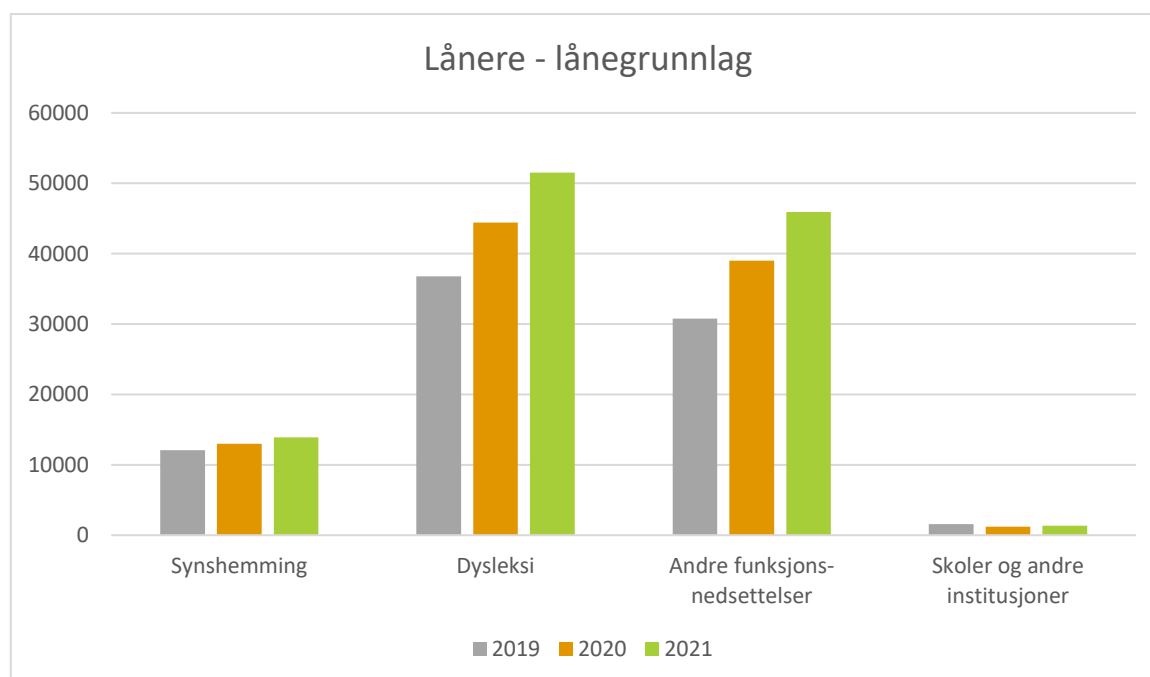
Tabellen viser fjernlån fra det svenske biblioteket Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Lånere

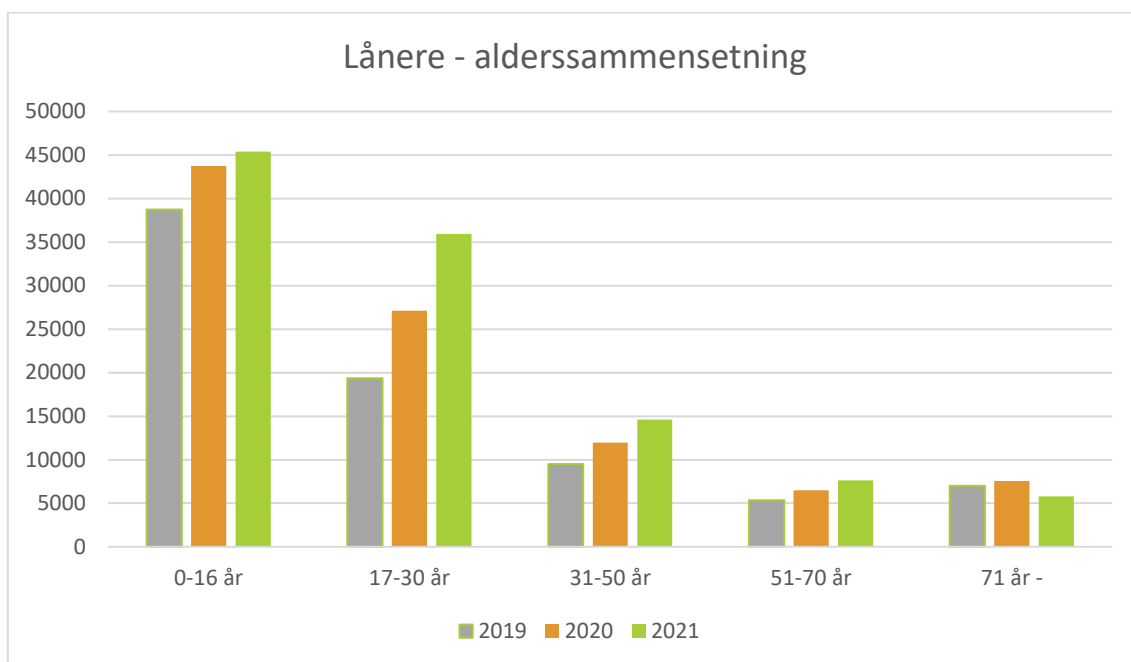
Tabell 1.3. Antall lånere totalt

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Antall lånere totalt	81.245	98.227	113.351	15.124	15 %
Antall registrert via NLB	45.814	53.221	61.401	8.180	15 %
Antall registrert via KABB	102	136	158	22	16 %
Antall registrert via Statped	35.167	44.698	51.622	6.924	16 %

Figur 1.1 Lånere fordelt på lånegrunnlag

Figur 1.2 Lånere fordelt på alder

Fortsatt økning i antall lånere

Ved utgangen av 2021 hadde vi totalt 113.351 lånere, en økning på 15 % fra året før. Flest lånere er registrert via NLB.

NLB er til for mennesker med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese visuell tekst, jf. åndsverkloven §§ 55, 56 og 56a. Størrelsen på målgruppen er vanskelig å fastslå:

- En lang rekke diagnoser kan lede til vansker med å lese visuell tekst.
- Det er funksjonsvariasjoner innenfor de ulike diagnosene, og ikke alle har så store utfordringer at de inngår i målgruppen.
- I omgivelsene foregår det en utvikling i retning av bedre universell utforming i digitale utgivelser som påvirker størrelsen på NLBs målgruppe og gjør den mer dynamisk.

Basert på studier fra andre land har vi tidligere anslått målgruppen til 5–6 % av befolkningen, om lag 300.000. Vi mener nå det er riktigere ikke å anslå målgruppens størrelse. Samtidig holder vi fast på følgende definisjon: En kombinasjon av funksjonsnedsettelse og vansker med å lese visuell tekst er nødvendig for få innvilget lånerett.

Lånersammensetning

Som det framgår av figur 1.2, så øker antallet lånere i alle aldersgrupper bortsett fra de på 71+. Her er det en tilbakegang på 23 %.

NLB har fortsatt satsingen på produksjon, utlån og markedsføring av studielitteratur i forbindelse med prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*. Dette bidrar til en økning på 33 % i aldersgruppen 17–30 år og trolig også til 22 % økning i aldersgruppen 31–50 år. Blant studenter med lesevansker er det gjerne et høyere aldersnitt.

Når det gjelder lånegrunnlag, er det jevn økning i alle de tre hovedgruppene. NLB har flest lånere med dysleksi, 51.494. Gruppen øker med 16 % i 2021.

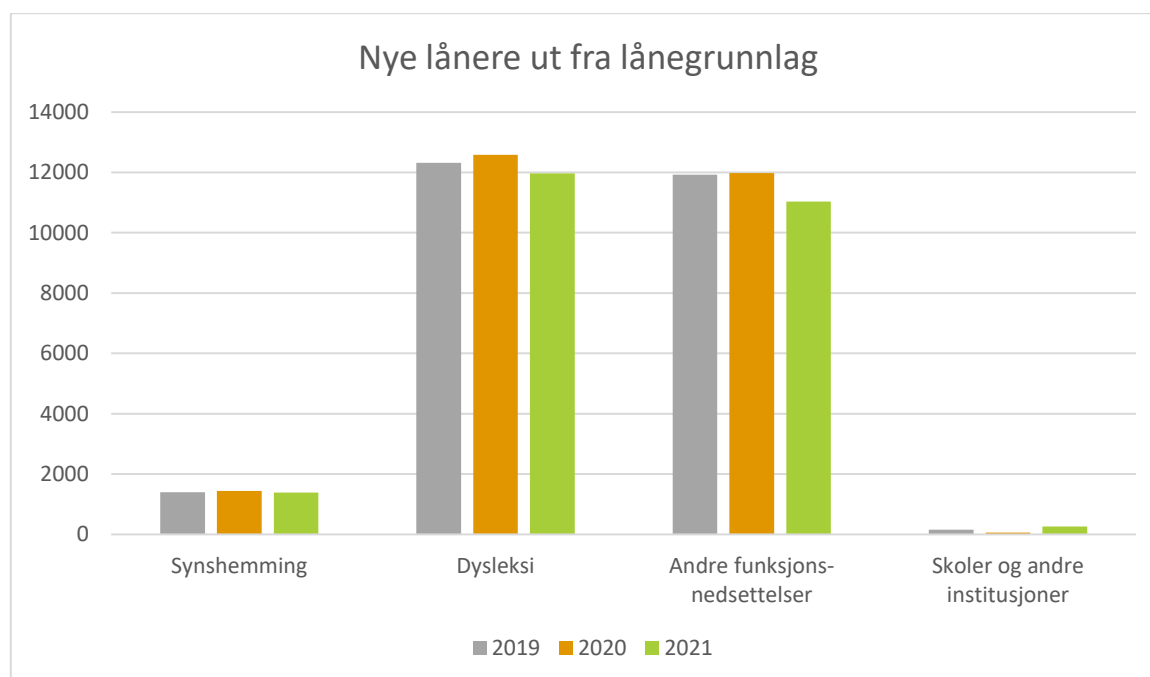
Lånere med andre funksjonsnedsettelse følger tett etter og utgjør nå 45.919 lånere, en økning på 18 %. Andre funksjonsnedsettelse kan være kognitive utfordringer og/eller fysisk funksjonshemming. Eksempler på kognitive vansker er ADHD, autisme, demens eller psykisk sykdom. Eksempler på fysisk funksjonshemming er lammelse, Parkinsons sykdom, kronisk utmattelsessyndrom eller cerebral parese.

Lånere med synshemming utgjør nå 13.896 lånere. Gruppen øker med 7 %.

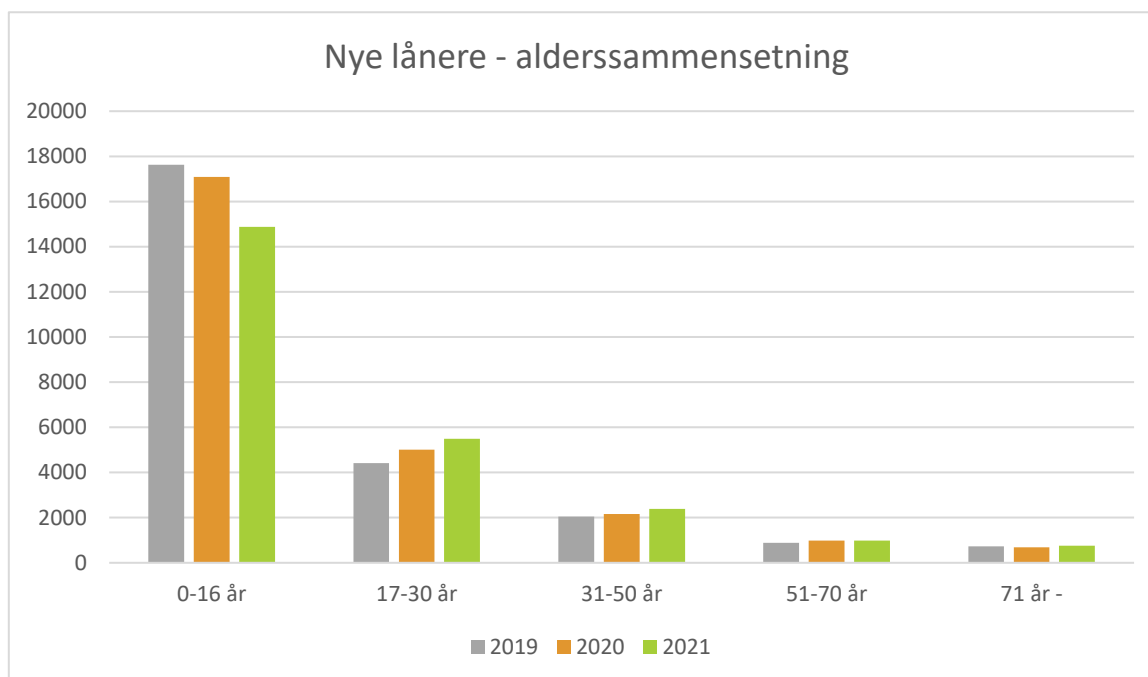
Tabell 1.4. Rekruttering av nye lånere totalt

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Antall nye innmeldinger totalt	25.837	26.164	24.627	-1.537	-6 %
Nye via NLB	9.046	9.348	9.773	425	5 %
Nye via KABB	22	27	24	-3	-11 %
Nye via Statped	16.755	16.776	14.816	-1.960	-12 %

Figur 1.3 Rekruttering av nye lånere fordelt på lånegrunnlag

Figur 1.4 Rekruttering av nye lånere fordelt på alder

Stabil rekruttering

Det er en nedgang i rekruttering via Statped som påvirker den samlede nedgangen på 6 %. Statped rekrutterer likevel flest nye lånere, 14.816. Innmeldinger via NLB øker med 5 % og utgjør 9.773 nye lånere.

Lånere i alderen 0–16 år utgjør fremdeles den største lånergruppen, selv med en nedgang i rekrutteringen på 13 % i 2021. I figur 1.4 finner vi ca. 10 % økning i aldersgruppene 17–30 år, 31–50 år og 70+.

Ser vi på lånegrunnlag, så ligger tallene for synshemming nokså stabilt. For dysleksi og andre funksjonsnedsettelse må tilbakegangen på henholdsvis 5 % og 8 % ses i sammenheng med nedgangen i rekrutteringer via Statped. Også 2021 har skapt utfordringer for norske skoler på grunn av covid-19, og det er rimelig å forstå nedgangen som en konsekvens av den ekstraordinære situasjonen.

Samarbeid med biblioteksektoren om formidlingsaktiviteter

Informasjon mot barn og unge

Sommerles

NLB samarbeider med Sommerles, folkebibliotekenes nasjonale og digitale lesekampanje for barn i 1. til 7. klasse. Gjennom å produsere den årlige sommerlesfortellingen på lyd og i punktskrift sørger NLB for at litteratur til kampanjen er tilrettelagt og tilgjengelig for alle barn. I år laget vi i tillegg en filmsnutt med Kristin Rui Slettebakken, innleser hos NLB og stemmen til sommerlesfortellingen, synlig både i våre og Sommerles sine kanaler. Statistikk fra Sommerles 2021:

- 164.000 barn deltok.
- Folkebibliotek i samtlige fylker og de fleste kommuner deltok.
- 190.000 kapittelavspillinger av den innleste sommerlesfortellingen.

Samarbeidet er en god arena for å vise fram og fortelle om NLBs tilbud til bibliotekansatte, barn i NLBs målgruppe og deres foresatte.

Leseaksjoner fra Foreningen !les

Foreningen !les har vært en samarbeidspartner gjennom mange år. Også i 2021 produserte vi lyd og punktskrift til deres leseaksjoner for elever i grunn- og videregående skole. Vi sender ut informasjon om NLB sammen med Foreningen !les sitt aksjonsmaterieill til skolene. Lærere og skolebibliotekarere i til sammen 9.400 skoleklasser mottok i år en nydesignet folder om NLBs tilbud til barn og unge.

- Bokslukerprisen: 4.233 klassesett
- tXt-aksjonen: 4.166 klassesett
- Rein tekst: 1.000 klassesett

Leser søker bok

Vi vurderer alle bøkene som får støtte av Leser søker bok. De som egner seg for produksjon som lydbok, e-bok eller punktskriftbok, blir innlemmet i samlingen vår.

Norsk barnebokinstitutt

NLB har vært involvert i prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt» der temaet er litteraturformidling til barn med nedsatt funksjonsevne.

Oppfølging av nasjonal bibliotekstrategi

Oppfølging av nasjonal bibliotekstrategi (2020–2023), *Rom for dannelse*, er integrert i NLBs virksomhetsplan for 2021 og fulgt opp gjennom ulike aktiviteter i løpet av året. Det er spesielt områdene i bibliotekstrategien knyttet til digital formidling og formidling mot barn og unge som gjenspeiles i aktivitetene og tiltakene som er gjennomført i 2021 – og som er beskrevet i årsrapporten.

Tilrettelagte arrangementer

NLB har et samarbeid med Nasjonalbiblioteket om arrangementer tilrettelagt for alle. På grunn av begrensningene covid-19 har satt har det ikke vært samarbeid i 2021.

Brukertilfredshet

Universell utforming av produkter og tjenester er viktig for lånerne i NLB.

Konsulentselskapet Funka tilbyr ekspertise på universell utforming, og NLB har benyttet deres tjenester i flere år. I 2021 analyserte Funka universell utforming i appene våre og på nlb.no med utgangspunkt i kravene i WCAG 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines). Dette for å sikre at lånerne har god tilgang til våre tjenester.

Universell utforming av Lydhør

Lydhør finnes både for iOS og Android operativsystem. Funkas undersøkelse konkluderer med at begge versjoner har generelt god universell utforming med funksjonalitet som er tilgjengelig, forståelig og lett å bruke.

Android-versjonen framstår noe mindre robust, og det er listet opp en rekke mindre tiltak som kan forbedre funksjonaliteten. For iOS blir følgende forbedringer foreslått: leserekkefølge, navigering fra tastatur og søk med bruk av VoiceOver. De foreslåtte forbedringene blir tatt med i det videre arbeidet.

Universell utforming av Maneno

Maneno, vår nye barneapp med spillelementer, er også undersøkt av Funka. De påpekte at kravene ikke var tilfredsstillt for kontraster og mulighet til å velge skjermretning, og dette ble utbedret høsten 2021. Appen tilfredsstiller nå gjeldende krav til universell utforming.

Universell utforming på nlb.no

Granskingen av universell utforming på nlb.no konkluderer med at «nettstedet generelt har god tilpasning på flere måter i henhold til universell utforming». Imidlertid blir en rekke forbedringsområder trukket fram som vil gjøre at nettstedet fungerer enda bedre for mennesker med funksjonsnedsettelse. De prioriterte områdene er:

- skjemaer
- søkefunksjon
- tilgjengelighetstilpasninger av dokumenter
- WAI-ARIA (standard for god tilgjengelighet med hjelpemidler)

Vi starter med å forbedre skjemaer og vil videre bruke rapporten aktivt for å sikre at vi i størst mulig grad oppfyller lovkrav om universell utforming på nettstedet.

Resultatmål 2: Tilvekst

NLB skal ha et aktuelt og bredt tilbud av god kvalitet. NLB skal utvikle samlingen gjennom:

- å opprettholde et høyt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- å utføre innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studenter med sterk synshemming og kan i tillegg utvikle samlingen av studielitteratur innenfor disponible rammer.

Styringsparametere

- Bestand av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur fordelt på lydbokformat og punktskrift
- Produksjon, innkjøp og innlån av folkebiblioteklitteratur
- Produksjon av studielitteratur
- Punktskriftproduksjon – leveringstid
- Omfang av internasjonalt lånesamarbeid

Bestand

Tabell 2.1. Bestand. Folkebiblioteklitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet bestand folkebibliotek	24.315	25.573	30.811	5.238	21 %
Lydbøker	18.085	18.745	19.785	1040	6 %
Voksen	13.084	13.548	14.338	790	6 %
Barn og ungdom	5.001	5.197	5.447	250	5 %
Punktskriftbøker	6.233	6.680	7.625	945	14 %
Voksen	2.991	3.276	4.003	727	22 %
Barn og ungdom	3.242	3.404	3.622	218	6 %
E-bøker	0	148	3.401	3.253	2.198 %
Voksen	0	98	1.986	1.888	1.927 %
Barn og ungdom	0	50	1.415	1.365	2.730 %

Som tabell 2.1 viser, vokser NLBs samlede bestand av folkebiblioteklitteratur i 2021. Det nye e-bokformatet beregnet på alle lånere utgjør en stor del av veksten. I tillegg til nyproduksjoner ble 2.371 bøker fra samlingen konvertert til e-bøker i 2021.

Tabell 2.2. Bestand. Studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet bestand studielitteratur	8.029	10.117	11.327	1.210	12 %
Lydbøker	5.225	5.768	6.297	529	9 %
E-bøker	1.620	3.153	3.820	667	21 %
Noter	1.184	1.196	1.210	14	1 %

Som tabell 2.2 viser, vokser samlet bestand av studielitteratur i 2021, både talesyntesebøker og e-bøker.

Tilvekst av folkebibliotek- og studielitteratur

Tabell 2.3. Samlet tilvekst. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst	2.628	2.784	6.459	3.675	132 %
Samlet tilvekst lydbøker	1.585	1.460	1.599	139	10 %
Egenproduserte lydbøker og tidsskrifter, innlest og talesyntese	1.309	1.197	1.117	-80	-7 %
Lydbøker – innkjøpt	276	261	472	211	81 %
Lydbøker – via ABC	0	2	10	8	400 %
Samlet tilvekst punktskriftbøker, tidsskrifter, punktclubber og noter	671	554	1.036	482	87 %
Noter i punktskrift	1	22	14	-8	-36 %
Samlet tilvekst e-bøker	381	766	3.824	3.058	399 %

I tillegg til tallene i tabellen produserte NLB fire aviser med daglig utgivelse i 2021.

Tabell 2.3 viser en samlet tilvekst på 132 %. Hovedårsaken til økningen er at vi har konvertert 2.371 bøker fra samlingen til det nye e-bokformatet. I tillegg har vi kjøpt inn mange bøker fra kommersielle forlag, og vi har produsert mange flere punktskriftbøker enn årene før.

Tilvekst folkebiblioteklitteratur

Tabell 2.4. Folkebiblioteklitteratur. Tilvekst lydbøker og tidsskrifter

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst lydbøker og tidsskrifter	1.164	917	1.062	145	16 %
Innlest	621	418	349	-69	-17 %
Lydbøker	593	397	333	-64	-16 %
Tidsskrifter	28	21	16	-5	-24 %
Talesyntese	267	236	241	5	2 %
Lydbøker	21	7	28	21	300 %
Tidsskrifter	246	229	213	-16	-7 %
Innkjøpte lydbøker	276	261	472	211	81 %
Lydbøker TIGAR/ABC	0	2	0	-2	-100 %

I tillegg til tallene i tabellen produserte NLB fire aviser med daglig utgivelse i 2021.

Innleste lydbøker

Ved årets begynnelse var måltallet for innleste lydbøker 500 titler, nedjustert til 400 i august på grunn av gjennomgående lave produksjonstall i første halvår. Vi endte ved årets slutt på 349 titler innlest i våre studioer.

Det ble likevel en solid samlet tilvekst av innleste lydbøker på 821 titler fordi vi kompenserte med å kjøpe inn flere lydbøker fra kommersielle forlag, hele 472 titler i 2021. Utviklingen i det kommersielle markedet har gjort at det er mange relevante bøker tilgjengelig for innkjøp.

Første halvår hadde vi betydelig redusert studiókapasitet som følge av smitteverntiltak knyttet til covid-19. Fra juni gikk vi gradvis tilbake til normal drift. I mellomtiden hadde mange av våre oppdragstakere takket ja til andre jobbtillbud. De kommersielle aktørene har i senere år trappet opp innlesingsvirksomheten, og NLB opplever større konkurranse om erfarne lydbokinnlesere. I mai startet vi det ressurskrevende arbeidet med å rekruttere nye innlesere, noe vi har prioritert hele høsten.

Tabell 2.5. Folkebiblioteklitteratur. Tilvekst lydbøker og e-bøker fordelt på barn/ungdom og voksen

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Innleste lydbøker voksen	434	290	243	-47	- 16 %
Innleste lydbøker barn og ungdom	187	107	90	-17	-16 %
Innleste tidsskrifter voksen	28	21	16	-5	-24 %
Tidsskrifter med talesyntese voksen	246	229	213	-16	-7 %
E-bøker voksen	0	98	1.887	1.789	1.826 %
E-bøker barn og ungdom	0	50	1.367	1.317	2.634 %
Innkjøpte lydbøker voksen	168	174	321	147	85 %
Innkjøpte lydbøker barn og ungdom	108	87	151	64	74 %
Lydbøker TIGAR/ABC barn og ungdom	0	2	0	-2	-100 %

Vi har i 2021 økt innkjøpet av kommersielle lydbøker. Det er ellers jobbet mye med å finne fram til og produsere egnede letlestbøker til leseappen Maneno.

Tabell 2.6. Folkebiblioteklitteratur. Tilvekst punktskriftbøker, tidsskrifter og punktklubber fordelt på barn/ungdom og voksen, samt noter

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst punktskriftbøker, tidsskrifter, punktklubber og noter	671	554	1.036	482	87 %
Punktskriftbøker	554	447	945	498	111 %
Voksen	278	285	727	442	155 %
Barn og ungdom	276	162	218	56	35 %
Tidsskrifter voksen	14	13	5	-8	-62 %
Punktklubber*	103	72	72	0	0
Voksen	67	48	48	0	0
Barn og ungdom	36	24	24	0	0
Noter	1	22	14	-8	-36 %

* Varianten åpen linjeavstand er fra 2020 tatt ut av tabellen.

Økt punktskriftproduksjon

I 2021 laget NLB 1.036 punktskriftproduksjoner. Tallet inkluderer tidsskrifter og punktklubber, men ikke kortskrift og andre spesialproduksjoner. 142 av titlene er produsert på forespørsel fra lånere. Hovedårsaken til veksten på 87 % er at vi i 2021 har produsert punktskrift av alle innleste lydbøker, også de 472 innkjøpte titlene.

De fleste punktskriftbøkene har kort produksjons- og leveringstid. Unntaket er bøker som krever ekstra tilrettelegging eller der grunnlagsfilen er mangelfullt oppmerket. Mot slutten av året oppsto det en feil i vår automatiske utlånsprosess, og noen bøker ble noe forsinket fra oss til lånerne.

Punktklubber

Punktklubbene for barn er fra høsten 2021 revidert og i større grad automatisert. Vi har nå følgende klubber:

- Punktklubben 1. klasse
- Punktklubben 2.–3. klasse
- Punktklubben 4.–5. klasse
- Punktklubben 6.–7. klasse

Medlemmene får hver måned tilsendt tekster tilpasset barnets alder, en blanding av lettleste bøker, oppskrifter, dikt og sanger. Man kan velge mellom enkel og åpen linjeavstand. For 1. klasse består utsendingen av taktile bilder, små punktskriftbøker og av og til små overraskelser.

Punktklubbene for voksne er videreført uforandret med fire månedlige klubber. Også her kan man velge mellom enkel og åpen linjeavstand. Punktklubbene har stabile medlemstall. Hver måned produserer vi og sender ut 90–100 hefter til lesetrening.

Kortskrift og tilrettelagte produksjoner

Punktskriftlånere som ønsker det, får produksjoner spesielt tilrettelagt. Det kan være åpen linjeavstand, kortskrift eller lignende. I 2021 produserte vi 43 bøker i kortskrift, de fleste i nivå 2. Noen ønsker korte hefter for å trene opp leseferdighetene, mens andre er storkonsumenter og leser tykke bøker i kortskrift.

Punktskrift, også kalt braille etter oppfinneren Louis Braille, er et skriftsystem for blinde og svaksynte som leser med fingrene. NLB leverer punktskriftbøker i ulike varianter:

- fullskrift, der alle ord er skrevet fullt ut
- kortskrift nivå 1, 2 og 3 med forkortning av ord etter faste regler
- åpen linjeavstand, tilpassede produksjoner for lesetrening

Punktskrift blir også lest elektronisk med skjermleser og leselist. I 2021 var det 25 registrerte punktskriftlånere som også lånte e-bøker.

Noter

I DAISY Music Braille-prosjektet samarbeider NLB med andre aktører internasjonalt for å finne fram til effektive produksjonsverktøy for produksjon av musikknoter i punktskrift. I 2021 har vi fortsatt å teste ut verktøyet med ulike produksjoner, og vi har levert 14 noteproduksjoner til studenter, jf. tabell 2.7.

De fleste av NLBs nyproduserte bøker kan lånes både som lydbok, e-bok og i punktskrift.

Tilvekst studielitteratur

Tabell 2.7. Studielitteratur. Tilvekst

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Antall	Prosent
Samlet tilvekst studielitteratur	803	2.088	1.121	-967	-46 %
Lydbøker	421	543	527	-16	-3 %
Innleste lydbøker	23	9	16	7	78 %
Talesyntese	398	534	511	-23	-4 %
E-bøker	381	1.533	570	-963	-63 %
Punktskrift, noter	1	12	14	2	17 %
Lydbøker TIGAR/ABC	0	0	10	10	1.000 %

Vi har i 2021 en mer normal produksjon av studielitteratur, etter den ekstraordinære innsatsen knyttet til prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*.

Vi forventet en høyere produksjon av studie bøker i forbindelse med prosjektet også i 2021. Det viste seg at lærestedene som deltok dette året, Universitetet i Agder og Høgskolen i Innlandet, har mye overlappende fag og pensum. Vi vil derfor jobbe for å rekruttere studiesteder i 2022 som har en annen profil og andre fagområder, slik at vi får produsert flere typer pensumlitteratur.

Internasjonalt lånesamarbeid

Flere lånerne ønsker å låne tilrettelagte bøker fra det internasjonale, nettbaserte biblioteket Bookshare. I 2021 hjalp vi 174 lånerne med attestasjon for lånerett. Tallene de to foregående år var henholdsvis 78 og 44. Bookshare inneholder flest fagboktitler, så det er rimelig å anta at flesteparten av disse lånerne er studenter.

NLB låner også inn tilrettelagte bøker fra Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). I 2021 lånte vi inn 581 titler, 403 folkebibliotekbøker og 178 studie bøker, jf. tabell 1.2.

Resultatmål 3: Studenttjeneste

NLB skal være en kompetanseressurs og samarbeidspartner for syns- og lesehemmede studenter, brukerorganisasjoner og offentlige virksomheter som bibliotek og undervisningsinstitusjoner.

Styringsparametere

- Leveringstid for studielitteratur
- Tilpasning av tjenestetilbudet

Leveringstid for studielitteratur

Som vist i tabell 2.7 var det en stabil tilvekst av studielitteratur i 2021. Vi produserer nye titler både som talesyntesebok og e-bok. Kun de bøkene som ikke egner seg for talesyntese, blir lest inn.

Vi har produsert noter i punktskrift for studenter som trenger dette, og vi har lånt inn noen bøker via Accessible Books Consortium (ABC).

Alle bøker bestilt av studenter med produksjonsrett er levert som avtalt. I tillegg er det levert bøker bestilt til prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*. Leveringstid for bøker varierer noe ut fra bøkernes kompleksitet.

Tilpasning av tjenestetilbudet

Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker

Prosjektet ble videreført i 2021 og vil fortsette ut 2022. Vi fortsatte samarbeidet med Høgskolen i Innlandet og innledet nytt samarbeid med Universitetet i Agder. OsloMet trakk seg ut av prosjektet.

I 2021 deltok 296 studenter. NLB hadde en kampanje i sosiale medier i juni og august/september for å rekruttere studenter til prosjektet. Vi tok i bruk Facebook, Instagram og Snapchat samtidig som studiestedene delte informasjon i sine kanaler.

Utlånet av studielitteratur økte med 23 % i 2021. Det er grunn til å tro at informasjonskampanjen knyttet til prosjektet nådde flere enn de 296 studentene som hadde meldt seg til selve prosjektet.

Gjennom prosjektet får vi bedre kunnskap om behovene hos den store gruppen studenter som er lånere hos oss, men som ikke har produksjonsrett i dag. Av de 296 studentene som deltok i prosjektet i 2021 var 185 fra Høgskolen i Innlandet og 111 fra Universitetet i Agder.

På tampen av 2021 mottok vi en henvendelse fra Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole om produksjon av bøker for studenter med lånerett. Høgskolen ble invitert til å delta i prosjektet og takket ja. Før årsskiftet kom vi så vidt i gang med å produsere samiske lærebøker. Disse blir produsert som innleste lydbøker, da vi ikke har samisk talesyntese.

Sommeren 2021 leverte vi et beslutningsgrunnlag til Kunnskapsdepartementet. Dette er nærmere omtalt under avsnittet om pådriveransvar.

Lånere og utlån

I 2021 var det 59 aktive studenter med produksjonsrett. I tillegg ble det registrert 1.348 lånere med dysleksi og andre funksjonsnedsettelse, en økning på 152 fra fjoråret.

Det kan være vanskelig å si eksakt hvor mange studenter NLB betjener fordi alle lånere kan låne studielitteratur. Vi har også eksisterende lånere som begynner å studere uten å endre lånerstatus til student.

97 % av studentene låner digitalt, enten ved å strøme eller ved å laste ned bøkene.

Resultatmål 4: Utvikling, samarbeid og pådriveransvar

NLB skal være aktiv i utvikling av tjenester og bruk av ny teknologi for å bedre tilbudet til sine målgrupper. NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. Gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid skal NLB være pådriver og kvalitetssikrer for å sikre et optimalt tilbud til sine målgrupper. NLB skal være en pådriver slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanaler også gir bedre tilgjengelighet for NLBs målgrupper.

Styringsparametere

- Utviklingstiltak knyttet til produksjon, distribusjon og formidling
- Endring i tilbud og tjenester
- Samarbeid med andre produsenter av tilrettelagt litteratur
- Samarbeid med relevante organisasjoner og aktører i bokbransjen
- Plan for distribusjonsløsninger

Utvikling, pådriveransvar og samarbeid

I NLB arbeider vi ut fra grunntanken om at samarbeid med andre relevante aktører i stor grad er med og sikrer et godt tilbud til vår målgruppe. I tråd med tildelingsbrevet samarbeider NLB med nasjonale og internasjonale aktører om å utvikle gode løsninger som kommer våre lånere til gode. Her kommer en beskrivelse av utviklingsaktiviteter, pådriveransvar og samarbeidspartnere i 2021.

Utviklingstiltak knyttet til produksjon og distribusjon

Utvikling i produksjonslinje og forbedringer i produksjonsprosesser

Vi jobber kontinuerlig med å forbedre våre produksjonsprosesser. Målet er å skape bedre kvalitet i produktene og høyere effektivitet internt ved å forenkle produksjonsprosesser. Bedre kvalitet omfatter både at det er mindre feil i de ferdige produktene og at produktene får bedre funksjonalitet og brukervennlighet.

Vesentlige endringer i utlåns- og distribusjonsløsning

NLB besluttet i 2021 å gå i gang med et større utviklingsarbeid hvor målsettingen er å erstatte dagens biblioteksystem gradvis med nye løsninger. Bibliofil, det nåværende biblioteksystemet, er en svært sentral del av vår utlånsløsning. Med nye systemer vil vi få mer fleksible og sikre løsninger og høyere grad av brukervennlighet. Arbeidet vil pågå over minimum 2–3 år. Vi starter med å utarbeide sikrere og mer brukervennlige innloggingsløsninger samt å få på plass mer brukervennlighet i lånerflater.

DAISY Music Braille

DAISY Music Braille er et prosjekt i regi av DAISY Consortium på initiativ fra og ledet av NLB. Målsettingen er å finne internasjonale løsninger som sikrer bedre tilgang til musikknoter i punktskrift. Prosjektet startet opp i 2019 og er planlagt ferdigstilt ved utgangen av 2022. Produsenter av musikk i punktskrift globalt finansierer prosjektet, og i 2021 var det følgende fokusområder:

- Ferdigstille produksjonsverktøy for konvertering av musikk til punktskrift i samarbeid med DZB, Leipzig.
- Etablere lisensmodell der DZB vil stå ansvarlig for tjenesten.
- Igangsette utviklingsprosjekt i samarbeid med Sao Mai Centre for the Blind og MuseScore. Målet er å gjøre MuseScore tilgjengelig for synshemmede og gi støtte for punktskrift som format. MuseScore er en programvare musikere bruker til å lage, bruke og utforske musikk.
- Etablere et nettverk mellom produsenter av noter i punktskrift for utveksling av innhold på tvers av landegrensene, samt nyproduksjon.

Stand sammen med Dysleksi Oslo på SpillExpo, spillmessen på Lillestrøm. Maneno-dragen laget show og fikk god kontakt med publikum. Foto: NLB.

Utviklingstiltak knyttet til utlån, formidling og kommunikasjon

Barnebokappen Maneno

Vi har implementert og lansert leseappen Maneno for barn i alderen 8–12 år med dysleksi og andre lesevansker. Maneno er en dansk app som er kjøpt inn, og vi har lagt ned et stort arbeid for å tilpasse den til vår bruk. I perioden 2020–2021 har vi:

- gjort tekniske tilpasninger i våre systemer for å kunne importere NLBs lydbøker og e-bøker til appen
- oversatt mer enn 900 app-tekster til bokmål og nynorsk
- jobbet med universell utforming slik at appen tilfredsstiller WCAG 2.1-kravene
- utført testing og brukertesting av appen
- utarbeidet brukerveiledninger til Hjelp-sidene og åtte instruksjonsvideoer
- laget fire promoteringsvideoer sammen med kommunikasjonsbyrået Nucleus
- informert om appen på SpillExpo, Lillestrøm og Dysleksi Oslo sitt kinoarrangement

- markedsført appen i sosiale medier og i podkastene Foreldrerådet og Dysleksi Norges Påddkast
- presentert appen på World Library and Information Congress (IFLA-konferansen)

I tillegg er det lagt ned et stort arbeid med samlingsutvikling for å øke tilbudet av lettlestbøker, enkle nybegynnerbøker for barn som lærer å lese.

Gjennomføring av Marrakech-direktivet

Lånere i NLB har forventninger om bedre tilgang til litteratur fra andre land og bibliotek knyttet til gjennomføringen av Marrakech-direktivet. Ny forskrift til åndsverkloven, som trådte i kraft 1. september 2021, stiller følgende krav:

- sikre at det kun er målgruppen som får tilgang til tilrettelagt litteratur
- slette personopplysninger for lånere som har vært inaktive de tre siste årene

Vi har evaluert eksisterende rutiner for innmelding, egenerklæring, dokumentasjon og stikkprøver. Det er lagt en plan for ytterligere styrking av kvalitetssikringen av at det kun er målgruppen som får tilgang til tilrettelagt litteratur. Disse endringene blir implementert i 2022.

Vi har sett på løsninger og konsekvenser både for lånere og NLB når det gjelder sletting av lånere som har vært inaktive de tre siste årene. Vi har lagt en plan for sletting av lånere og formidling av informasjon til de det gjelder.

For å gi våre lånere bedre tilgang til litteratur fra andre land og bibliotek har vi utarbeidet en ny rutine for import av bøker fra vårt svenske søsterbibliotek, MTM. Testing og implementering starter i 2022. Vi regner med at dette arbeidet blir gjenbrukt når vi etter hvert starter å importere bøker via ABC (Accessible Books Consortium).

Tjenstedesign

Tjenstedesign-prosjektet hadde som formål å kartlegge og identifisere brukernes erfaringer og opplevelser knyttet til NLBs digitale tjenester. Kartleggingen har gitt oss økt brukerinnsett og bedre grunnlag til å videreutvikle våre digitale tjenester. Det har også vært et mål å øke vår kompetanse innen tjenstedesign-metodikken.

OXX, et konsultantselskap innen digital innovasjon og design, ble innleid for å lede prosjektet. De gjennomførte ca. 20 dybdeintervjuer med ulike lånere. Basert på innsikten fra intervjuene ble det definert ti nøkkelfunn med beskrivelser av utfordringer som brukerne erfarer. I videreføringen av tjenstedesign-prosjektet vil ny design av «Min side» bli definert som eget prosjekt.

Hjelp-sidene

Mange har etterlyst mer bruk av video i vår kommunikasjon med lånerne. I 2021 økte vi satsingen på videoproduksjon og utviklet arbeidsmetoden. Tidligere hadde vi få og lange instruksjonsvideoer som var skjermopptak. Nå har vi gått over til korte filmer som løser et konkret problem. Vi filmer en person som bruker våre produkter og utfører den aktuelle handlingen.

- Lydhør: atten videoer som dekker både Android og iOS
- Maneno: åtte videoer, både animasjonsfilmer og instruksjonsvideoer, noen på bokmål og noen på nynorsk

Leseaksjon for voksne

Sommeren 2021 hadde vi en ti uker lang leseaksjon for voksne, «Les deg rundt i verden i sommer», som gikk i sosiale medier. Her oppfordret vi lånerne til å lese en bok fra hver verdensdel i sommermånedene. Ansatte i NLB bidro med 25 boktips som dekket alle verdensdeler, noe vi har erfart at lånerne setter pris på.

Effektivisering av intern drift

Produksjon

Det er gjort mange detaljerte tiltak som til sammen bidrar til en mer effektiv produksjonsprosess fra bestilling av grunnlagsfiler til ferdig produksjon i ulike formater. Målet er at forbedring av filer, der det er mulig, skal skje før de sendes videre til de ulike formatene.

Formidling

Tidligere hadde NLB en egen punktclubb for barn med pakker som ble pakket manuelt fire ganger i året. Hvert alderstrinn fikk sin tilpassede pakke med taktilt materiale, tekst og matoppskrift i punktskrift og brev til de foresatte.

Fra 2021 er det kun 1. klassingene som får en slik pakke. Klubbene for 2.–3. klasse, 4.–5. klasse og 6.–7. klasse er slått sammen med de øvrige punktclubbene. Hver måned blir det produsert og sendt ut tekster tilpasset barnets alder, både letteste bøker, dikt, sanger og oppskrifter.

Administrasjon

Innen administrasjon er det også gjort flere detaljerte tiltak for å sikre effektivitet og kvalitet. Som eksempel kan nevnes nye rutiner for avstemming av honorarer, regnskapsrapportering og utfakturering.

For å få bedre oversikt over NLBs avtaler og forpliktelser tok vi i bruk et nytt verktøy for kontraktsadministrasjon. Oppfølgingen av avtaler har blitt enklere, vi bruker mindre tid på å finne kontrakter med tilhørende underbilag og vi får bedre tid til å gjennomføre større anskaffelser.

Pådriveransvar

Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker

Prosjektet kartlegger konsekvensene dersom alle studenter i målgruppen får adgang til å få pensumet sitt produsert hos NLB. I dag har kun studenter med sterkt nedsatt syn denne muligheten. Målet er å skaffe oversikt over omfanget av økt tilrettelegging og ressursbruk ved lærestedene og hos NLB.

I 2021 deltok Høgskolen i Innlandet og Universitetet i Agder, mens OsloMet trakk seg ut. Støtten fra Kunnskapsdepartementet er videreført, og vi planlegger å fortsette samarbeidet og utvide med flere studiesteder i 2022. Ved årsskiftet hadde Sámi allaskuvla/Samisk høgskole takket ja.

Sommeren 2021 leverte NLB et beslutningsunderlag til Kunnskapsdepartementet. NLB peker på positive erfaringer med prøveprosjektet så langt og at vurderingen er at gevinstene ved en innføring av produksjonsrett for alle studenter i NLBs målgruppe overstiger de beregnede kostnadene. I tillegg peker vi på formuleringen i universitets- og høyskoleloven fra 2019 som slår fast at «Studenter med funksjonsnedsettelse og studenter med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.» På den bakgrunn anbefalte NLB å innføre produksjonsrett for alle studenter i målgruppen.

Veileder for universell utforming av digitale utgivelser

Veilederen, som er et samarbeid mellom Forleggerforeningen, Universell, Statped og NLB, ble utarbeidet og sendt ut på høring i 2020. I 2021 ble veilederen ferdigstilt og presentert for medlemmene i Forleggerforeningen. Veilederen skal brukes i det videre utviklingsarbeidet sammen med Statped og Forleggerforeningen.

Samarbeid

Statped

NLB har store deler av utlåns- og distribusjonssystemet felles med Statped, og vi samarbeider også om deler av produksjonsløsningen. Vi har jevnlig samarbeidsmøter der utfordringer blir drøftet og løst. Statped vil også delta i utviklingen av vår nye utlåns- og distribusjonsløsning, og de deltar i den felles nordiske anskaffelsen av digitale produksjoner, ledet av NLB.

Avtaler med norske forlag

Vi har i 2021 kjøpt inn relevante titler fra flere kommersielle forlag for å sikre at lånerne i NLB får tilgang til en samling preget av kvalitet, allsidighet og aktualitet. Den økte interessen for lydbøker i det kommersielle markedet gjør at antall forlag som produserer lydutgaver av sine bokutgivelser, øker betraktelig. NLB har nå avtaler om kjøp og salg av lydfiler med over 20 forlag.

I tråd med lydbokavtalen er intensjonen å unngå dobbeltproduksjoner. Det har i 2021 resultert i økt innkjøp av lydfiler fra forlag og økt salg av lydfiler fra NLB. Mange forlag bygger opp sin katalog med backlisttitler. Fordi disse ofte finnes i NLBs samling, blir lydfilene kjøpt fra oss i stedet for at de produserer selv.

Bokbasen

Vi har videreført samarbeidet med Bokbasen. Dette samarbeidet innebærer at vi får tilgang til filer vi kan benytte i vår produksjon. Samarbeidet gjelder foreløpig for folkebiblioteklitteratur.

DAISY Consortium

NLB er representert i styret i DAISY Consortium (DC), en verdensomspennende organisasjon som jobber for felles standarder for tilrettelegging for mennesker som har vansker med å lese visuell skrift. Dette er av vesentlig betydning for store deler av vårt utviklingsarbeid.

Norsk DAISY-konsortium

Norsk DAISY-konsortium (NDK) ble opprettet i 2006 på initiativ fra NLB. NDK er tilsluttet det internasjonale DC og består av Statped, Norges Blindforbund, KABB (Kristent arbeid blant blinde og svaksynte) og NLB.

W3C

NLB er medlem av World Wide Web Consortium (W3C). En viktig faktor for å sikre universell utforming av e-bøker er at W3C engasjerer seg i dette. Sammen med samarbeidspartnere i DAISY Consortium er vi med og sikrer den frie og åpne e-bokstandarden EPUB.

IFLA

NLB er medlem av The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) og representert i Standing Committee i seksjonen Libraries Serving Persons with Print Disabilities (LPD). LPD har som hovedoppgave å arbeide for at alle mennesker, uansett funksjonsevne og levekår, får tilgang til de samme bibliotekjenestene som andre i samfunnet.

IFLA og LPD har vært sentrale i arbeidet med å ivareta vår del av biblioteksektoren gjennom Marrakech-traktaten, som ble ratifisert av Norge i 2021.

Nordisk samarbeid

NLB samarbeider tett med de øvrige lyd- og blindeskriftbibliotekene i Norden, SBS i Sveits og Dedicon i Nederland. Vi utveksler erfaringer og løser oppgaver i fellesskap der dette er hensiktsmessig. Samarbeidet omfatter produksjons- og distribusjonsspørsmål og saker knyttet til formidling og kommunikasjon.

Et eget UX-forum utveksler erfaringer rundt temaet brukeropplevelser, forkortet til UX-design (fra engelsk User eXperience). I gruppen deltar våre nordiske søsterbibliotek og SBS fra Sveits. Gruppen møtes ca. fire ganger i året og tar opp ulike temaer knyttet til brukeropplevelse. Formålet er å lære av hverandre og dele erfaringer rundt brukerorientert utvikling, for eksempel knyttet til brukertesting og metodikk. I august 2021 var NLB vertskap.

De nordiske bibliotekene har de siste årene hatt felles anskaffelse av grunnlagsfiler som blir benyttet i ulike produksjonslinjer. Samarbeidet omfatter også CSR-oppfølgning av leverandører i India i samarbeid med DNV-GL. I 2021 er det igangsatt en felles anskaffelsesprosess for å erstatte dagens avtaler, som går ut i slutten av 2022. NLB leder denne prosessen.

Det har i flere år også vært et nordisk samarbeid om å utvikle et felles verktøy for produksjon av punktskrift. Både NLB og Statped benytter dette verktøyet i sin punktskriftproduksjon.

Nasjonalt biblioteket og folkebibliotekene

Den nasjonale bibliotekstrategien for 2020–2023, *Rom for dannelse*, legger vekt på at alle landets innbyggere skal ha tilgang til litteratur i det formatet de trenger. Vi samarbeider med Nasjonalt biblioteket om å formidle NLBs tilbud til folkebibliotekene, slik at de kan bistå besøkende i NLBs målgruppe.

NLB har også et samarbeid med Nasjonalt biblioteket når det gjelder tilgang til deres digitaliserte filer. Disse blir brukt som produksjonsgrunnlag i vår tilrettelegging.

Tilgang til andre samlinger – ABC

NLB har deltatt i det internasjonale konsortiet Accessible Books Consortium (ABC) siden starten i 2014. ABC blir ledet av World Intellectual Property Organization (WIPO) og har som formål å øke antall tilgjengelige bøker for mennesker med synshemming og andre som har vansker med å lese trykt tekst. ABC gjør det enklere

å søke etter tilrettelagte bøker i ulike baser internasjonalt. Rettighetsklarerte bøker kan utveksles over landegrensene. I dag inneholder ABCs base mer enn 635.000 titler på 80 ulike språk, både skjønnlitteratur og sakprosa. 76 organisasjoner deltar.

Vi har hatt et håp om kostnadsbesparelser og raskere leveringstid på studielitteratur med tilgangen til ABC. I praksis har arbeidet med rettighetsklarering tatt lang tid, mens studentene trenger pensumet raskt. Det har også vært tekniske utfordringer med filene vi mottar fra andre land. Dermed har ABC blitt nyttig for å forberede for en tid med Marrakech-traktaten, samtidig som den store effekten har uteblitt foreløpig.

Tilgang til andre samlinger – Bookshare

Vi har avtale med Bookshare, et amerikansk, nettbasert bibliotek som i likhet med NLB arbeider for å gi alle lik tilgang til litteratur og informasjon. Antall titler i dette biblioteket øker stadig. Bookshare har nå i overkant av 1.078.000 e-bøker. Om lag 785.000 av disse titlene er tilgjengelige for de av NLBs lånere som er registrert hos Bookshare.

Ressursbruk 2021

Det er vanskelig å vise den direkte sammenhengen mellom ressursbruk og måloppnåelse. Det tar ofte tid før prioriteringer i ressursbruk vises i konkrete resultater, og effektivisering gjøres både i form av mange små justeringer i arbeidsoppgaver og som større investeringer.

Automatisering av bokanbefalinger og punktskriftbestillinger er et eksempel på tiltak som bidrar til effektivisering selv om utslaget i ressursanalysene er små. Et annet eksempel er NLBs nye utlåns- og distribusjonsløsning som gir stort utslag i fordeling av ressurser, men hvor resultatene først kommer etter flere år.

Et gjennomgående utviklingstrekk er allikevel økt digitalisering. NLB produserer i dag flere bøker og håndterer flere lånere med vesentlig færre ansatte enn for fem og ti år siden.

Årets satsinger i NLB beskriver vi i del III av årsrapporten. De pågående endringene i utlåns- og distribusjonsløsningen, gjennomføringen av Marrakech-direktivet og lanseringen av barnebokappen Maneno er gode eksempler på tiltak som har pågått over flere år og der resultatene er ventet å komme etter noe tid.

For å lettere kunne se endringene over tid, har vi analysert ressursbruken for 2021 og satt dette opp mot en tilsvarende analyse som ble gjort for fem år siden. Selv om forutsetningene for ressursanalysen har endret seg, kan vi spore noen generelle utviklingstrekk.

Kostnadsområder andel i %	2016	2021
Kundeservice: innmeldinger, support og skranketjeneste	6,4%	6,6%
Bibliotekdrift: formidling, katalogisering og bokvalg	10,6%	11,2%
Filbasert (digital) produksjon av lydbøker, punktskrift og e-bøker	7,5%	19,2%
Innlesing av lydbøker	25,7%	19,3%
Distribusjon av bøker på CD, nedlastning og punktskrift på papir	7,6%	6,0%
IT-utvikling: programmering og oppgradering	8,7%	14,8%
IT: maskinvare- og infrastrukturinvesteringer	4,1%	-
IT-drift av infrastruktur og applikasjoner	7,1%	6,9%
Markedsføring og informasjon	5,2%	8,6%
Administrasjon	17,1%	7,4%
Sum	100	100

Tabellen viser ressursbruken i NLB fordelt på formål. Direkte kostnader er fordelt på respektive formål, og lønnskostnader og øvrige driftskostnader er fordelt etter ansattes rapporterte arbeidstid på de ulike aktivitetene.

I 2018 avviklet NLB sin administrasjonsavdeling og oppgavene med tilhørende lønnsmidler ble overført til Nasjonalbiblioteket. Dette er blant årsakene til den store nedgangen i administrasjon. Tilsvarende ble oppgaver og lønnsmidler for IT-drift overført til Nasjonalbiblioteket. NLB betaler nå et årlig beløp som dekker maskinvare og driftstjenester. Dette er årsaken til at vi ikke har spesifisert andelen som går til dette i ressursanalysen for 2021.

Analysen for 2021 viser en tydelig økning i IT-utvikling og digital distribusjon. Kundeservice, bibliotekdrift og fysisk distribusjon er ganske stabilt, mens det har vært nedgang i innlesing. Det er spesielt tre forhold som bidrar til nedgangen. De kommersielle forlagene produserer nå flere lydbøker, som igjen påvirker fordelingen mellom innkjøpte og egenproduserte lydbøker. Økt kommersiell produksjon påvirker tilgangen til innlesere, og det blir derfor vanskeligere å rekruttere og beholde de erfarne. I tillegg la pandemiltakene i 2021 begrensninger på studiokapasiteten.

Del IV. Styring og kontroll av virksomheten

Overordnet vurdering av styring og kontroll

NLB viser til at samlet måloppnåelse er god, jf. del III, og mener dagens styring, kontroll og risikoreduserende tiltak sikrer vår evne til å oppnå fastsatte mål i tråd med samfunnsoppdraget.

Nærmere omtale av forhold knyttet til styring og kontroll i NLB

Vi har nå vunnet erfaring med at regnskap, lønn, personal, arkiv og administrativ IKT leveres fra NB, der det er opprettet et servicesenter som betjener NB, Språkrådet og NLB. Vår tydelige vurdering er at dette bidrar til å redusere risiko og sårbarhet, og det hever kvaliteten på tjenestene.

NLB utarbeider årlige virksomhetsplaner. Det viktigste grunnlaget for disse planene er strategiplanen og en årlig gjennomgang av risiko knyttet til måloppnåelsen for hovedmålene for virksomheten. Vi arbeider nå etter vår strategiplan for perioden 2019–2024. Vi har dermed en strategi som peker på den langsiktige retningen for å realisere mål for NLBs målgruppe, samtidig som vi har tiltak i virksomhetsplanen som svarer på de mer kortsiktige behovene.

Revisjonsmerknader fra Riksrevisjonen

Revisjonen for 2021 er ikke slutført per dags dato.

Personalpolitikk

Også i 2021 har virksomheten i NLB vært sterkt preget av koronasituasjonen. Det er all grunn til å rose medarbeiderne i NLB for evnen og viljen til å finne løsninger som gjør at vi får levert tjenester og gjennomført utviklingsarbeid i en tid med mye bruk av hjemmekontor.

Vi har etter en grundig prosess gjennomført en omorganisering fra 1. september. Som ledd i arbeidet med å implementere den nye organisasjonen blir det gjennomført et ledelsesutviklingsprogram med flere samlinger og coaching av ledere. Dette programmet skal vare fram til sommeren 2022.

NLB har en rammeavtale med advokatfirmaet Kluge. De har bistått oss med å etablere en kanal for varsling av kritikkverdige forhold.

Lærlinger

NLB har ikke hatt lærlinger i 2021. Etter at Nasjonalbiblioteket tok over ansvaret for å levere tjenester knyttet til arkiv, lønn, regnskap, personal og administrativ IKT, er det ikke aktuelt å ha lærlinger på det administrative området. Sammen med vårt lave antall ansatte begrenser det vår mulighet til å bidra her.

Krafttak for mangfold

NLBs kjernevirksomhet er å bidra til å styrke demokratiet gjennom tiltak som sikrer at mennesker med funksjonsnedsettelse som gjør det vanskelig å lese visuell tekst får bedre tilgang til utgivelser. Dermed vil all ressursbruk i NLB være rettet inn mot dette viktige området. Slik sett kan hele denne årsrapporten leses som en beskrivelse av hvordan vi bidrar til kulturelt mangfold. Under denne overskriften vil vi gå inn på noen temaer som utdyper perspektivene fra resten av rapporten.

NLB har hatt en kraftig vekst i antall lånere. Vi har grunn til å tro at veksten i antall lånere med innvandrerbakgrunn har vært lavere enn vår gjennomsnittlige vekst. Innenfor disse gruppene må NLB nå fram til en minoritet innenfor minoriteten. Vårt viktigste tiltak på dette området er vårt samarbeid med folkebibliotek og gjennom dem også skolebibliotekene. Dette samarbeidet har blitt påvirket av pandemien.

Samlingen er helt grunnleggende for NLB. Det gjelder også når vi skal ivareta et mangfoldsperspektiv. Allsidighet og aktualitet i samlingen gjør at vi har mulighet til å plukke fram viktige temaer på våre nettsider, i sosiale medier og i vår direkte kontakt med lånere.

NLBs tilbud er rettet mot en målgruppe som utgjør en liten andel av befolkningen. Vårt samarbeid med Forleggerforeningen og Statped for å sikre at stadig mer av det som gis ut er universelt utformet, vil være viktig for NLBs målgruppe, samtidig som det kan bidra til å gi mange flere tilgang til tilgjengelig litteratur.

Regjeringens inkluderingsdugnad

NLBs kjernevirksomhet er knyttet til inkludering av mennesker med funksjonsnedsettelse. Det er derfor naturlig for oss også som arbeidsgiver å legge til rette for medarbeidere som har behov for det, enten det er knyttet til funksjonsnedsettelse eller helsemessige utfordringer. Vi har et godt samarbeid med bedriftshelsetjenesten og andre relevante fagmiljøer om dette, og vi benytter de årlige vernerundene til å identifisere om det er ytterligere tilretteleggingstiltak som bør gjennomføres.

Som en virksomhet med få medarbeidere er det normale at vi også ansetter få. Totalt har vi ansatt seks personer i 2021. Vi har ikke hatt søkere som har oppgitt at de har funksjonsnedsettelse eller hull i CV-en i 2021. Vi har identifisert én kandidat med hull i CV-en. Vedkommende ble kalt inn til intervju, men var ikke kvalifisert.

NLB har i lang tid vært opptatt av at det å gi produksjonsrett til studenter som har lånerett, vil være et viktig bidrag til ikke-diskriminering. Vi er glade for at Kunnskapsdepartementet i 2020, 2021 og 2022 har finansiert et prøveprosjekt som skal bedre kunnskapsgrunnlaget for å vurdere tiltak som har med dette å gjøre. NLB bidrar gjerne i implementeringen av ytterligere tiltak på dette området og har levert et beslutningsunderlag til Kunnskapsdepartementet som anbefaler innføring av produksjonsrett for alle studenter i NLBs målgruppe.

FNs bærekraftsmål

NLBs virksomhet er på flere måter knyttet til FNs bærekraftsmål.

Våre bidrag for å gi tilrettelagt studielitteratur til studenter som på grunn av en funksjonsnedsettelse har vansker med å lese visuell tekst, er direkte knyttet til Mål 4 God utdanning. Tilgang til tilrettelagt studielitteratur for denne gruppen er også et bidrag til Mål 10 Mindre ulikhet. Gjennom at tilbudet bidrar til at flere studenter kan velge studier de er kvalifisert for og har interesse for og at flere studenter fullfører sine studier og kvalifiserer seg for arbeidslivet, bidrar det også til Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst. Gjennom prøveprosjektet finansiert av Kunnskapsdepartementet som gir tilgang til tilrettelagt studielitteratur for flere, har vi kunnet styrke vår virksomhet rettet mot bærekraftsmål 4, 8 og 10. Dersom prøveprosjektet følges opp med en varig løsning, vil det gi et vesentlig bidrag knyttet

til disse målene. Dersom prøveprosjektet ikke følges opp, vil det innebære en svekkelse.

Folkebibliotektilbudet til NLB er knyttet til Mål 10 Mindre ulikhet ved at det fremmer sosial, økonomisk og politisk inkludering. Folkebiblioteket er generelt et viktig bidrag gjennom å gi gratis adgang til informasjon, kunnskap og kulturopplevelser. NLBs bidrag er spesielt viktig fordi det retter seg inn mot en gruppe som ellers har utfordringer med å delta på lik linje med andre. Som vi har pekt på ellers i dette dokumentet er det en rekke utfordringer knyttet til å nå ut med dette tilbudet til målgruppen.

Aktivitets- og redegjøringsplikt

NLB er en virksomhet med 40 faste og 4 midlertidige ansatte. Det gjør at det er relativt enkelt for ledelse og tillitsvalgte å ha oversikt over viktige forhold som knytter seg til risiko på likestillingsområdet. Vi har til nå ikke identifisert vesentlige risikoområder på dette feltet. Tiltakene handler derfor om å holde oversikt over situasjonen og sikre at våre rutiner ivaretar vesentlige hensyn, for eksempel ved ansettelser.

Tabellen nedenfor viser kjønnsbalansen i NLB, antall midlertidige ansatte, gjennomsnittlig uttak av foreldrepermisjon og den faktiske deltiden.

Kjønnsbalanse		Midlertidig ansatte		Foreldrepermisjon Gjennomsnitt antall uker		Faktisk deltid		Ufrivillig deltid	
Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
30	14	4	0	3	15	5	0	0	0

Vi har i 2021 hatt 67 % menn og 33 % kvinner i ledergruppen. Det er kun kvinner som har deltidsstillinger. En av disse har ønsket å gå opp til 100 % stilling og har fått innvilget dette.

I 2021 var det to kvinner og en mann som tok ut foreldrepermisjon. Siden kvinnene tok ut permisjon mot slutten av året, blir gjennomsnittlig uttak for året lavere.

	Kjønnsfordeling på ulike stillingsnivåer/grupper		Lønnsforskjeller
	Kvinner	Menn	Kvinnens andel av menns lønn i prosent
Total	30	14	96,6 %
Gruppe 1	1	2	97,4 %
Gruppe 2	6	7	98,2 %
Gruppe 3	23	5	93,2 %

Til beregningen av lønnsforskjeller har vi samlet kontantytelser og naturalytelser. Det er lite omfang av naturalytelser, og dette påvirker ikke fordelingen.

Stillingsnivåene er basert på NLBs lønnspolitikk, og fordeler seg slik:

- Gruppe 1: Ledere
- Gruppe 2: Stillinger med krav til høyere utdanning (tilsvarende master el. l.)
- Gruppe 3: Stillinger med krav til høyere utdanning (bachelor el. l.) og stillinger uten krav til høyere utdanning.

Det er små ulikheter i lønnsnivå mellom kjønnene, og vi har stor oppmerksomhet rettet mot å unngå forskjellsbehandling. Gruppe 3 består av 28 medarbeidere og omfatter mange ulike stillingstyper. Hvis vi korrigerer for vikarer, midlertidig ansatt i støttefunksjon finansiert av NAV og en medarbeider på IKT-området, blir fordelingen i gruppe 3 på ca. 98 %. I gruppe 3 inngår fem medarbeidere i stillinger uten krav til høyere utdanning, av disse er det én mann. På grunn av det lave antallet medarbeidere har vi ikke laget en egen rapportering for gruppen i stillinger uten krav til høyere utdanning.

I samfunnet rundt oss er det fagmiljøer som er sterkt preget av skjev kjønnsbalanse. I NLB gir det seg utslag i at vi har 100 % kvinner blant våre ansatte med bibliotekarutdanning, mens vi har 100 % menn i vår gruppe av IKT-utviklere. I stillingsannonser oppfordrer vi begge kjønn til å søke, og vi går spesielt gjennom søkerlister med tanke på å finne kvalifiserte kandidater med kjønn som ikke er representert i de to gruppene.

Arbeidstidsordningen i staten legger godt til rette for å kunne kombinere arbeid og familieliv. I 2021 har regelverket om kjernetid vært opphevet, noe som gir enda bedre mulighet for å kunne arbeide når det passer medarbeiderne best.

Som nevnt under punktet om krafttak for mangfold, er NLB en virksomhet som har som kjernevirksomhet å bidra til å fremme inkludering og redusere diskriminering.

Klima- og miljøtiltak

NLBs rutiner for anskaffelser ivaretar regjeringens krav til offentlige virksomheter om å utøve miljø- og samfunnsansvar ved anskaffelser. NLB har rutiner som sikrer resirkulering av papir og gjenbruk av datautstyr der det er aktuelt. Økt digital distribusjon av lydbøker bidrar til miljøgevinst ved at CD-utsendingene reduseres.

Del V. Vurdering av framtidsutsikter

I strategiplanen som gjelder for 2019–2024 har NLB formulert sin visjon slik: «Et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon».

NLBs tilbud de neste årene

Også i årene som kommer blir det avgjørende for NLB å fortsette å effektivisere intern drift og produksjon for å kunne ta imot flere lånere og opprettholde utviklingsaktivitet uten økte budsjetter. Vi må tilby relevante tjenester, sikre bedre formidling av tilbudet til eksisterende lånere og ha mer aktivitet for å nå ut til nye.

Spesielt krevende er det at vi har behov for større endringer i vårt utlåns- og distribusjonssystem for å holde det oppdatert, for å fortsette å ivareta sikkerhet på en god måte og for å opprettholde videreutviklingen. Det betyr at vesentlige personalmessige og økonomiske ressurser må benyttes til dette over flere år. Vi prioriterer å utvikle på en måte som gjør at målgruppen vil se resultater raskt. Likevel må vi gjøre mye som vil få effekt først i framtiden.

Et mer tilgjengelig samfunn for NLBs målgrupper

Universell utforming av digitale utgivelser gjør samfunnet mer tilgjengelig for NLBs målgruppe. Styrket lovgivning i Norge og den internasjonale utviklingen, med tilgjengelighetsdirektivet som et eksempel, gjør at mye går i riktig retning. NLB bidrar gjennom oppfølging av en veileder for universell utforming av digitale utgivelser sammen med Forleggerforeningen og Statped. For å få tilstrekkelig kraft i dette arbeidet er det nødvendig at NLB styrker seg som en aktør på dette feltet og ikke minst blir oppfattet som en aktør det er relevant å samarbeide med.

Til tross for satsing på universell utforming vil behovet for NLBs tjenester likevel være tilstede. Folkebibliotektilbudet av lydbøker og e-bøker verken er eller vil bli godt nok for mennesker i NLBs målgruppe. Videreutvikling av en allsidig og aktuell NLB-samling med god kvalitet blir derfor nødvendig også i årene som kommer.

Studenter

Innenfor studielitteratur kan staten og NLB i stor grad trekke seg tilbake dersom pensumlitteraturen utgis digitalt og med universell utforming. Det vil imidlertid ta tid før vi kommer dit, og i mellomtiden er det tusenvis av studenter som har behov for tilrettelagt studielitteratur. Også etter at universell utforming er på plass vil det være studenter som kan ha behov for tilrettelegging, fordi universell utforming ikke dekker deres behov. Innføring av produksjonsrett for de studentene som i dag har lånerett, vil være et viktig tiltak for å sikre at flere studenter gjennomfører utdanningsløpet. Gjennom flere års prøveproduksjon har vi blitt sikrere på at tilbudet er nyttig og at det kan gjennomføres med kostnader som er beskjedne sett opp mot nytten. NLB skal være klar til å takle den økte produksjonen om Kunnskapsdepartementet skulle beslutte å gjennomføre en endring.

Barn og ungdom

Satsingen på appen Maneno er ett av flere tiltak vi gjennomfører for å nå bedre ut til barn og unge. Samarbeidet med Statped har gjort det enklere for oss å nå ut til unge mennesker med lese- og skrivevansker. Vi er glade for at Statped skal fortsette å distribuere lydbøker til denne gruppen, selv om de skal overlate mye av ansvaret for oppfølging av denne målgruppen til kommunene. Erfaringen har vist oss at vi får gode resultater når statlige virksomheter samarbeider for å sette brukeren i sentrum. Dette kan videreutvikles gjennom at vi blir enda bedre

Et godt bibliotektilbud til alle

Samarbeid med folkebibliotekene basert på bibliotekstrategien blir viktig for å nå ut med et godt bibliotektilbud til alle i NLBs målgruppe. Samarbeidet mellom Nasjonalbiblioteket, folkebibliotekene og NLB blir også viktig for å sikre at folkebiblioteket blir et bibliotek for alle i sin kommune. Dette er en krevende oppgave med mange virksomheter og personer å nå ut til. Et av NLBs mål er at alle skoleklasser på bibliotekbesøk skal bli møtt av en bibliotekar som formidler basert på en forståelse av at det er minst én i NLBs målgruppe i hver klasse.

Samarbeid med kommersielle lydboktilbydere

Markedet for kommersielle lydboktjenester er i stadig utvikling. Staten og rettighetshaverne er enige om at vi skal unngå dobbeltproduksjon av lydbøker på norsk. For å sikre dette må de kommersielle tilbyderne og NLB legge til rette for utveksling. NLB må fortsette å følge utviklingen på dette området tett og vurdere hvordan den framtidige balansen mellom egenproduserte og innkjøpte titler skal være.

Utveksling av tilrettelagt litteratur over landegrensene

Marrakech-traktaten ble ratifisert av Norge i 2021. NLB forbereder seg på å utnytte de mulighetene traktaten gir for utveksling både i EØS-området, basert på EU-direktivet som gjelder her, og utenfor EØS basert på direktivet. Det er behov for å få bedre tekniske løsninger på plass for fullt ut å kunne utnytte utvekslings-mulighetene. NLB bidrar til dette gjennom vårt internasjonale nettverk.

For NLB blir det i årene som kommer viktig å fortsette å arbeide på to fronter – vi skal videreutvikle NLBs tilbud og gjøre det mer brukt og bedre kjent, og vi skal bidra til at mer av det som blir utgitt er universelt utformet i utgangspunktet.

Del VI. Årsregnskap

Ledelseskomentarer til årsregnskapet 2021

Formål

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek er et forvaltningsorgan underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. Bibliotekvirksomheten ble overtatt av staten i 1989 etter å ha vært drevet av blindeforbundene i 80 år. NLB fører regnskapet etter kontantprinsippet.

NLB skal gjennom sin virksomhet bidra til at personer som har vansker med å lese trykt tekst på grunn av en funksjonsnedsettelse, kan delta i samfunnet på linje med andre.

Bekreftelse

Årsregnskapet er avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Kultur- og likestillingsdepartementet i instruks om økonomistyring. Jeg mener regnskapet gir et dekkende bilde av NLBs disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter og inntekter.

Vurderinger av vesentlige forhold

I 2021 har NLB samlet disponert bevilgninger på utgiftssiden på kr 60.849.000. Av disse var kr 2.000.000 en tilleggsbevilgning fra Kunnskapsdepartementet for gjennomføring av prosjektet *Tilrettelagt pensum for studenter med lesevansker*, og kr 1.013.000 var øremerkede midler til Offentlig utvalg for punktskrift.

NLB hadde et inntektskrav på kr 364.000, og fikk en merinntekt på kr 1.009.028. Merinntekten er vesentlig høyere enn året før. Dette skyldes salg av titler i 2020 som først kom til inntekt i 2021. De siste årene har også flere kommersielle forlag ønsket å styrke sine backkataloger og derfor kjøpt flere masterfiler fra NLB. Det er vanskelig å forutse svingningene i det kommersielle markedet, men salget er ventet å avta i 2022, for så å være mer stabilt på rundt kr 300.000–400.000 fra og med 2023.

Totalt hadde NLB en mindreutgift i regnskapet på kr 1.979.612 som vi søker om å få overført til 2022, jf. note B.

Artskontorrapporteringen viser at netto rapporterte utgifter til drift og investeringer ble kr 59.750.675. Av dette er utbetalinger til lønn og sosiale utgifter kr 33.431.339. I dette beløpet inngår lønn til ansatte, honorarer medlemmer i OUP, honorarer til NLBs fagråd og honorarer til innlesere som er oppdragstakere utenfor næring. Lønnsandelen ligger stabilt på ca. 56 prosent av de totale utgiftene.

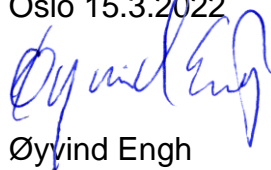
NLB er i stor grad en produksjonsvirksomhet. Beløpet på øvrige driftsutgifter, jf. note 3, blir derfor relativt stort, siden det består av mange ulike poster som inngår i produksjonen. I tillegg til vanlige driftskostnader finner vi blant annet fakturerte beløp fra innlesere som er oppdragstakere i næring, produksjonsrekvisita, kjøp av trykkeritjenester til vårt utlån av punktskrift, kjøp av kommersielle og utenlandske lydbøker og utgifter til filframstilling som grunnlag for å produsere bøker, aviser og tidsskrifter med talesyntese.

Som følge av koronasituasjonen har NLB i 2021 hatt lavere utgifter til reiser, møter og kurs, mens datalisenser og konsulentbistand til IT-utvikling økte noe. I perioden har det også vært en nedgang i innlesing som følge av studiobegrensninger og utfordringer med rekruttering av innlesere. Det ble derfor kjøpt inn vesentlig flere lydbøker fra kommersielle forlag i 2021, kr 2.765.212 mot kr 767.719 året før.

Tilleggsopplysninger

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for NLB. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2022.

Oslo 15.3.2022

Øyvind Engh

Direktør

Prinsippnote til årsregnskapet

Årsregnskap for statlige virksomheter er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"). Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorrapporteringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret.
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret.
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp.
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet.

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorrapportering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene samsvarer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Virksomheten er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte virksomheter tilføres ikke likviditet gjennom året, men har en trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

Bevilgningsrapporteringen

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser beholdninger virksomheten står oppført med i kapitalregnskapet. Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som virksomheten har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet virksomheten har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver statskonto (kapittel/post). Oppstillingen viser i tillegg alle finansielle eiendeler og forpliktelser virksomheten står oppført med i statens kapitalregnskap.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samlet tildeling, men bokføres og rapporteres ikke til statsregnskapet fra virksomheten selv. Avgitte belastningsfullmakter bokføres og rapporteres av virksomheten som har mottatt belastningsfullmakten og vises derfor ikke i kolonnen for regnskap. De avgitte fullmaktene framkommer i note B til bevilgningsoppstillingen.

Artskontorrapporteringen

Oppstillingen av artskontorrapporteringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser eiendeler og gjeld som inngår i mellomværende med statskassen. Artskontorrapporteringen viser regnskapstall virksomheten har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Virksomheten har en trekkrettighet på konsernkonto i Norges Bank. Tildelingene er ikke inntektsført og derfor ikke vist som inntekt i oppstillingen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering 31.12.2021

Utgifts- -kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling	Regnskap 2021	Merutgift (-) og mindreutgift
0326	Språk- og bibliotekformål	01	Driftsutgifter	A, B	60 849 000	59 878 416	970 584
0275	Tiltak for høyere utdanning og forskning	21	Bevilgning fra kunnskaps- departementet	A, B	2 000 000	1 245 287	754 713
1633	Nettoordning, statlig betalt merverdiavgift	01	Nettoordning for mva i staten			3 277 314	
<i>Sum utgiftsført</i>					<i>62 849 000</i>	<i>64 401 017</i>	

Inntekts- kapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling*	Regnskap 2021	Merinntekt og mindreinntekt(-)
3326	Språk- og bibliotekformål	01	Diverse salg		364 000	1 373 028	1 009 028
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter (statskassa)			52 352	
5700	Folketrygden inntekter	72	Arbeidsgiveravgift SLP			4 066 814	
<i>Sum inntektsført</i>					<i>364 000</i>	<i>5 492 194</i>	

Netto rapportert til bevilgningsregnskapet

58 908 823

Kapitalkontoer

60053901	Norges Bank KK /innbetalinger					2 953 056	
60053902	Norges Bank KK/utbetalinger					-61 698 115	
703824	Endring i mellomværende med statskassen					-163 765	
<i>Sum rapportert</i>						<i>0</i>	

Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)		31.12.2021	31.12.2020	Endring
703824	Mellomværende med statskassen	-1 721 076	-1 557 311	-163 765

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
032601	2 053 000	58 796 000	60 849 000
027521	0	2 000 000	2 000 000

Forklaringer:

Av den samlede tildelingen fra KUD (kap. 326 post 01) på kr 58.264.000 er kr 1.013.000 øremerket OUP.

Tildelingen fra Kunnskapsdepartementet på kap. 275 post 21 er en tilleggsbevilgning til gjennomføring av prosjektet «Tiltak for bedre tilgang til studielitteratur».

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Merutgift(-)/ mindreutgift	Merutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastnings- fullmakter	Merinntekter/ mindreinntekter(-) iht. merinntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
032601	970 584	970 584	1 009 028	1 979 612	1 979 612
027521	754 713	754 713		754 713	100 000

Forklaringer:

Maksimalt overførbart beløp på kap. 326 post 01, er 5 % av årets tildeling, jf note A. Til sammen ble det for driftsåret 2021 på kap. 326 post 01 et mindreforbruk på kr 1.979.612. Dette ligger innenfor 5 % av tildelt ramme, og det søkes om overføring av hele beløpet til 2021.

Det ikke søkt om overføring av midler på kap. 275 post 21, grunnet ny tildeling på denne posten for 2022.

Oppstilling av artskontorapporteringen 31.12.2021

	Note	2021	2020
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger	1	1 373 028	43 022
Andre innbetalinger	1	0	0
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		1 373 028	43 022
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	33 431 339	32 455 063
Andre utbetalinger til drift	3	27 693 058	24 493 938
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		61 124 398	56 949 001
Netto rapporterte driftsutgifter		59 751 370	56 905 979
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	694	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		694	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	0	739 968
Utbetaling til kjøp av aksjer	5	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		0	739 968
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		-694	739 968
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m.		0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader		0	0
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		52 352	51 800
Arbeidsgiveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		4 066 814	3 923 204
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		3 277 314	3 166 167
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-841 852	-808 837
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		58 908 823	56 837 110

Oversikt over mellomværende med statskassen

	Note	2021	2020
Fordringer på ansatte	6	10 500	0
Kontanter		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk og andre trekk	6	-1 261 108	-1 121 544
Skyldige offentlige avgifter	6	-470 468	-444 333
Avsatt pensjonspremie til Statens pensjonskasse		0	0
Mottatte forskuddsbetalinger		0	0
Lønn (negativ netto, for mye utbetalt lønn m.m)	6	0	8 566
Differanser på bank og uidentifiserte innbetalinger		0	0
Sum mellomværende med statskassen		-1 721 076	-1 557 311

Note 1 Innbetalinger fra drift

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetalinger fra gebyrer		
Sum innbetalinger fra gebyrer	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer		
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer	0	0
Salgs- og leieinnbetalinger		
Diverse tilfeldige inntekter (diverse inntekter post 01–29)	1 373 028	43 022
Sum salgs- og leieinnbetalinger	1 373 028	43 022
Andre innbetalinger		
Sum andre innbetalinger	0	0
Sum innbetalinger fra drift	1 373 028	43 022
Forklaringer:		
Kr 571.812 er salg av masterfiler fra 2020 som først kom til inntekt i 2021. Det har også vært en økning i salg av masterfiler til kommersielle forlag.		

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2021	31.12.2020
Lønn	24 640 516	23 692 853
Arbeidsgiveravgift	4 066 814	3 923 204
Pensjonsutgifter*	2 827 720	2 821 818
Sykepenger og andre refusjoner (-)	-1 167 600	-1 406 598
Andre ytelser	3 063 890	3 423 785
Sum utbetalinger til lønn	33 431 339	32 455 063
Antall utførte årsverk:	36,53	36,42
* Nærmere om pensjonskostnader Pensjoner kostnadsføres i resultatregnskapet basert på faktisk påløpt premie for regnskapsåret. Premiesats for 2020 er 12 prosent. Premiesatsen for 2019 var 12 prosent.		

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2021	31.12.2020
Husleie	5 535 415	5 505 380
Vedlikehold egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler	26 364	22 997
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler	1 200 797	1 297 020
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.	36 877	69 871
Mindre utstyrsanskaffelser	693 485	1 279 544
Leie av maskiner, inventar og lignende	2 381 515	1 805 756
Kjøp av konsulenttjenester	5 262 905	4 377 736
Kjøp av andre fremmede tjenester	3 007 096	2 659 522
Reiser og diett	157 277	185 656
Øvrige driftsutgifter	9 391 328	7 290 456
Sum andre utbetalinger til drift	27 693 058	24 493 938
Forklaringer: Økningen i øvrige driftsutgifter skyldes bl.a. økt innkjøp av masterfiler fra kommersielle forlag, kr 2.765.212 mot kr 767.719 året før.		

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	694	0
Annen finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	694	0
	31.12.2021	31.12.2020
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Annen finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer

	31.12.2021	31.12.2020
<i>Utbetaling til investeringer</i>		
Immaterielle eiendeler og lignende	0	368 715
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	0	0
Infrastruktureiendeler	0	0
Maskiner og transportmidler	0	0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende	0	371 253
Sum utbetaling til investeringer	0	739 968
	31.12.2021	31.12.2020
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>		
Kapitalinnskudd	0	0
Obligasjoner	0	0
Investeringer i aksjer og andeler	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjer	0	0

Forklaringer:

Utbetaling til investeringer omfatter IT-lisenser og kjøp av nye CD-brennere.

Note 6 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen

		31.12.2020	31.12.2020	
		Spesifisering av bokført avregning med statskassen	Spesifisering av rapportert mellomværende med statskassen	Forskjell
Finansielle anleggsmidler				
	Investeringer i aksjer og andeler*	0	0	0
	Obligasjoner	0	0	0
	Sum	0	0	0
Omløpsmidler				
	Kundefordringer	425 879	0	425 879
	Andre fordringer	10 500	10 500	0
	Bankinnskudd, kontanter og lignende	0	0	0
	Sum	436 379	10 500	425 879
Langsiktig gjeld				
	Annen langsiktig gjeld	0	0	0
	Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld				
	Leverandørgjeld	-1 855 544	0	-1 855 544
	Skyldig skattetrekk	-1 261 108	-1 261 108	0
	Skyldige offentlige avgifter	-477 632	-470 468	-7 165
	Annen kortsiktig gjeld	0	0	0
	Sum	-3 594 284	-1 731 576	-1 862 709
	Sum	-3 157 905	-1 721 076	-1 436 830

Forklaringer:

Kundefordringer består av utestående på salg av masterfiler til lydbøker. Leverandørgjeld består i hovedsak av husleiekostnader for 1. kvartal 2022.

NORSK LYD- OG BLINDESKRIFTBIBLIOTEK
Org. nr.: 970145567

Riksrevisjonens beretning

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek årsregnskapsoppstillinger for regnskapsåret 1. januar - 31. desember 2021. Årsregnskapsoppstillingene består av oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og noter, herunder sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 58,9 millioner kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening:

- oppfyller årsregnskapsoppstillingene gjeldende krav, og
- årsregnskapsoppstillingene gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2021 og kapitalposter per 31. desember 2021, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI 2000–2899). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og ISSAI 130 Code of Ethics utstedt av International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for informasjonen i øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av ledelseskomentarene (i del VI) og annen øvrig informasjon (del I–V) i årsrapporten. Riksrevisjonens konklusjon ovenfor om årsregnskapsoppstillingene dekker ikke informasjonen i øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er det vår oppgave å lese øvrig informasjon i årsrapporten. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapsoppstillingene og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapsoppstillingene, eller hvorvidt den øvrige informasjonen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom den øvrige informasjonen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at den øvrige informasjonen i årsrapporten:

- er konsistent med årsregnskapsoppstillingene og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regelverk

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapsoppstillingene

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapsoppstillingene som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide årsregnskapsoppstillingene som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig intern kontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapsoppstillingene som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å øve en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar basert på årsregnskapsoppstillingene.

Som en del av revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapsoppstillingene, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapsoppstillingene får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapsoppstillingene, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapsoppstillingene gir uttrykk for de underliggende

transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen, og informerer det overordnede departementet om dette.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000 for etterlevelserevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapsoppstillingene som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapsoppstillingene og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo; 02.05.2022

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Stein Jahren
avdelingsdirektør

Beretningen er godkjent og ekspedert digitalt

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek

Årsrapport 2021

Norsk lyd- og
blindeskriftbibliotek

Innhald

Del I. Melding frå leiaren	3
Del II. Introduksjon til verksemda og hovudtal.....	5
Verksemda og samfunnsoppdraget.....	5
Organisasjon og leiing.....	7
Del III. Aktivitetar og resultat i året som gjekk	10
Samla vurdering av resultat, måloppnåing og ressursbruk.....	10
Resultat og måloppnåing etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2021	15
Ressursbruk 2021	38
Del IV. Styring og kontroll av verksemda	40
Overordna vurdering av styring og kontroll.....	40
Nærmare omtale av forhold knytt til styring og kontroll i NLB	40
Revisjonsmerknader frå Riksrevisjonen	40
Personalpolitikk	40
Lærlingar	40
Krafttak for mangfald	40
Regjeringas inkluderingsdugnad	41
FNs berekraftsmål	41
Aktivitets- og redegjeringsplikt.....	42
Klima- og miljøtiltak	43
Del V. Vurdering av framtidsutsikter.....	44
Del VI. Årsrekneskap	46
Leiingskommentarar til årsrekneskapen 2021	46
Formål	46
Stadfesting	46
Vurderingar av vesentlege forhold.....	46
Tilleggsopplysningar.....	47
Prinsippnote til årsrekneskapen	48
Løyvingsrapporteringa.....	48
Artskontorrapporteringa	48

Del I. Melding frå leiaren

Vi ønsker oss eit samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon og kan lese på sine premisser. NLB bidrar til det på to hovudområde: Vi tilrettelegg utgivingar på lyd og i andre format slik at dei blir tilgjengelege, og vi samarbeider med aktørar i bokbransjen for å gjere fleire utgivingar tilgjengelege i utgangspunktet.

Korleis pandemien påverkar NLB

2021 blir forhåpentlegvis det første og siste året som i sin heilskap var prega av ein pandemi. Vi er svært fornøgde med at vi har kunne levere tenester og drive utviklingsarbeid i stort omfang og med god kvalitet trass i dei avgrensingane pandemien har sett. Også i året som har gått har NLBs medarbeidarar vist at vi kan levere sjølv med arbeidsstadar og samarbeidsformer som er annleis enn vi er vant til.

Det er fleire forhold knytt til arbeidsmiljø som blir påverka av heimekontor-løysingar. Som for dei fleste andre verksemder var det tungt å gå inn i ei ny nedstenging på grunn av omikron etter ein periode med gjenopning. Det er derfor behov for å ha spesiell merksemd retta mot arbeidsmiljøet i tida som kjem.

Studentar

Med dagens ordinære finansiering er det berre studentar med sterk synsnedsetjing som får produsert tilrettelagt pensumlitteratur. Vi har fått løyving frå Kunnskapsdepartementet til eit prøveprosjekt for å gi tilgang til tilrettelagt studielitteratur for fleire studentar i NLBs målgruppe. Prosjektet har pågått i 2020 og 2021 og vil fortsetje òg i 2022.

På bakgrunn av erfaringane frå 2020 og 2021 har NLB levert eit avgjerdsunderlag til Kunnskapsdepartementet. Her peiker vi på at innføring av tilgang til tilrettelagt pensumlitteratur for alle studentar i målgruppa til NLB, er eit ledd i å oppfylle krava i universitets- og høgskolelova om at «Studentar med funksjonsnedsetjing og studentar med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen ...». Vi viser òg at det er praktisk mogleg å gjennomføre ei slik ordning og at vi vurderer at gevinstane ved å innføre ordninga er større enn kostnadene.

Barn og unge

NLB prioriterer tiltak retta mot barn og unge i målgruppa. Det mest synlege resultatet av dette i år har vore lansering av appen Maneno. Maneno rettar seg mot barn i alderen 8—12 år og er laga for å stimulere leselyst og gi motivasjon til å gå vidare inn i bokenes verd. Appen gir oss endå eit verkemiddel for å nå ut til denne aldersgruppa.

Vi ser samarbeid med folkebiblioteka som eit viktig element i å nå ut til barn og unge. Vi ønsker oss at all formidling til skoleklassar skal byggje på at det i alle klassar kan finnast elevar som er i NLBs målgruppe. Vi ser fram til å intensivere samarbeidet med folkebiblioteka etter pandemien.

Betre ressursutnytting

NLB fortset å ta imot nye lånarar. Vi har dei tre seinaste åra lege jamt på om lag 25.000 nye lånarar per år. Når vi veit at løyvingane ikkje aukar og behovet for vidareutvikling er stort, blir svaret at NLB i år som i åra før må arbeide aktivt for å utnytte ressursane endå meir effektivt. Effektive sjølvbeteningsløysingar og effektiv digital produksjon er blant nøklane. Samtidig må vi oppretthalde moglegheita for å bestille bøker over telefon og å få levert bok på CD til dei lånarane som ikkje kan nyttiggjere seg dei digitale løysingane.

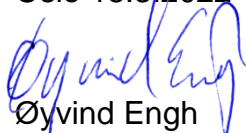
Ei samling i vekst

Samlinga vår veks som følgje av at vi kvart år fyller på med titlar i alle format. I 2021 har vi auka tilbodet vårt av e-bøker. Det er nyttig for dei som vil lese punktskrift på ei digital leselist eller som vil lese med store bokstavar på eit lesebrett. Vi har auka produksjonen av punktskriftbøker samtidig som vi held oppe tilbodet om at dei som les punktskrift, kan bestille litteratur dei ønsker seg. Vi har hatt ein nedgang i produksjonen av innlesne titlar i våre eigne studio, men det er kompensert ved at vi har kjøpt fleire titlar frå kommersielle forlag. Som følgje av prøveprosjektet knytt til studentar har vi auka produksjonen vår av studielitteratur. Her finst fleire titlar som òg kan vere interessante for folkebiblioteklånarar.

Universell utforming av digitale utgivingar og eit tilrettelagt tilbod

Tidspunktet for innføring av tilgjengelegheitsdirektivet nærmar seg. Det inneber eit krav om at e-bøker skal vere universelt utforma. Vi har no ein rettleiar for universell utforming av digitale utgivingar som vi har utarbeidd saman med Forleggerforeningen og Statped. Rettleiaren er presentert for Forleggerforeningens medlemar. Vi håper vi ved hjelp av rettleiaren kan bidra til at norske utgivingar tilfredsstillir krava i tilgjengelegheitsdirektivet. Parallelt med dette skal vi vidareutvikle vårt eige tilbod til målgruppa vår. Dei mange gode tilbakemeldingane vi får frå lånarar gir god motivasjon til å halde farten oppe!

Oslo 15.3.2022

Øyvind Engh
Direktør

Øyvind Engh, direktør i NLB. Foto: NLB

Del II. Introduksjon til verksemda og hovudtal

Verksemda og samfunnsoppdraget

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek (NLB) er eit statleg forvaltningsorgan underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. NLBs samfunnsoppdrag er å bidra til at menneske med funksjonsnedsetjingar som gjer det vanskeleg å lese trykt tekst, får same tilgang til litteratur og bibliotektenester som resten av befolkninga.

NLB produserer og låner ut tilrettelagt litteratur som lydbok, e-bok og i punktskrift. Bibliotektilbodet omfattar allmenn litteratur for alle aldersgrupper og studielitteratur for studentar ved universitet, høgskular og fagskular. NLB arbeider aktivt for å spreie informasjon om tilbodet og rekrutterer nye lånarar. Gjennom verksemda bidrar NLB til samfunnsmessig likestilling for ei stor gruppe av innbyggjarane i landet.

Frå 2003 har NLB administrert og utført utskriftsteneste for døvblinde.

NLBs visjon

Eit samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon.

Strategiplan 2019–2024

Dei viktigaste strategiske områda

- Utgivingar frå kommersielle aktørar skal i større grad vere universelt utforma.
- NLBs målgruppe skal få tilgang til ei samling prega av kvalitet, og som er allsidig og aktuell.
- NLBs lånarar skal få kjennskap om og tilgang til samlinga på måtar som er tilpassa behova deira.
- Fleire i målgruppa skal få kjennskap til NLB og fleire skal bli lånarar.

NLBs verdier

Verdiane til NLB er profesjonalitet, respekt og inkludering. Vi skal etterleve verdiane internt og i møte med omgivnadene.

Mål for NLB i tildelingsbrevet for 2021

Departementet har i Prop. 1 S (2020—2021) gjort greie for overordna mål for kulturpolitikken, utfordringar og satsingsområde for 2021. Dei nasjonale kulturpolitiske måla byggjer på Meld. St. 8 (2018—2019) Kulturens kraft. Kulturpolitikk for framtida.

Hovudmålet for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2021 er å leggje til rette for at personar som på grunn av ei funksjonsnedsetjing har vanskar med å lese trykt tekst, har god tilgang til litteratur og bibliotektenester. Med utgangspunkt i dei overordna måla har departementet fastsett delmål og styringsparametrar for Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek i 2021.

Covid-19

Covid-19-pandemien har ramma store delar av samfunnet vårt hardt, og kunst- og kulturlivet er særleg rørt. Aktørane innanfor kulturlivet var blant dei første som måtte stenge ned og avbryte aktiviteten sin og er truleg òg blant dei siste som kan gjenoppta normal verksemd.

Kulturpolitikken handla i 2021 i hovudsak om å stimulere til kunst- og kulturaktivitet innanfor rammene gjeldande smitteverntiltak tillét. Hovudoppgåva for Kultur- og likestillingsdepartementet og underliggende verksemder har vore å bidra til at vi har eit levande og mangfaldig kulturliv under pandemien og etter kvart når pandemien er over.

Krafttak for mangfald

Regjeringa tar eit krafttak for mangfald. Det overordna målet er at kunst- og kulturlivet, media, frivilligheita og idretten skal inkludere og vere tilgjengelege for alle, uavhengig av til dømes kjønn, alder, etnisitet, religion, seksuell orientering, funksjonsevne og/eller kulturell, sosial og økonomisk bakgrunn og bustad. Krafttaket inneber at heile sektoren må bidra til eit langsiktig og systematisk arbeid for å nå eit større mangfald av brukarar og deltakarar, av utøvarar og av uttrykk og tilbod.

For å sikre relevans og representativitet skal verksemdene arbeide aktivt for å nå ut til nye grupper med tilbodet sitt. Verksemdene må rekruttere frå heile befolkninga for å nå målet om å skape kunst- og kulturuttrykk av ypperste kvalitet som er tilgjengeleg for alle. Det må rettast særleg merksemd mot å inkludere samfunnsgrupper som er underrepresenterte. Kulturdepartementet legg til grunn at alle underliggende verksemder bidreg til krafttaket i 2021. I dette ligg det at verksemdene skal vurdere sitt eige handlingsrom for å medverke til at fleire kan bli ein del av desse arenaene i heile Noreg. Kunst- og kulturlivet, media, frivilligheita og idretten må utvikle eigne strategiar for å medverke til auka relevans og representativitet på områda sine.

Resultatmål 2021

1. Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånarar.

2. Tilvekst

NLB skal ha eit aktuelt og breitt tilbod av god kvalitet. NLB skal utvikle samlinga gjennom

- å halde oppe eit høgt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- å utføre innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studentar med sterk synshemjing og kan i tillegg utvikle samlinga av studielitteratur innanfor disponible rammer.

3. Studentteneste

NLB skal vere ein kompetanseressurs og samarbeidspartnar for syns- og lesehemja studentar, brukarorganisasjonar og offentlege verksemder som bibliotek og undervisningsinstitusjonar.

4. Utvikling, samarbeid og pådrivaransvar

NLB skal vere aktiv i utvikling av tenester og bruk av ny teknologi for å betre tilbodet til sine målgrupper. NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. Gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid skal NLB vere pådrivar og kvalitetssikrar for å sikre eit optimalt tilbod til sine målgrupper. NLB skal vere ein pådrivar slik

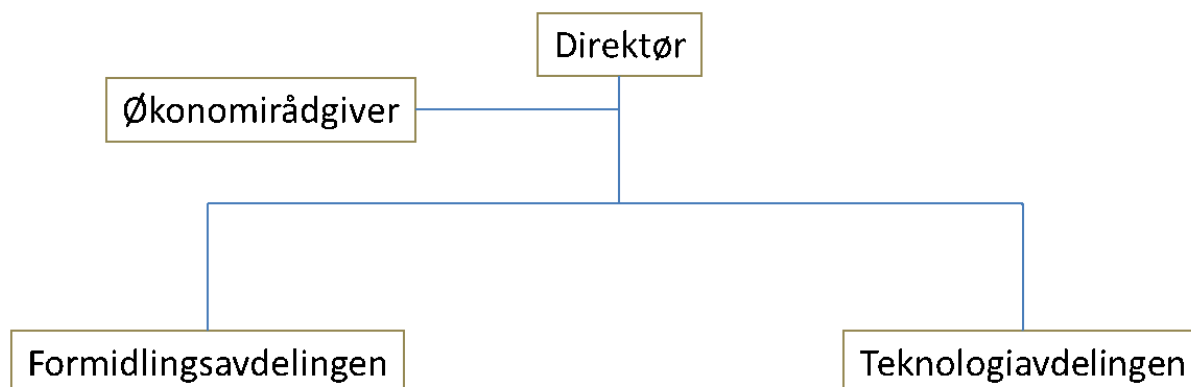
at produksjon og publisering gjennom allmenne kanalar òg gir betre tilgjengelegheit for NLBs målgrupper.

Organisasjon og leiing

NLB fekk ny organisering frå 1. september 2021 med to avdelingar og tre team i kvar avdeling.

Målet med den nye organiseringa er å få ei leiargruppe som er tilpassa at NLB har færre medarbeidarar enn før. Samtidig bidrar månadlege møte i ei utvida leiargruppe til betre prioriteringar og koordinering av ressursbruken. I den utvida leiargruppa inngår leiargruppa, teamleiarane, økonomirådgjevar og produktkoordinator.

Organisasjonskart for NLB

NLBs leiing i 2021

- Direktør: Øyvind Engh
- Avdelingsdirektør formidlingsavdelinga: Jorunn Wold
- Avdelingsdirektør teknologiavdelinga: Arne Kyrkjebø

NLB er lokalisert i Oslo. Verksemda har per 31.12.2021 totalt 40 tilsette fordelt på 38,44 årsverk.

Fagråd

NLBs fagråd er oppnemnt av Kultur- og likestillingsdepartementet for fire år av gongen. Fagrådet har ein leiar og seks faste medlemmar. To av medlemane i fagrådet er oppnemnde etter forslag frå Norges Blindforbund. Dysleksi Norge, Nasjonalbiblioteket, Universitets- og høgskolerådet og Deltasenteret har foreslått eitt fagrådsmedlem kvar. Kvar medlem har eit personleg varamedlem.

Formålet med fagrådet

Formålet med fagrådet er å supplere kompetansen i NLB med brukarperspektiv og faglege perspektiv frå sentrale samarbeidspartnarar. Fagrådet skal bidra til å sikre eit

breitt og godt avgjerdsgrunnlag for leiinga i NLB. Dette skal bidra til at NLB tilbyr målgruppa eit godt tilbod innanfor dei rammene som blir gitt av Stortinget og departementet.

Fagrådet skal vere eit rådgjevande organ for leiinga i NLB og ein arena for drøfting av strategiske og prinsipielle spørsmål om tilgang til litteratur for alle. Rådet skal bidra til god kontakt mellom brukarorganisasjonane, dei profesjonelle samarbeidspartnarane og NLB.

Samansetjinga av fagrådet 2021–2024

Kultur- og likestillingsdepartementet har oppnemnt følgjande medlemar med varamedlemar til fagrådet:

Leiar

- Kjetil Knarlag

Etter forslag frå Norges Blindeforbund:

- Karianne Havsberg, med varamedlem Sissel Sørensen Bye
- Terje André Olsen, med varamedlem Gunnar Haugsveen

Etter forslag frå Dysleksi Norge:

- Daniel Lie, med varamedlem Caroline Solem

Etter forslag frå Nasjonalbiblioteket:

- Hilde Ljødal, med vara Svein Arne Tinnesand

Etter forslag frå Bufdir:

- Tone Alexandra Larsen, med varamedlem Anders Kristoffer Braav Eriksen

Etter forslag frå Universitets- og høgskolerådet:

- Frode Eika Sandnes, med varamedlem Anna Løken

Fagrådet har i 2021 halde to møte. Rådet har vurdert og gitt utsegner om saker som ny forskrift til åndsverklova, tilgjengelegheitsdirektivet, utlåns- og produksjonsstatistikk, utviklingsprosjekt og verksemdsplanar.

Volumtal

Tabell 1. Utvalde volumtal

Volumtal	2019	2020	2021
Samla utlån i NLB	927.635	1.163.405	1.283.351
Utlån av folkebiblioteklitteratur	864.826	1.060.950	1.157.271
Utlån av studielitteratur	62.509	102.455	126.080
Lånarar i NLB totalt	81.245	98.227	113.351
Tilvekst innlesne lydbøker, folkebiblioteklitteratur	897	679	821
Samla tilvekst studielitteratur	803	2.088	1.121

Nøkkeltal

Tabell 2. Nøkkeltal frå årsrekneskapen (tal i heile tusen)

Nøkkeltal frå årsrekneskapen	2019	2020	2021
Talet på årsverk	38	37,44	38,44
Samla tildeling post 01–99	58.773	60.264	62.849
Driftsutgifter	57.564	56.949	61.124
Utnyttingsgrad post 01–29	97,9 %	94,5 %	97,3 %
Lønnsdelen av driftsutgifter*	49 %	53 %	51 %
Lønnsutgifter per årsverk*	745	804	816

* For å gi eit riktig bilde av verksemda har vi flytta honorar til innlesarar som er oppdragstakarar utanfor næring frå lønn til ordinære driftsutgifter.

NLBs rekneskap blir ført etter kontantprinsippet.

Del III. Aktivitetar og resultat i året som gjekk

Samla vurdering av resultat, måloppnåing og ressursbruk

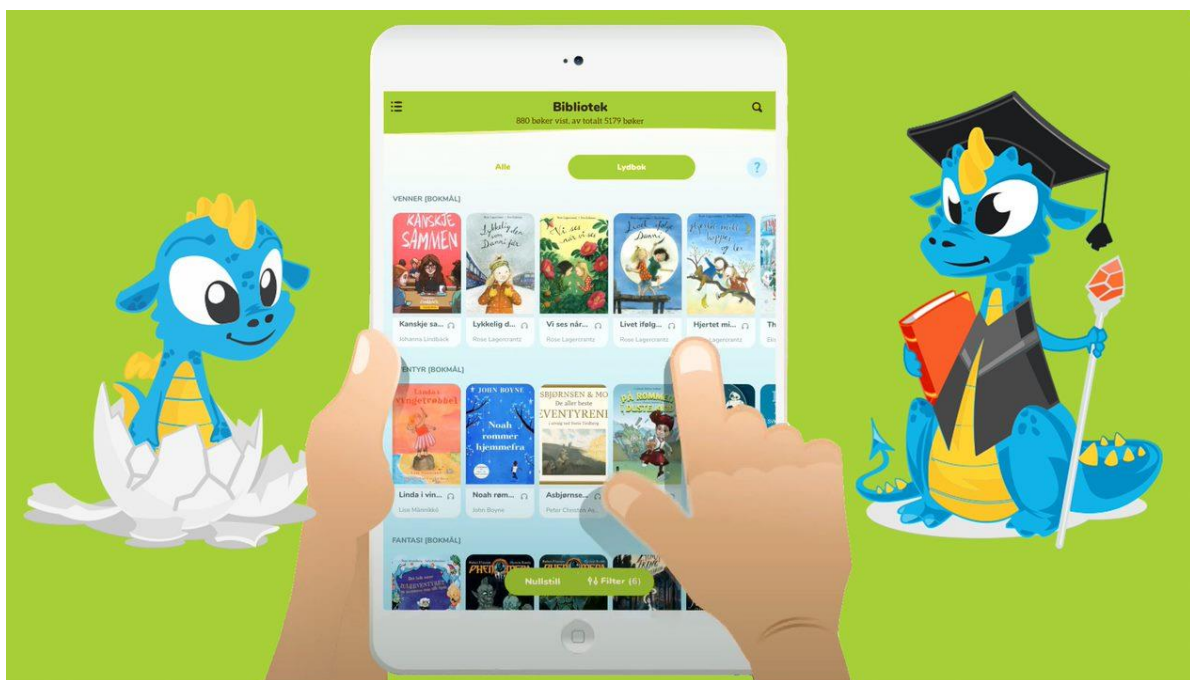
Tilbodet til barn og unge

Å skape leselyst blant barn og unge er ei viktig oppgåve for NLB. Barn frå 0 til 16 år utgjør no heile 40 % av lånarane, og gjennom året har vi jobba målretta for at dei unge sjølv, foreldre, lærarar og bibliotekarar skal kjenne til NLB og tilbodet vårt. I 2021 lanserte vi òg ein app spesielt berekna på barn med lesevanskar.

Maneno – leseapp for barn med dysleksi

Våren 2021 lanserte vi ein eigen app for lånarar i alderen 8–12 år. Med Maneno vil vi gjere lesing meir lystbetont for barn med dysleksi og andre lesevanskar. Appen har både lesestøtte og spillelement som motiverer til å lese.

I Maneno får alle barn sin eigen drake som dei skal passe på. Jo meir barnet les, jo meir veks og utviklar draken seg. Ein tener samtidig opp poeng som ein kan bruke til å kjøpe klede og utstyr til draken. Utdringar og påskjøningar motiverer til å lese meir, og det er opna for å knytte kontakt med venner som òg brukar appen.

Vi håper fleire barn finn leseglede med Maneno, som har spillelement og lesestøtte. Foto: NLB.

Maneno inneheld alle NLBs lydbøker og e-bøker for barn. Barnet kan registrere lesenivå åleine eller saman med ein vaksen og får ut frå dette leseforslag tilpassa nivået sitt. Appen har òg lesestøtte:

- hjelp til å uttale vanskelege ord
- linjefokus som framhevar linja du peiker på
- justering av tekststorleik, linjeavstand og bakgrunnsfarge

Maneno finst både på bokmål og nynorsk og for mobil og nettbrett. Appen tilfredsstiller krav til universell utforming (WCAG 2.1).

Litteraturformidling for barn og unge

Sommarles

Også i år har NLB samarbeidd med Sommarles, folkebiblioteka sin lesekampanje for barn i barneskulealder. Vi produserte den årlege sommarlesforteljinga på lyd og som punktskrift slik at våre lånarar kunne delta på lik linje med andre barn. Den innlesne sommarlesforteljinga var tilgjengeleg for alle barn via sommarles.no. Dette året blei det avspelt heile 190.000 kapittelavspelingar. Sommarles er ein fin arena for å vise fram NLBs tilbod til barn i målgruppa, føresette og bibliotektilsette.

Foreningen !les

NLB har eit mangeårig samarbeid med Foreningen !les. I 2021 produserte vi lyd og punktskrift til deira leseaksjonar for elevar i grunn- og vidaregåande skule: Bokslukerprisen, tXt-aksjonen og Rein tekst. Det blei òg sendt ut ein nydesigna foldar med informasjon om vårt tilbod til lærarar og skulebibliotekarar for til saman 9.400 skuleklasser.

Tilbodet til vaksne

Gjennomføring av Marrakech-direktivet

Lånarar i NLB har forventningar om betre tilgang til litteratur frå andre land og bibliotek knytt til gjennomføringa av Marrakech-direktivet. I 2021 har vi evaluert eksisterande rutinar og utarbeida nye slik at vi er godt rusta til å følgje opp Marrakech-direktivet i 2022. Det er etablert rutinar for import av bøker frå svenske Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Den nye forskrifta til åndsverklova, som trådde i kraft 1. september 2021, held oppe kravet om at berre målgruppa får tilgang til tilrettelagt litteratur frå NLB. Forskrifta stiller krav om at NLB skal slette personopplysningar om inaktive lånarar. Her er det utarbeida rutinar som vil bli sett i verk i 2022.

Litteraturformidling for vaksne

Nettsider, nyheitsbrev og sosiale medium

NLB har i 2021 fortsett arbeidet med formidling av bøker gjennom nettsidene, i nyheitsbrev og i sosiale medium. Dette året laga vi 166 saker som dekker vaksne, ungdom og barn. Nyheitsbrev på e-post med aktuelt nyheitsstoff og bokanbefalingar går ut i byrjinga av kvar månad.

Leseutfordring for vaksne

Sommaren 2021 gjennomførte vi leseutfordringa «Les deg rundt i verda i sommar» i sosiale medium, der vi oppfordra lånarane til å lese ei bok frå kvar verdsdel i sommarmånadane. Tilsette i NLB bidrog med 25 boktips, noko vi har erfart at lånarane set pris på.

LÅNERTIPS: MIDTØSTEN

Erdogan

Av: Nilas Johnsen

Dette er verkeleg god gravejournalistikk i bokform! Boka gjev eit godt innblikk i politiske alliansar og konflikhtar i Tyrkia med utgangspunkt i livet til Erdoğan. Historia som den norske journalisten fortel er både fascinerande og skremmande, og så nær sanninga om Erdoğan som vi kan håpe å komme.

Anbefalt av @katusj

BOKTIPS: ASIA

Fargeløse Tsukuru Tazaki og hans pilegrimsår

Av: Haruki Murakami

Jeg har enda ikke lest en bok av Murakami som har skuffet. Dette er en bittersøt fortelling som skildrer vennskap satt på prøve, isolasjon, og det å vokse opp til tross for livets vanskeligheter.

Elise - produksjonskoordinator

Både tilsette og lånarar bidrog med lesetips i sommarens leseutfordring i sosiale medium: Les deg rundt i verda i sommar. Foto: NLB.

Tilbodet til studentar

Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar

Prosjektet blei vidareført og tildelt 2 millionar kroner over statsbudsjettet. Pengane er hovudsakeleg brukte til å produsere studielitteratur med utgangspunkt i pensumlistar frå lærestadane og til vidareutvikling av produksjonslinjer for studielitteratur.

Målet er å kartleggje behovet for tilrettelagt litteratur blant studentar i NLBs målgruppe som ikkje har produksjonsrettar. Omfang og ressursbruk ved lærestadar og hos NLB blir kartlagt.

I 2021 deltok Høgskolen i Innlandet og Universitetet i Agder i prosjektet med til saman 296 studentar, rekrutterte gjennom informasjonskanalane til studiestadane og ein NLB-utvikla kampanje i sosiale medium.

På tampen av 2021 melde Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole interesse for prosjektet, og vi kom så vidt i gong med å produsere samiske lærebøker før årsskiftet.

Utlån, låinarsamansetjing og brukartilfredsheit

NLB har no 113.351 lånarar, og veksten er på 15 % i 2021.

Rekruttering av nye lånarar

I 2021 blei det rekruttert mange nye lånarar blant barn under 16 år. Dei fleste har dysleksi og andre lesevanskar, medan lånarar med andre funksjonsnedsetjingar følgjer tett etter.

Aldersgruppa 17–30 år aukar med 33 %, og det er no om lag 36.000 lånarar i denne gruppa der mange studentar er representerte. Kampanjar og auka merksemd rundt tilrettelagt studielitteratur i kombinasjon med at fleire pensumbøker blir produsert hos oss i prosjektet *Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar*, bidrar både til å rekruttere nye og aktivisere eksisterande lånarar.

Mange aktive lånarar

Heile 78 % av lånarane var aktive i 2021. Det vil seie at dei har lånt minst ei bok.

Folkebiblioteklitteratur innlese som lydbok står for 86 % av alle utlån, medan studielitteratur produsert med talesyntese utgjer 8 %. Utlånet av studielitteratur aukar med 23 %, og dei fleste lånar talesyntesebøker.

E-bøker blei lanserte i 2020 og utgjer 6 % av totalt utlån etter 1,5 år. Av desse er to av tre utlån folkebiblioteklitteratur, medan ein tredel er studielitteratur som e-bok.

For punktskriftbøker er det i år ein nedgang på 11 % i talet på utlån. Sidan punktskriftutlånet berre utgjer 0,2 % av samla utlån, vil små variasjonar slå ut på statistikken. Vi registrerer at enkelte punktskriftlesarar no føretrekker e-bok framfor punktskrift på papir.

Flest digitale utlån

Digitale utlån er utlån via nlb.no eller direkte i appane Lydhør og Maneno. For lydbøker folkebiblioteklitteratur er 65 % digitale utlån, medan 35 % framleis får tilsendt CD. For studielitteratur utgjer digitale utlån heile 97 %. Dei fleste lånarane brukar Lydhør når dei lyttar til bøkene. Ein del barn brukar no Maneno.

Brukartilfredsheit

Universell utforming i nettbaserte tenester

Universell utforming av produkt og tenester er viktig for målgruppa til NLB. For å sikre at lånarane har god tilgang til våre tenester, fekk vi i 2021 analysert universell utforming i appane våre og på nlb.no med utgangspunkt i gjeldande krav (WCAG 2.1). Etter at mindre utbetringar er gjort har Lydhør og Maneno no god universell utforming. Granskingsrapporten konkluderer med at nlb.no har generelt god tilpassing i samsvar med universell utforming. Det er likevel peikt ut nokre prioriterte område vi jobbar vidare med, som skjema og søkefunksjon.

Brukaroppleving i digitale løysingar

Som i samfunnet elles er det òg i NLB eit aukande medvit rundt tenestedesign og brukaroppleving i digitale løysingar. I august var vi vertskap for nordisk UX-forum, eit samarbeid med dei nordiske søsterbiblioteka der brukaropplevingar er tema.

I 2021 gjennomførte vi òg eit tenestedesign-prosjekt i samarbeid med konsultantselskapet OXX for å kartleggje opplevingane til brukarane knytt til dei nettbaserte tenestene våre. Med bakgrunn i 20 djupneintervju definerte vi ti nøkkelfunn som beskriv utfordringane til lånarane. Denne innsikta tar vi med oss vidare i arbeidet med å utvikle sjølvbeteningsløysingane våre.

Tilvekst

Den samla tilveksten av tilrettelagte bøker aukar med 132 %. Vi har konvertert eit stort tal bøker frå samlinga til det nye e-bokformatet. Innkjøpet av kommersielle lydbøker har òg auka betrakteleg.

NLB utvekslar filer med kommersielle forlag der dette er mogleg. Mange forlag produserer no lydutgåve parallelt med andre utgåver, og NLB har avtale om kjøp og sal av lydfile med meir enn 20 forlag.

Tilvekst av dei ulike medietypene

Innlesne lydbøker – folkebiblioteklitteratur

Det blei lese inn 349 bøker i studioa våre i 2021. I tillegg har vi kjøpt inn 472 titlar frå kommersielle forlag.

Studiokapasiteten vår var vesentleg redusert i første halvår som følgje av smitteverntiltak knytt til covid-19. I sommar gjekk vi gradvis over til normal drift. I mellomtida hadde mange oppdragstakarar takka ja til nye jobbtillbod. Vi opplever auka konkurranse om dei erfarne innlesarane, og frå mai og ut året har vi brukt mykje ressursar på det tidkrevjande arbeidet å rekruttere og lære opp nye innlesarar.

God tilgang på titlar frå kommersielle produsentar har gjort at vi har kunna kompensere for lågare eigenproduksjon med å auke talet på innkjøpte produksjonar.

Lydbøker med talesyntese – studielitteratur

Vi produserte 511 studie bøker med talesyntese. Vi hadde forventet ein høgare produksjon i samband med prosjektet *Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar*. Det viser seg at lærestadane som deltok i 2021, hadde mange overlappende fag med same pensum.

E-bøker – folkebibliotek- og studielitteratur

Vi produserte 3.824 e-bøker. Av desse utgjør konverterte titlar frå samlinga til e-bok ein stor del, i tillegg til at vi no produserer alle nye titlar òg som e-bok.

Punktskrift

Samla tilvekst for punktskrift blei 1.036 titlar, ei auke på 87 %. Talet inkluderer bøker, tidsskrift, punktclubbar og notar, men det er bøker som utgjør den store veksten. Vi produserte 142 lånarønske og alle innlesne lydbøker òg i punktskrift. 42 kortskriftproduksjonar kjem i tillegg.

NLB har fått produsert 14 musikknotar til studentar gjennom *DAISY Music Braille*, det internasjonale samarbeidsprosjektet om produksjon av musikknotar etter internasjonal standard.

Effektivisering

Det er i 2021 jobba med fleire effektiviseringstiltak internt. I produksjonen av dei ulike medietypene er det gjort mange mindre tiltak for ein meir effektiv produksjonsprosess. I punktclubbane til barn er tilbodet endra slik at berre dei minste får tilsendt ein pakke med taktilt materiale som er tidkrevjande å produsere. Dei andre klubbane blir produserte meir straumlinjeforma på lik linje med vaksenklubbane. Administrativt er det tatt i bruk eit nytt verktøy for kontraktsadministrasjon og gjennomført fleire andre tiltak for å sikre kvalitet og effektiv ressursbruk.

Resultat og måloppnåing etter resultatmål i tildelingsbrevet for 2021

Resultatmål 1: Utlån og formidling

NLB skal låne ut, formidle og informere om tilrettelagt litteratur. NLB skal arbeide aktivt for å få nye lånarar.

Styringsparametrar

- Utlån av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur
- Delen digitale utlån (strømming og nedlasting)
- Talet på lånarar
- Del av anslått målgruppe NLB når med tilbodet sitt
- Rekrutterings-, formidlings- og informasjonsverksemd overfor barn og unge
- Samarbeid med biblioteksektoren om formidlingsaktivitetar
- Brukartilfredsheit

Utlån

Tabell 1.1. Utlån. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla utlån i NLB	927.635	1.163.405	1.283.351	119.946	10 %
Folkebibliotek- litteratur totalt	864.826	1.060.950	1.157.271	96.321	9 %
Lydbøker	861.983	1.056.689	1.100.962	44.273	4 %
CD	371.304	406.647	387.072	-19.575	-5 %
Strøymde	42.790	62.166	68.789	6.623	11 %
Nedlasta	447.889	587.876	645.101	57.225	10 %
Punktskriftbøker	2.843	2.312	2.068	-244	-11 %
E-bøker	0	1.949	54.241	52.292	2.683 %
Studielitteratur totalt	62.509	102.455	126.080	23.625	23 %
Lydbøker	62.167	93.998	100.267	6.269	7 %
CD	4.233	3.711	2.812	-899	-24 %
Strøymde	12.931	33.379	40.028	6.649	20 %
Nedlasta	45.003	56.908	57.427	519	0,9 %
E-bøker	342	8.433	25.797	17.364	206 %
Notar	1	24	16	-8	-33 %

Samla utlån 2021

Samla utlån aukar med 10 % i 2021. Veksten nådde ein topp på 25 % i 2020 og ser no ut til å flate ut. Utlån av folkebiblioteklitteratur aukar med 9 %, og utlånet av studielitteratur med 23 % frå året før.

Ved utgangen av 2021 er det 113.351 lånarar registrerte. 78 % er aktive lånarar, mot 75 % i fjor. Ved ein feil blei det oppgitt 43 % i årsrapporten for 2020. Aktive lånarar er lånarar som har lånt minst ei bok i løpet av året.

Lydbøker

Innlesne lydbøker står for 86 % av alle utlån. Dette er folkebiblioteklitteratur, både skjønnlitteratur og sakprosa.

Så og seie alle studie bøker på lyd er talesyntesebøker. I år passerte vi for første gong 100.000 utlån av studie bøker på lyd, noko som utgjør 8 % av det totale utlånet.

Bøker i punktskrift

Det er ein nedgang i punktskriftutlånet på 11 % frå førre år. Punktskriftlånarane i NLB er få i tal, og små variasjonar i leseåttferd slår ut på statistikken. Tilbakemeldingar frå enkeltlånarar tyder på at nokon har tatt i bruk e-bøker og no føretrekker elektronisk punktskrift. I 2021 var det 25 registrerte punktskriftlesarar som lånte e-bøker.

Tala i tabell 1.1 er eksklusiv hefta vi sender ut månadleg gjennom punktklubbane. Vi har åtte klubbar som til saman dekkjer alle aldrar, og totalt medlemstal i klubbane ligg stabilt rundt 90. I desember sende vi ut 92 hefte.

E-bøker

I august 2020 lanserte vi e-bøker som eit tilbod til alle lånarar, og etter 1,5 år utgjør desse 6 % av alle utlån. Eitt av tre utlån er studie bøker, medan to av tre utlån er folkebiblioteklitteratur. Innanfor studielitteratur utgjør e-bøkene no 21 %.

Digitale utlån

Fleirtalet låner bøkene sine sjølv på nlb.no eller direkte i appane Lydhør og Maneno. For lydbøker folkebiblioteklitteratur er 65 % digitale utlån og 35 % får tilsende CD. For studielitteratur utgjør digitale utlån 97 %. Majoriteten av folkebiblioteklånarane, 90 %, lastar ned bøkene, medan delen som strøymer og lastar ned er meir jamt fordelt blant studentane, ca. 40/60 %.

Vi har i dag ingen eksakte tal på kor mange lånarar som brukar appane våre. I brukarundersøkinga frå 2020 oppgav 63 % at dei brukte Lydhør, og i 2021 fekk vi fleire lånarar og den nye appen Maneno. Vi veit at utviklinga går i riktig retning og at mange føretrekk app når dei skal lese bøkene våre.

Fjernlån

Tabell 1.2. Fjernlån. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Folkebiblioteklitteratur	465	378	403	25	7 %
Studielitteratur	169	140	178	38	27 %

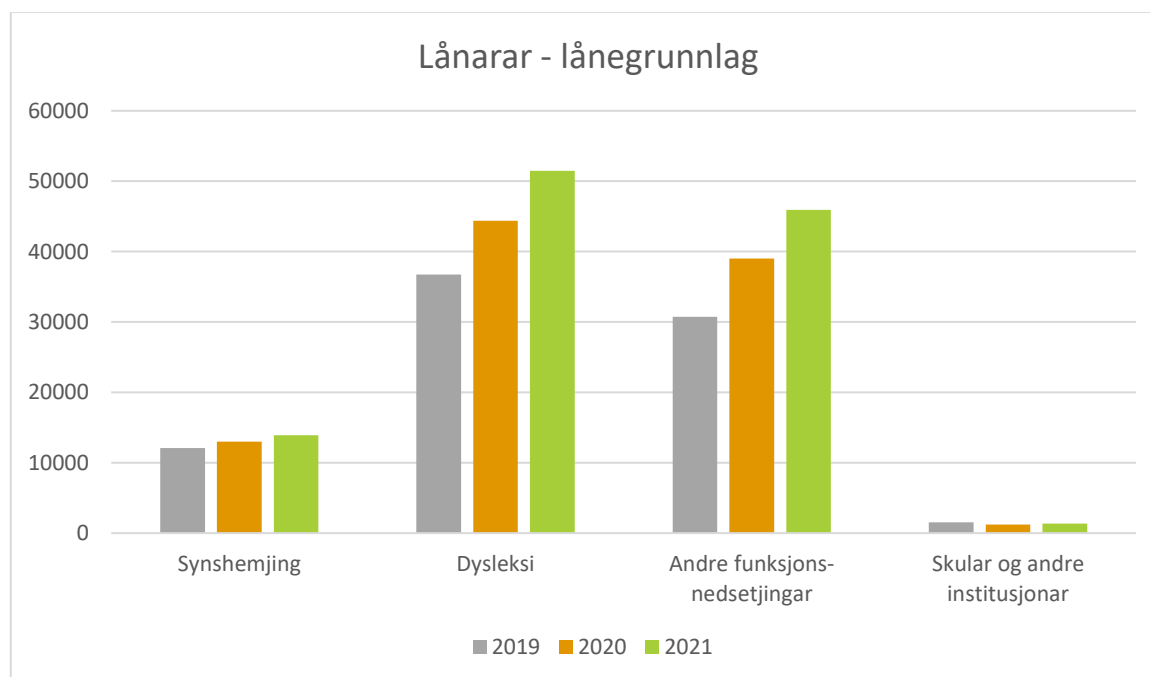
Tabellen viser fjernlån frå det svenske biblioteket Myndigheten för tillgängliga medier (MTM).

Lånarar

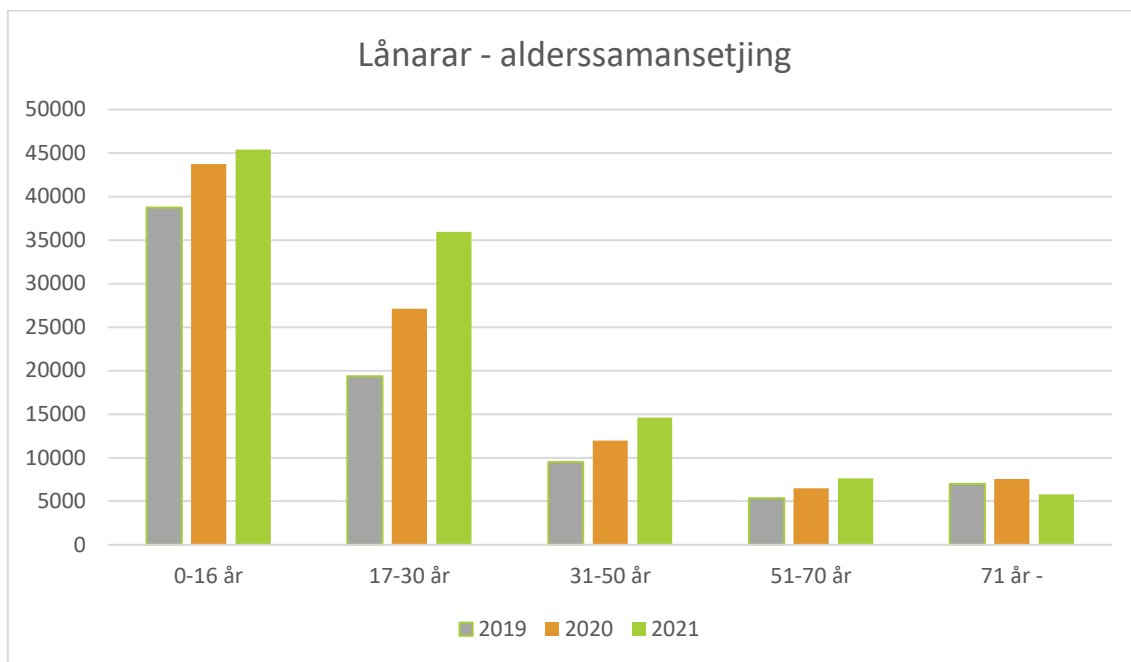
Tabell 1.3. Talet på lånarar totalt

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Talet på lånarar totalt	81.245	98.227	113.351	15.124	15 %
Tal registrert via NLB	45.814	53.221	61.401	8.180	15 %
Tal registrert via KABB	102	136	158	22	16 %
Tal registrert via Statped	35.167	44.698	51.622	6.924	16 %

Figur 1.1 Lånarar fordelt på lånegrunnlag

Figur 1.2 Lånarar fordelt på alder

Framleis auke i talet på lånarar

Ved utgangen av 2021 hadde vi totalt 113.351 lånarar, ei auke på 15 % frå året før. Flest lånarar er registrerte via NLB.

NLB er til for menneske med funksjonsnedsetjingar som gjer det vanskeleg å lese visuell tekst, jf. åndsverklova §§ 55, 56 og 56a. Storleiken på målgruppa er vanskeleg å fastslå:

- Ei lang rekke diagnosar kan leie til vanskar med å lese visuell tekst.
- Det er funksjonsvariasjonar innanfor dei ulike diagnosane, og ikkje alle har så store utfordringar at dei inngår i målgruppa.
- I omgivnadene føregår det ei utvikling i retning av betre universell utforming i digitale utgivingar som påverkar storleiken på NLBs målgruppe og gjer den meir dynamisk.

Basert på studiar frå andre land har vi tidlegare anslått målgruppa til 5–6 % av befolkninga, om lag 300.000. Vi meiner no det er riktigare ikkje å anslå storleiken på målgruppa. Samtidig held vi fast på følgjande definisjon: Ein kombinasjon av funksjonsnedsetjing og vanskar med å lese visuell tekst er nødvendig for å få innvilga lånerett.

Lånarsamansetjing

Som det kjem fram av figur 1.2, så aukar talet på lånarar i alle aldersgrupper bortsett frå dei på 71+. Her er det ein tilbakegang på 23 %.

NLB har fortsett satsinga på produksjon, utlån og marknadsføring av studielitteratur i samband med prosjektet *Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar*. Dette bidrar til ei auke på 33 % i aldersgruppa 17–30 år og truleg òg til 22 % auke i aldersgruppa 31–50 år. Blant studentar med lesevanskar er det gjerne eit høgare aldersnitt.

Når det gjeld lånegrunnlag, er det jamn auke i alle dei tre hovudgruppene. NLB har flest lånarar med dysleksi, 51.494. Grappa aukar med 16 % i 2021.

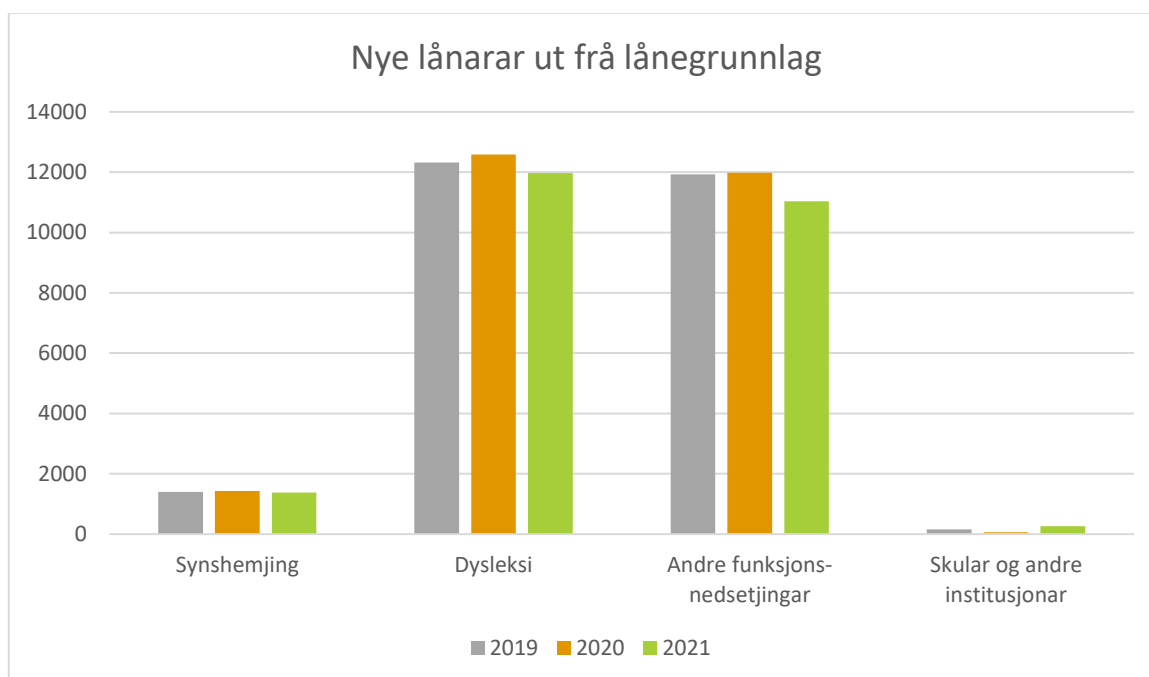
Lånarar med andre funksjonsnedsetjingar følgjer tett etter og utgjer no 45.919 lånarar, ein auke på 18 %. Andre funksjonsnedsetjingar kan vere kognitive utfordringar og/eller fysisk funksjonshemjing. Eksempel på kognitive vanskar er ADHD, autisme, demens eller psykisk sjukdom. Eksempel på fysisk funksjonshemjing er lammelse, Parkinsons sjukdom, kronisk utmattingssyndrom eller cerebral parese.

Lånarar med synshemjing utgjer no 13.896 lånarar. Grappa aukar med 7 %.

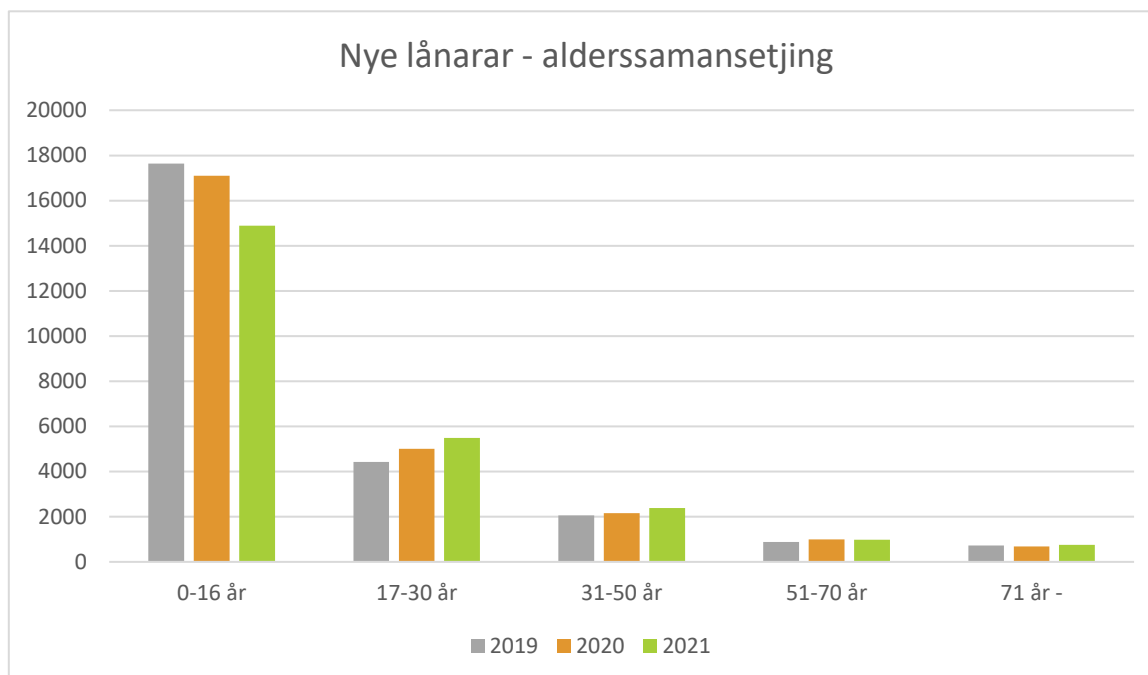
Tabell 1.4. Rekruttering av nye lånarar totalt

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Talet på nye innmeldingar totalt	25.837	26.164	24.627	-1.537	-6 %
Nye via NLB	9.046	9.348	9.773	425	5 %
Nye via KABB	22	27	24	-3	-11 %
Nye via Statped	16.755	16.776	14.816	-1.960	-12 %

Figur 1.3 Rekruttering av nye lånarar fordelt på lånegrunnlag

Figur 1.4 Rekruttering av nye lånarar fordelt på alder

Stabil rekruttering

Det er ein nedgang i rekruttering via Statped som påverkar den samla nedgangen på 6 %. Statped rekrutterer likevel flest nye lånarar, 14.816. Innmeldingar via NLB aukar med 5 % og utgjør 9.773 nye lånarar.

Lånarar i alderen 0–16 år utgjør framleis den største lånargruppa, sjølv med ein nedgang i rekrutteringa på 13 % i 2021. I figur 1.4 finn vi ca. 10 % auke i aldersgruppa 17–30 år, 31–50 år og 70+.

Ser vi på lånegrnlag, så ligg tala for synshemjing nokså stabilt. For dysleksi og andre funksjonsnedsetjingar må tilbakegangen på høvesvis 5 % og 8 % sjåast i samanheng med nedgangen i rekrutteringar via Statped. Også 2021 har skapt utfordringar for norske skular på grunn av covid-19, og det er rimeleg å forstå nedgangen som ein konsekvens av den ekstraordinære situasjonen.

Samarbeid med biblioteksektoren om formidlingsaktivitetar

Informasjon mot barn og unge

Sommarles

NLB samarbeider med Sommarles, folkebibliotekas nasjonale og digitale lesekampanje for barn i 1. til 7. klasse. Gjennom å produsere den årlege sommarlesforteljinga på lyd og i punktskrift sørger NLB for at litteratur til kampanjen er tilrettelagt og tilgjengeleg for alle barn. I år laga vi i tillegg ein filmsnutt med Kristin Rui Slettebakken, innlesar hos NLB og stemma til sommarlesforteljinga, synleg både i våre og Sommarles sine kanalar. Statistikk frå Sommarles 2021:

- 164.000 barn deltok.
- Folkebibliotek i alle fylke og dei fleste kommunane deltok.
- 190.000 kapittelavspelingar av den innlesne sommarlesforteljinga.

Samarbeidet er ein god arena for å vise fram og fortelje om NLBs tilbod til bibliotektilsette, barn i NLBs målgruppe og deira føresette.

Leseaksjonar frå Foreningen !les

Foreningen !les har vore ein samarbeidspartnar gjennom mange år. Også i 2021 produserte vi lyd og punktskrift til deira leseaksjonar for elevar i grunn- og vidaregåande skule. Vi sender ut informasjon om NLB saman med Foreningen !les sitt aksjonsmateriell til skulane. Lærarar og skulebibliotekarar i til saman 9.400 skuleklassar mottar i år ein nydesigna foldar om NLBs tilbod til barn og unge.

- Bokslukerprisen: 4.233 klassesett
- tXt-aksjonen: 4.166 klassesett
- Rein tekst: 1.000 klassesett

Leser søker bok

Vi vurderer alle bøkene som får støtte av Leser søker bok. Dei som eignar seg for produksjon som lydbok, e-bok eller punktskriftbok, blir innlemma i samlinga vår.

Norsk barnebokinstitut

NLB har vore involvert i prosjektet «Bok til alle fysisk og digitalt» der temaet er litteraturformidling til barn med nedsett funksjonsevne.

Oppfølging av nasjonal bibliotekstrategi

Oppfølging av nasjonal bibliotekstrategi (2020–2023), *Rom for dannelse*, er integrert i NLBs verksemdsplan for 2021 og følgt opp gjennom ulike aktivitetar i løpet av året. Det er spesielt områda i bibliotekstrategien knytt til digital formidling og formidling mot barn og unge som blir gjenspegla i aktivitetane og tiltaka som er gjennomførte i 2021 – og som er beskrivne i årsrapporten.

Tilrettelagte arrangement

NLB har eit samarbeid med Nasjonalbiblioteket om arrangement tilrettelagt for alle. På grunn av avgrensingane covid-19 har sett har det ikkje vore samarbeid i 2021.

Brukartilfredsheit

Universell utforming av produkt og tenester er viktig for lånarane i NLB.

Konsulentselskapet Funka tilbyr ekspertise på universell utforming, og NLB har nytta deira tenester i fleire år. I 2021 analyserte Funka universell utforming i appane våre og på nlb.no med utgangspunkt i krava i WCAG 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines). Dette for å sikre at lånarane har god tilgang til våre tenester.

Universell utforming av Lydhør

Lydhør finst både for iOS og Android operativsystem. Funkas undersøking konkluderer med at begge versjonar har generelt god universell utforming med funksjonalitet som er tilgjengeleg, forståeleg og lett å bruke.

Android-versjonen verkar litt mindre robust, og det er lista opp ei rekke mindre tiltak som kan forbetre funksjonaliteten. For iOS blir følgjande betringar foreslått: leserekkefølge, navigering frå tastatur og søk med bruk av VoiceOver. Dei foreslåtte betringane blir tatt med i det vidare arbeidet.

Universell utforming av Maneno

Maneno, vår nye barneapp med spelelement, er òg undersøkt av Funka. Dei påpeikte at krava ikkje var tilfredsstillt for kontrastar og moglegheit til å velje skjermretning, og dette blei utbetra hausten 2021. Appen tilfredsstillar no gjeldande krav til universell utforming.

Universell utforming på nlb.no

Granskinga av universell utforming på nlb.no konkluderer med at «nettstedet generelt har god tilpassing på flere måter i samsvar med universell utforming». Likevel blir ein rekke betringsområde trekt fram som vil gjere at nettstaden fungerer enda betre for menneske med funksjonsnedsetjingar. Dei prioriterte områda er:

- skjema
- søkefunksjon
- tilgjengelegheitstilpassingar av dokument
- WAI-ARIA (standard for god tilgjengelegheit med hjelpemiddel)

Vi startar med å forbetre skjema og vil vidare bruke rapporten aktivt for å sikre at vi i størst mogleg grad oppfyller lovkrav om universell utforming på nettstaden.

Resultatmål 2: Tilvekst

NLB skal ha eit aktuelt og breitt tilbod av god kvalitet. NLB skal utvikle samlinga gjennom:

- å halde oppe eit høgt, effektivt produksjonsnivå med riktig kvalitet, basert på oppdatert teknologi
- å utføre innkjøp og innlån

NLB skal produsere tilrettelagt litteratur til studentar med sterk synshemjing og kan i tillegg utvikle samlinga av studielitteratur innanfor disponible rammer.

Styringsparametrar

- Bestand av folkebiblioteklitteratur og studielitteratur fordelt på lydbokformat og punktskrift
- Produksjon, innkjøp og innlån av folkebiblioteklitteratur
- Produksjon av studielitteratur
- Punktskriftproduksjon – leveringstid
- Omfang av internasjonalt lånesamarbeid

Bestand

Tabell 2.1. Bestand. Folkebiblioteklitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla bestand folkebibliotek	24.315	25.573	30.811	5.238	21 %
Lydbøker	18.085	18.745	19.785	1040	6 %
Vaksne	13.084	13.548	14.338	790	6 %
Barn og ungdom	5.001	5.197	5.447	250	5 %
Punktskriftbøker	6.233	6.680	7.625	945	14 %
Vaksne	2.991	3.276	4.003	727	22 %
Barn og ungdom	3.242	3.404	3.622	218	6 %
E-bøker	0	148	3.401	3.253	2.198 %
Vaksne	0	98	1.986	1.888	1.927 %
Barn og ungdom	0	50	1.415	1.365	2.730 %

Som tabell 2.1 viser, veks NLBs samla bestand av folkebiblioteklitteratur i 2021. Det nye e-bokformatet berekna på alle lånarar utgjør ein stor del av veksten. I tillegg til nyproduksjonar blei 2.371 bøker frå samlinga konvertert til e-bøker i 2021.

Tabell 2.2. Bestand. Studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla bestand studielitteratur	8.029	10.117	11.327	1.210	12 %
Lydbøker	5.225	5.768	6.297	529	9 %
E-bøker	1.620	3.153	3.820	667	21 %
Notar	1.184	1.196	1.210	14	1 %

Som tabell 2.2 viser, veks samla bestand av studielitteratur i 2021, både talesyntesebøker og e-bøker.

Tilvekst av folkebibliotek- og studielitteratur

Tabell 2.3. Samla tilvekst. Folkebibliotek- og studielitteratur

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla tilvekst	2.628	2.784	6.459	3.675	132 %
Samla tilvekst lydbøker	1.585	1.460	1.599	139	10 %
Eigenproduserte lydbøker og tidsskrift, innlesne og talesyntese	1.309	1.197	1.117	-80	-7 %
Lydbøker – innkjøpte	276	261	472	211	81 %
Lydbøker – via ABC	0	2	10	8	400 %
Samla tilvekst punktskriftbøker, tidsskrift, punktklubbar og notar	671	554	1.036	482	87 %
Notar i punktskrift	1	22	14	-8	-36 %
Samla tilvekst e-bøker	381	766	3.824	3.058	399 %

I tillegg til tala i tabellen produserte NLB fire aviser med dagleg utgiving i 2021.

Tabell 2.3 viser ein samla tilvekst på 132 %. Hovudårsaka til auka er at vi har konvertert 2.371 bøker frå samlinga til det nye e-bokformatet. I tillegg har vi kjøpt inn mange bøker frå kommersielle forlag, og vi har produsert mange fleire punktskriftbøker enn åra før.

Tilvekst folkebiblioteklitteratur

Tabell 2.4. Folkebiblioteklitteratur. Tilvekst lydbøker og tidsskrift

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla tilvekst lydbøker og tidsskrift	1.164	917	1.062	145	16 %
Innlesne	621	418	349	-69	-17 %
Lydbøker	593	397	333	-64	-16 %
Tidsskrift	28	21	16	-5	-24 %
Talesyntese	267	236	241	5	2 %
Lydbøker	21	7	28	21	300 %
Tidsskrift	246	229	213	-16	-7 %
Innkjøpte lydbøker	276	261	472	211	81 %
Lydbøker TIGAR/ABC	0	2	0	-2	-100 %

I tillegg til tala i tabellen produserte NLB fire aviser med dagleg utgiving i 2021.

Innlesne lydbøker

Ved byrjinga av året var måлтаlet for innlesne lydbøker 500 titlar, nedjustert til 400 i august på grunn av gjennomgåande låge produksjonstal i første halvår. Vi enda ved årets slutt på 349 titlar innlesne i våre studio.

Det blei likevel ein solid samla tilvekst av innlesne lydbøker på 821 titlar fordi vi kompenserte med å kjøpe inn fleire lydbøker frå kommersielle forlag, heile 472 titlar i 2021. Utviklinga i den kommersielle marknaden har gjort at det er mange relevante bøker tilgjengeleg for innkjøp.

Første halvår hadde vi betydeleg redusert studiokapasitet som følgje av smitteverntiltak knytt til covid-19. Frå juni gjekk vi gradvis tilbake til normal drift. I mellomtida hadde mange av våre oppdragstakarar takka ja til andre jobbtillbod. Dei kommersielle aktørane har i seinare år trappa opp innlesingsverksemda, og NLB opplever større konkurranse om erfarne lydbokinnlesarar. I mai starta vi det ressurskrevjande arbeidet med å rekruttere nye innlesarar, noko vi har prioritert heile hausten.

Tabell 2.5. Folkebiblioteklitteratur. Tilvekst lydbøker og e-bøker fordelt på barn/ungdom og voksne

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Innlesne lydbøker voksne	434	290	243	-47	- 16 %
Innlesne lydbøker barn og ungdom	187	107	90	-17	-16 %
Innlesne tidsskrift voksne	28	21	16	-5	-24 %
Tidsskrift med talesyntese voksne	246	229	213	-16	-7 %
E-bøker voksne	0	98	1.887	1.789	1.826 %
E-bøker barn og ungdom	0	50	1.367	1.317	2.634 %
Innkjøpte lydbøker voksne	168	174	321	147	85 %
Innkjøpte lydbøker barn og ungdom	108	87	151	64	74 %
Lydbøker TIGAR/ABC barn og ungdom	0	2	0	-2	-100 %

Vi har i 2021 auka innkjøpet av kommersielle lydbøker. Det er elles jobba mykje med å finne fram til og produsere eigna lettlesne bøker til leseappen Maneno.

Tabell 2.6. Folkebiblioteklitteratur. Tilvekst punktskriftbøker, tidsskrift og punktklubbar fordelt på barn/ungdom og voksne, samt notar

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla tilvekst punktskriftbøker, tidsskrift, punktklubbar og notar	671	554	1.036	482	87 %
Punktskriftbøker	554	447	945	498	111 %
Voksne	278	285	727	442	155 %
Barn og ungdom	276	162	218	56	35 %
Tidsskrift voksne	14	13	5	-8	-62 %
Punktklubbar*	103	72	72	0	0
Voksne	67	48	48	0	0
Barn og ungdom	36	24	24	0	0
Notar	1	22	14	-8	-36 %

* Varianten open linjeavstand er frå 2020 tatt ut av tabellen.

kortskrift, dei fleste i nivå 2. Nokon ønsker korte hefte for å trene opp leseevna, medan andre er storkonsumentar og les tjukke bøker i kortskrift.

Notar

I DAISY Music Braille-prosjektet samarbeider NLB med andre aktørar internasjonalt for å finne fram til effektive produksjonsverktøy for produksjon av musikknotar i punktskrift. I 2021 har vi fortsett å teste ut verktøyet med ulike produksjonar, og vi har levert 14 noteproduksjonar til studentar, jf. tabell 2.7.

Dei fleste av dei nyproduserte bøkene til NLB kan du låne både som lydbok, e-bok og i punktskrift.

Tilvekst studielitteratur

Tabell 2.7. Studielitteratur. Tilvekst

	2019	2020	2021	Endring 2020–2021	
				Tal	Prosent
Samla tilvekst studielitteratur	803	2.088	1.121	-967	-46 %
Lydbøker	421	543	527	-16	-3 %
Innlesne lydbøker	23	9	16	7	78 %
Talesyntese	398	534	511	-23	-4 %
E-bøker	381	1.533	570	-963	-63 %
Punktskrift, notar	1	12	14	2	17 %
Lydbøker TIGAR/ABC	0	0	10	10	1.000 %

Vi har i 2021 ein meir normal produksjon av studielitteratur, etter den ekstraordinære innsatsen knytt til prosjektet *Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar*.

Vi forventa ein høgare produksjon av studie bøker i samband med prosjektet òg i 2021. Det viste seg at lærestadane som deltok dette året, Universitetet i Agder og Høgskolen i Innlandet, har mykje overlappende fag og pensum. Vi vil derfor jobbe for å rekruttere studiestadar i 2022 som har ein annan profil og andre fagområde, slik at vi får produsert fleire typar pensumlitteratur.

Internasjonalt lånesamarbeid

Fleire lånarar ønsker å låne tilrettelagde bøker frå det internasjonale, nettbaserte biblioteket Bookshare. I 2021 hjalp vi 174 lånarar med attestasjon for lånerett. Tala dei to føregåande åra var høvesvis 78 og 44. Bookshare inneheld flest fagboktitlar, så det er rimeleg å anta at mesteparten av desse lånarane er studentar.

NLB låner òg inn tilrettelagde bøker frå Myndigheten för tillgängliga medier (MTM). I 2021 lånte vi inn 581 titlar, 403 folkebibliotekbøker og 178 studie bøker, jf. tabell 1.2.

Resultatmål 3: Studentteneste

NLB skal vere ein kompetanseressurs og samarbeidspartnar for syns- og lesehemja studentar, brukarorganisasjonar og offentlege verksemder som bibliotek og undervisningsinstitusjonar.

Styringsparametrar

- Leveringstid for studielitteratur
- Tilpassing av tenestetilbodet

Leveringstid for studielitteratur

Som vist i tabell 2.7 var det ein stabil tilvekst av studielitteratur i 2021. Vi produserer nye titlar både som talesyntesebok og e-bok. Berre dei bøkene som ikkje eignar seg for talesyntese, blir lese inn.

Vi har produsert notar i punktskrift for studentar som treng dette, og vi har lånt inn nokre bøker via Accessible Books Consortium (ABC). Alle bøker bestilte av studentar med produksjonsrett er levert som avtalt. I tillegg er det levert bøker bestilt til prosjektet *Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar*. Leveringstid for bøker varierer noko ut frå kompleksiteten i bøkene.

Tilpassing av tenestetilbodet

Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar

Prosjektet blei vidareført i 2021 og vil fortsetje ut 2022. Vi fortsette samarbeidet med Høgskolen i Innlandet og innleidde nytt samarbeid med Universitetet i Agder. OsloMet trekte seg ut av prosjektet.

I 2021 deltok 296 studentar. NLB hadde ein kampanje i sosiale medium i juni og august/september for å rekruttere studentar til prosjektet. Vi tok i bruk Facebook, Instagram og Snapchat samtidig som studiestadane delte informasjon i sine kanalar.

Utlånet av studielitteratur auka med 23 % i 2021. Det er grunn til å tru at informasjonskampanjen knytt til prosjektet nådde fleire enn dei 296 studentane som hadde meldt seg til sjølve prosjektet.

Gjennom prosjektet får vi betre kunnskap om behova hos den store gruppa studentar som er lånarar hos oss, men som ikkje har produksjonsrett i dag. Av dei 296 studentane som deltok i prosjektet i 2021 var 185 frå Høgskolen i Innlandet og 111 frå Universitetet i Agder.

På tampen av 2021 mottok vi ein førespurnad frå Sámi Allaskuvla/Samisk høgskole om produksjon av bøker for studentar med lånerett. Høgskulen blei invitert til å delta i prosjektet og takka ja. Før årsskiftet kom vi så vidt i gong med å produsere samiske lærebøker. Desse blir produserte som innlesne lydbøker, då vi ikkje har samisk talesyntese.

Sommaren 2021 leverte vi eit avgjerdsgrunnlag til Kunnskapsdepartementet. Dette er nærmare omtalt under avsnittet om pådrivaransvar.

Lånarar og utlån

I 2021 var det 59 aktive studentar med produksjonsrett. I tillegg blei det registrert 1.348 lånarar med dysleksi og andre funksjonsnedsetjingar, ein auke på 152 frå fjoråret.

Det kan vere vanskeleg å seie eksakt kor mange studentar NLB betener fordi alle lånarar kan låne studielitteratur. Vi har òg eksisterande lånarar som byrjar å studere utan å endre lånarstatus til student.

97 % av studentane låner digitalt, enten ved å strøyme eller ved å laste ned bøkene.

Resultatmål 4: Utvikling, samarbeid og pådrivaransvar

NLB skal vere aktiv i utvikling av tenester og bruk av ny teknologi for å betre tilbodet til målgruppene sine. NLB har ansvar for å fremme samarbeid og koordinering av miljø som arbeider med tilrettelagt litteratur. Gjennom nasjonalt og internasjonalt samarbeid skal NLB vere pådrivar og kvalitetssikrar for å sikre eit optimalt tilbod til sine målgrupper. NLB skal vere ein pådrivar slik at produksjon og publisering gjennom allmenne kanalar òg gir betre tilgjengelegheit for NLBs målgrupper.

Styringsparametrar

- Utviklingstiltak knytt til produksjon, distribusjon og formidling
- Endring i tilbod og tenester
- Samarbeid med andre produsentar av tilrettelagt litteratur
- Samarbeid med relevante organisasjonar og aktørar i bokbransjen
- Plan for distribusjonsløyningar

Utvikling, pådrivaransvar og samarbeid

I NLB arbeider vi ut frå grunntanken om at samarbeid med andre relevante aktørar i stor grad er med og sikrar eit godt tilbod til vår målgruppe. I tråd med tildelingsbrevet samarbeider NLB med nasjonale og internasjonale aktørar om å utvikle gode løysingar som kjem våre lånarar til gode. Her kjem ei skildring av utviklingsaktivitetar, pådrivaransvar og samarbeidspartnarar i 2021.

Utviklingstiltak knytt til produksjon og distribusjon

Utvikling i produksjonslinje og forbetringar i produksjonsprosessar

Vi jobbar kontinuerleg med å forbetre våre produksjonsprosessar. Målet er å skape betre kvalitet i produkta og høgare effektivitet internt ved å forenkle produksjonsprosessar. Betre kvalitet omfattar både at det er mindre feil i dei ferdige produkta og at produkta får betre funksjonalitet og brukarvenlegheit.

Vesentlege endringar i utlåns- og distribusjonsløyning

NLB vedtok i 2021 å gå i gong med eit større utviklingsarbeid der målsettinga er å erstatte dagens biblioteksystem gradvis med nye løysingar. Bibliofil, det noverande biblioteksystemet, er ein svært sentral del av utlånsløyninga vår. Med nye system vil vi få meir fleksible og sikre løysingar og høgare grad av brukarvenlegheit. Arbeidet vil pågå over minimum 2–3 år. Vi startar med å utarbeide sikrare og meir brukarvenlege innloggingsløyningar samt å få på plass meir brukarvenlegheit i lånarflater.

DAISY Music Braille

DAISY Music Braille er eit prosjekt i regi av DAISY Consortium på initiativ frå og leia av NLB. Målsettinga er å finne internasjonale løysingar som sikrar betre tilgang til musikknotar i punktskrift. Prosjektet starta opp i 2019 og er planlagt ferdigstilt ved utgangen av 2022. Produsentar av musikk i punktskrift globalt finansierer prosjektet, og i 2021 var det følgjande fokusområde:

- Ferdigstille produksjonsverktøy for konvertering av musikk til punktskrift i samarbeid med DZB, Leipzig.
- Etablere lisensmodell der DZB vil stå ansvarleg for tenesta.
- Igangsetje utviklingsprosjekt i samarbeid med Sao Mai Centre for the Blind og MuseScore. Målet er å gjere MuseScore tilgjengeleg for synshemja og gi støtte for punktskrift som format. MuseScore er ein programvare musikarar brukar til å lage, bruke og utforske musikk.
- Etablere eit nettverk mellom produsentar av notar i punktskrift for utveksling av innhald på tvers av landegrensene, samt nyproduksjon.

Stand saman med Dysleksi Oslo på SpillExpo, spillmessa på Lillestrøm. Maneno-draken laga show og fekk god kontakt med publikum. Foto: NLB.

Utviklingstiltak knytt til utlån, formidling og kommunikasjon

Barnebokappen Maneno

Vi har implementert og lansert leseappen Maneno for barn i alderen 8–12 år med dysleksi og andre lesevanskar. Maneno er ein dansk app som er kjøpt inn, og vi har lagt ned eit stort arbeid for å tilpasse den til bruken vår. I perioden 2020–2021 har vi:

- gjort tekniske tilpassingar i våre system for å kunne importere NLBs lydbøker og e-bøker til appen
- omsett meir enn 900 app-tekstar til bokmål og nynorsk
- jobba med universell utforming slik at appen tilfredsstillar WCAG 2.1-krava
- utført testing og brukartesting av appen
- utarbeidd brukarretteiingar til Hjelp-sidene og åtte instruksjonsvideoar
- laga fire promoteringsvideoar saman med kommunikasjonsbyrået Nucleus
- informert om appen på SpillExpo, Lillestrøm og Dysleksi Oslo sitt kinoarrangement

- marknadsført appen i sosiale medium og i podkastane Foreldrerådet og Dysleksi Norges Påddkast
- presentert appen på World Library and Information Congress (IFLA-konferansen)

I tillegg er det lagt ned eit stort arbeid med samlingsutvikling for å auke tilbodet av lettlesne bøker, enkle nybyrjarbøker for barn som lærer å lese.

Gjennomføring av Marrakech-direktivet

Lånarar i NLB har forventningar om betre tilgang til litteratur frå andre land og bibliotek knytt til gjennomføringa av Marrakech-direktivet. Ny forskrift til åndsverklova, som trådte i kraft 1. september 2021, stiller følgjande krav:

- sikre at det berre er målgruppa som får tilgang til tilrettelagt litteratur
- slette personopplysningar for lånarar som har vore inaktive dei tre siste åra

Vi har evaluert eksisterande rutinar for innmelding, eigenerklæring, dokumentasjon og stikkprøvar. Det er lagt ein plan for ytterlegare styrking av kvalitetssikringa slik at det berre er målgruppa som får tilgang til tilrettelagt litteratur. Desse endringane blir implementert i 2022.

Vi har sett på løysingar og konsekvensar både for lånarar og NLB når det gjeld sletting av lånarar som har vore inaktive dei tre siste åra. Vi har lagt ein plan for sletting av lånarar og formidling av informasjon til dei det gjeld.

For å gi våre lånarar betre tilgang til litteratur frå andre land og bibliotek har vi utarbeida ein ny rutine for import av bøker frå vårt svenske søsterbibliotek, MTM. Testing og implementering startar i 2022. Vi reknar med at dette arbeidet blir gjenbrukt når vi etter kvart startar å importere bøker via ABC (Accessible Books Consortium).

Tenestedesign

Tenestedesign-prosjektet hadde som formål å kartleggje og identifisere brukaranes erfaringar og opplevingar knytt til NLBs digitale tenester. Kartlegginga har gitt oss auka brukarinnsikt og betre grunnlag til å vidareutvikle våre digitale tenester. Det har òg vore eit mål å auke vår kompetanse innan tenestedesign-metodikken.

OXX, eit konsulentselskap innan digital innovasjon og design, blei innleidd for å leie prosjektet. Dei gjennomførte ca. 20 djupneintervju med ulike lånarar. Basert på innsikta frå intervju blei det definert ti nøkkelfunn med skildringar av utfordringar som brukarane erfarer. I vidareføringa av tenestedesign-prosjektet vil ny design av «Min side» bli definert som eige prosjekt.

Hjelp-sidene

Mange har etterlyst meir bruk av video i vår kommunikasjon med lånarane. I 2021 auka vi satsinga på videoproduksjon og utvikla arbeidsmetoden. Tidlegare hadde vi få og lange instruksjonsvideoar som var skjermopptak. No har vi gått over til korte filmar som løyser eit konkret problem. Vi filmar ein person som brukar produkta våre og utfører den aktuelle handlinga.

- Lydhør: atten videoar som dekker både Android og iOS
- Maneno: åtte videoar, både animasjonsfilmar og instruksjonsvideoar, nokre på bokmål og nokre på nynorsk

Leseaksjon for vaksne

Sommaren 2021 hadde vi ein ti veker lang leseaksjon for vaksne, «Les deg rundt i verda i sommar», som gjekk i sosiale medium. Her oppfordra vi lånarane til å lese ei bok frå kvar verdsdel i sommarmånadene. Tilsette i NLB bidrog med 25 boktips som dekte alle verdsdelar, noko vi har erfart at lånarane set pris på.

Effektivisering av intern drift

Produksjon

Det er gjort mange detaljerte tiltak som til saman bidrar til ein meir effektiv produksjonsprosess frå bestilling av grunnlagsfiler til ferdig produksjon i ulike format. Målet er at betring av filer, der det er mogleg, skal skje før dei blir sende vidare til dei ulike formata.

Formidling

Tidlegare hadde NLB ein eigen punktclubb for barn med pakkar som blei pakka manuelt fire gonger i året. Kvart alderstrinn fekk si tilpassa pakke med taktilt materiale, tekst og matoppskrift i punktskrift og brev til dei føresette.

Frå 2021 er det berre førsteklasingane som får ei slik pakke. Klubbane for 2.–3. klasse, 4.–5. klasse og 6.–7. klasse er slått saman med resten av punktclubbane. Kvar månad blir det produsert og sendt ut tekstar tilpassa alderen til barna, både lettlesne bøker, dikt, songar og oppskrifter.

Administrasjon

Innan administrasjon er det òg gjort fleire detaljerte tiltak for å sikre effektivitet og kvalitet. Som døme kan nemnast nye rutinar for avstemming av honorar, rekneskapsrapportering og utfakturering.

For å få betre oversikt over NLBs avtalar og forpliktingar tok vi i bruk eit nytt verktøy for kontraktsadministrasjon. Oppfølginga av avtalar har blitt enklare, vi brukar mindre tid på å finne kontraktar med tilhøyrande underbilag og vi får betre tid til å gjennomføre større innkjøp.

Pådrivaransvar

Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar

Prosjektet kartlegg konsekvensane dersom alle studentar i målgruppa får tilgang til å få pensumet sitt produsert hos NLB. I dag har berre studentar med sterkt nedsett syn denne moglegheita. Målet er å skaffe oversikt over omfanget av auka tilrettelegging og ressursbruk ved lærestadane og hos NLB.

I 2021 deltok Høgskolen i Innlandet og Universitetet i Agder, medan OsloMet trakk seg ut. Støtta frå Kunnskapsdepartementet er vidareført, og vi planlegg å fortsetje samarbeidet og utvide med fleire studiestadar i 2022. Ved årsskiftet hadde Sámi allaskuvla/Samisk høgskole takka ja.

Sommaren 2021 leverte NLB eit avgjerdsunderlag til Kunnskapsdepartementet. NLB peiker på positive erfaringar med prøveprosjektet så langt og at vurderinga er at gevinstane ved innføring av produksjonsrett for alle studentar i NLBs målgruppe overstig dei berekna kostnadene. I tillegg peiker vi på formuleringa i universitets- og høgskulelova frå 2019 som slår fast at «Studentar med funksjonsnedsettelse og studentar med særskilte behov har rett til egnet individuell tilrettelegging av lærested, undervisning, læremidler og eksamen, for å sikre likeverdige opplærings- og utdanningsmuligheter.» På den bakgrunnen anbefalte NLB å innføre produksjonsrett for alle studentar i målgruppa.

Rettleiar for universell utforming av digitale utgivingar

Rettleiaren, som er eit samarbeid mellom Forleggerforeningen, Universell, Statped og NLB, blei utarbeida og sendt ut på høyring i 2020. I 2021 blei rettleiaren ferdigstilt og presentert for medlemmane i Forleggerforeningen. Rettleiaren skal brukast i det vidare utviklingsarbeidet saman med Statped og Forleggerforeningen.

Samarbeid

Statped

NLB har store delar av utlåns- og distribusjonssystemet felles med Statped, og vi samarbeider òg om delar av produksjonsløyninga. Vi har jamlege samarbeidsmøte der utfordringar blir drøfta og løyste. Statped vil òg delta i utviklinga av vår nye utlåns- og distribusjonsløyning, og dei deltar i det felles nordiske innkjøpet av digitale produksjonar, leia av NLB.

Avtalar med norske forlag

Vi har i 2021 kjøpt inn relevante titlar frå fleire kommersielle forlag for å sikre at lånarane i NLB får tilgang til ei samling prega av kvalitet, allsidigheit og aktualitet. Den auka interessa for lydbøker i den kommersielle marknaden gjer at talet på forlag som produserer lydutgåver av sine bokutgivingar, aukar betrakteleg. NLB har no avtalar om kjøp og sal av lydfiler med over 20 forlag.

I tråd med lydbokavtalen er intensjonen å unngå dobbeltproduksjonar. Det har i 2021 resultert i auka innkjøp av lydfiler frå forlag og auka sal av lydfiler frå NLB. Mange forlag bygger opp katalogen sin med backlisttitlar. Fordi desse ofte finst i samlinga til NLB, blir lydfilene kjøpt frå oss i staden for at dei produserer sjølv.

Bokbasen

Vi har vidareført samarbeidet med Bokbasen. Dette samarbeidet inneber at vi får tilgang til filer vi kan nytte i vår produksjon. Samarbeidet gjeld førebels for folkebiblioteklitteratur.

DAISY Consortium

NLB er representert i styret i DAISY Consortium (DC), ein verdsomspennande organisasjon som jobbar for felles standardar for tilrettelegging for menneske som har vanskar med å lese visuell skrift. Dette er av vesentleg betydning for store delar av utviklingsarbeidet vårt.

Norsk DAISY-konsortium

Norsk DAISY-konsortium (NDK) blei oppretta i 2006 på initiativ frå NLB. NDK er tilslutta det internasjonale DC og består av Statped, Norges Blindforbund, KABB (Kristent arbeid blant blinde og svaksynte) og NLB.

W3C

NLB er medlem av World Wide Web Consortium (W3C). Ein viktig faktor for å sikre universell utforming av e-bøker er at W3C engasjerer seg i dette. Saman med samarbeidspartnarar i DAISY Consortium er vi med og sikrar den frie og opne e-bokstandarden EPUB.

IFLA

NLB er medlem av The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) og representert i Standing Committee i seksjonen Libraries Serving Persons with Print Disabilities (LPD). LPD har som hovudoppgåve å arbeide for at alle menneske, uansett funksjonsevne og levekår, får tilgang til dei same bibliotektenestene som andre i samfunnet.

IFLA og LPD har vore sentrale i arbeidet med å ivareta vår del av biblioteksektoren gjennom Marrakech-traktaten, som blei ratifisert av Noreg i 2021.

Nordisk samarbeid

NLB samarbeider tett med resten av lyd- og blindeskriftbiblioteka i Norden, SBS i Sveits og Dedicon i Nederland. Vi utvekslar erfaringar og løyser oppgåver i fellesskap der dette er formålstenleg. Samarbeidet omfattar produksjons- og distribusjonsspørsmål og saker knytt til formidling og kommunikasjon.

Eit eige UX-forum utvekslar erfaringar rundt temaet brukaropplevingar, forkorta til UX-design (frå engelsk User eXperience). I gruppa deltar våre nordiske søsterbibliotek og SBS frå Sveits. Gruppa møtast ca. fire gonger i året og tar opp ulike tema knytt til brukaroppleving. Formålet er å lære av kvarandre og dele erfaringar rundt brukarorientert utvikling, for eksempel knytt til brukartesting og metodikk. I august 2021 var NLB vertskap.

Dei nordiske biblioteka har dei siste åra hatt felles innkjøp av grunnlagsfiler som blir nytta i ulike produksjonslinjer. Samarbeidet omfattar òg CSR-oppfølgjing av leverandørar i India i samarbeid med DNV-GL. I 2021 er det sett i gong ein felles innkjøpsprosess for å erstatte dagens avtalar, som går ut i slutten av 2022. NLB leiår denne prosessen.

Det har i fleire år òg vore eit nordisk samarbeid om å utvikle eit felles verktøy for produksjon av punktsskrift. Både NLB og Statped nyttar dette verktøyet i sin punktsskriftproduksjon.

Nasjonalt biblioteket og folkebiblioteka

Den nasjonale bibliotekstrategien for 2020–2023, *Rom for dannelse*, legg vekt på at alle innbyggjarane i landet skal ha tilgang til litteratur i det formatet dei treng. Vi samarbeider med Nasjonalt biblioteket om å formidle NLBs tilbod til folkebiblioteka, slik at dei kan bistå besøkande i NLBs målgruppe.

NLB har òg eit samarbeid med Nasjonalt biblioteket når det gjeld tilgang til deira digitaliserte filer. Desse blir brukt som produksjonsgrunnlag i vår tilrettelegging.

Tilgang til andre samlingar – ABC

NLB har deltatt i det internasjonale konsortiet Accessible Books Consortium (ABC) sidan starten i 2014. ABC blir leia av World Intellectual Property Organization (WIPO) og har som formål å auke talet på tilgjengelege bøker for menneske med synshemming og andre som har vanskar med å lese trykt tekst. ABC gjer det enklare å

søke etter tilrettelagte bøker i ulike basar internasjonalt. Bøker med klarerte rettar kan utvekslast over landegrensene. I dag inneheld ABCs base meir enn 635.000 titlar på 80 ulike språk, både skjønnlitteratur og sakprosa. 76 organisasjonar deltar.

Vi har hatt eit håp om kostnadsinnparingar og raskare leveringstid på studielitteratur med tilgangen til ABC. I praksis har arbeidet med klarering av rettar tatt lang tid, medan studentane treng pensumet raskt. Det har òg vore tekniske utfordringar med filene vi mottar frå andre land. Dermed har ABC blitt nyttig for å førebu for ei tid med Marrakech-traktaten, samtidig som den store effekten har uteblitt førebels.

Tilgang til andre samlingar – Bookshare

Vi har avtale med Bookshare, eit amerikansk, nettbasert bibliotek som til liks med NLB arbeider for å gi alle lik tilgang til litteratur og informasjon. Talet på titlar i dette biblioteket aukar stadig. Bookshare har no i overkant av 1.078.000 e-bøker. Om lag 785.000 av desse titlane er tilgjengelege for dei av NLBs lånarar som er registrert hos Bookshare.

Ressursbruk 2021

Det er vanskeleg å vise den direkte samanhengen mellom ressursbruk og måloppnåing. Det tar ofte tid før prioriteringar i ressursbruk blir vist i konkrete resultat, og effektivisering blir gjort både i form av mange små justeringar i arbeidsoppgåver og som større investeringar.

Automatisering av bokanbefalingar og punktskriftbestillingar er eit eksempel på tiltak som bidrar til effektivisering sjølv om utslaget i ressursanalysane er små. Eit anna eksempel er NLBs nye utlåns- og distribusjonsløyising som gir stort utslag i fordeling av ressursar, men kor resultata først kjem etter fleire år.

Eit gjennomgåande utviklingstrekk er likevel økt digitalisering. NLB produserer i dag fleire bøker og handterer fleire lånarar med vesentleg færre tilsette enn for fem og ti år sidan.

Årets satsingar i NLB beskriv vi i del III av årsrapporten. Dei pågåande endringane i utlåns- og distribusjonsløyisinga, gjennomføringa av Marrakech-direktivet og lanseringa av barnebokappen Maneno er gode eksempel på tiltak som har føregått over fleire år og der resultata er venta å kome etter noko tid.

For lettare å kunne sjå endringane over tid, har vi analysert ressursbruken for 2021 og satt dette opp mot ein tilsvarande analyse som blei gjort for fem år sidan. Sjølv om føresetnadene for ressursanalysen har endra seg, kan vi spore nokre generelle utviklingstrekk.

Kostnadsområde, del i %	2016	2021
Kundeservice: innmeldingar, support og skranketeneste	6,4%	6,6%
Bibliotekdrift: formidling, katalogisering og bokval	10,6%	11,2%
Filbasert (digital) produksjon av lydbøker, punktskrift og e-bøker	7,5%	19,2%
Innlesing av lydbøker	25,7%	19,3%
Distribusjon av bøker på CD, nedlasting og punktskrift på papir	7,6%	6,0%
IT-utvikling: programmering og oppgradering	8,7%	14,8%
IT: maskinvare- og infrastrukturinvesteringar	4,1%	-
IT-drift av infrastruktur og applikasjonar	7,1%	6,9%
Marknadsføring og informasjon	5,2%	8,6%
Administrasjon	17,1%	7,4%
Sum	100	100

Tabellen viser ressursbruken i NLB fordelt på formål. Direkte kostnader er fordelte på høvesvis formål, og lønnskostnader og andre driftskostnader er fordelte etter den rapporterte arbeidstida til tilsette på dei ulike aktivitetane.

I 2018 avvikla NLB administrasjonsavdelinga, og oppgåvene med tilhøyrande lønnsmiddel blei overført til Nasjonalbiblioteket. Dette er blant årsaka til den store nedgangen i administrasjon. Tilsvarande blei oppgåver og lønnsmiddel for IT-drift overført til Nasjonalbiblioteket. NLB betalar no eit årleg beløp som dekker maskinvare og driftstenester. Dette er årsaka til at vi ikkje har spesifisert delen som går til dette i ressursanalysen for 2021.

Analysen for 2021 viser ein tydeleg auke i IT-utvikling og digital distribusjon. Kundeservice, bibliotekdrift og fysisk distribusjon er ganske stabilt, medan det har vore nedgang i innlesing. Det er spesielt tre forhold som bidrar til nedgangen. Dei kommersielle forlaga produserer no fleire lydbøker, som igjen påverkar fordelinga mellom innkjøpte og eigenproduserte lydbøker. Auka kommersiell produksjon påverkar tilgangen til innlesarar, og det blir derfor vanskelegare å rekruttere og behalde dei erfarne. I tillegg la pandemiltaka i 2021 avgrensingar på studiokapasiteten.

Del IV. Styring og kontroll av verksemda

Overordna vurdering av styring og kontroll

NLB viser til at samla måloppnåing er god, jf. del III, og meiner dagens styring, kontroll og risikoreduserande tiltak sikrar evna vår til å oppnå fastsette mål i tråd med samfunnsoppdraget.

Nærmare omtale av forhold knytt til styring og kontroll i NLB

Vi har no vunne erfaring med at rekneskap, lønn, personal, arkiv og administrativ IKT blir levert frå Nasjonalbiblioteket, der det er oppretta eit servicesenter som betener Nasjonalbiblioteket, Språkrådet og NLB. Vår tydelege vurdering er at dette bidrar til å redusere risiko og sårbarheit, og det hevar kvaliteten på tenestene.

NLB utarbeider årlege verksemdsplaner. Det viktigaste grunnlaget for desse planane er strategiplanen og ein årleg gjennomgang av risiko knytt til måloppnåing for hovudmåla for verksemda. Vi arbeider no etter strategiplanen vår for perioden 2019–2024. Vi har dermed ein strategi som peiker på den langsiktige retninga for å realisere mål for NLBs målgruppe, samtidig som vi har tiltak i verksemdsplanen som svarar på dei meir kortsiktige behova.

Revisjonsmerknader frå Riksrevisjonen

Revisjonen for 2021 er ikkje slutført per dags dato.

Personalpolitikk

Også i 2021 har verksemda i NLB vore sterkt prega av koronasituasjonen. Det er all grunn til å rose medarbeidarane i NLB for evna og viljen til å finne løysingar som gjer at vi får levert tenester og gjennomført utviklingsarbeid i ei tid med mykje bruk av heimekontor.

Vi har etter ein grundig prosess gjennomført ei omorganisering frå 1. september. Som ledd i arbeidet med å implementere den nye organisasjonen blir det gjennomført eit leiarutviklingsprogram med fleire samlingar og coaching av leiarar. Dette programmet skal vare fram til sommaren 2022.

NLB har ein rammeavtale med advokatfirmaet Kluge. Dei har bistått oss med å etablere ein kanal for varsling av kritikkverdige forhold.

Lærlingar

NLB har ikkje hatt lærlingar i 2021. Etter at Nasjonalbiblioteket tok over ansvaret for å levere tenester knytt til arkiv, lønn, rekneskap, personal og administrativ IKT, er det ikkje aktuelt å ha lærlingar på det administrative området. Saman med vårt lave tal på tilsette avgrensar det vår moglegheit til å bidra her.

Krafttak for mangfald

NLBs kjerneverksemd er å bidra til å styrke demokratiet gjennom tiltak som sikrar at menneske med funksjonsnedsetjingar som gjer det vanskeleg å lese visuell tekst får betre tilgang til utgivingar. Dermed vil all ressursbruk i NLB vere retta inn mot dette viktige området. Slik sett kan heile denne årsrapporten lesast som ei skildring av korleis vi bidrar til kulturelt mangfald. Under denne overskrifta vil vi gå inn på nokre tema som utdypar perspektiva frå resten av rapporten.

NLB har hatt ein kraftig vekst i talet på lånarar. Vi har grunn til å tru at veksten i talet på lånarar med innvandrarakgrunn har vore lågare enn vår gjennomsnittlege vekst. Innanfor desse gruppene må NLB nå fram til ein minoritet innanfor minoriteten. Vårt viktigaste tiltak på dette området er vårt samarbeid med folkebiblioteka og gjennom dem òg skulebiblioteka. Dette samarbeidet har blitt påverka av pandemien.

Samlinga er heilt grunnleggjande for NLB. Det gjeld òg når vi skal vareta eit mangfaldsperspektiv. Allsidigheit og aktualitet i samlinga gjer at vi har moglegheit til å plukke fram viktige tema på våre nettsider, i sosiale medium og i vår direkte kontakt med lånarar.

NLBs tilbod er retta mot ei målgruppe som utgjer ein liten del av befolkninga. Vårt samarbeid med Forleggerforeningen og Statped for å sikre at stadig meir av det som blir gitt ut er universelt utforma, vil være viktig for NLBs målgruppe, samtidig som det kan bidra til å gi mange fleire tilgang til tilgjengeleg litteratur.

Regjeringas inkluderingsdugnad

NLBs kjerneverksemd er knytt til inkludering av menneske med funksjonsnedsetjingar. Det er derfor naturleg for oss òg som arbeidsgivar å leggje til rette for medarbeidarar som har behov for det, enten det er knytt til funksjonsnedsetjing eller helsemessige utfordringar. Vi har eit godt samarbeid med bedriftshelsetenesta og andre relevante fagmiljø om dette, og vi nyttar dei årlege vernerundane til å identifisere om det er ytterlegare tilretteleggingstiltak som bør gjennomførast.

Som ei verksemd med få medarbeidarar er det normale at vi også tilset få. Totalt har vi tilsett seks personar i 2021. Vi har ikkje hatt søkarar som har oppgitt at dei har funksjonsnedsetjingar eller hol i CV-en i 2021. Vi har identifisert éin kandidat med hol i CV-en. Vedkommande blei kalla inn til intervju, men var ikkje kvalifisert.

NLB har i lang tid vore opptatt av at det å gi produksjonsrett til studentar som har lånerett, vil vere eit viktig bidrag til ikkje-diskriminering. Vi er glade for at Kunnskapsdepartementet i 2020, 2021 og 2022 har finansiert eit prøveprosjekt som skal betre kunnskapsgrunlaget for å vurdere tiltak som har med dette å gjere. NLB bidrar gjerne i implementeringa av ytterlegare tiltak på dette området og har levert eit avgjerdsunderlag til Kunnskapsdepartementet som anbefaler innføring av produksjonsrett for alle studentar i NLBs målgruppe.

FNs berekraftsmål

NLBs verksemd er på fleire måtar knytt til FNs berekraftsmål.

Bidraga våre for å gi tilrettelagt studielitteratur til studentar som på grunn av ein funksjonsnedsetjing har vanskar med å lese visuell tekst, er direkte knytt til Mål 4 God utdanning. Tilgang til tilrettelagt studielitteratur for denne gruppa er også eit bidrag til Mål 10 Mindre ulikhet. Gjennom at tilbodet bidrar til at fleire studentar kan velje studie dei er kvalifisert for og har interesse for og at fleire studentar fullfører sine studie og kvalifiserer seg for arbeidslivet, bidrar det også til Mål 8 Anstendig arbeid og økonomisk vekst. Gjennom prøveprosjektet finansiert av Kunnskapsdepartementet som gir tilgang til tilrettelagt studielitteratur for fleire, har vi kunne styrke vår verksemd retta mot berekraftsmål 4, 8 og 10. Dersom prøveprosjektet blir følgt opp med ei varig løysing, vil det gi eit vesentleg bidrag knytt

til desse måla. Dersom prøveprosjektet ikkje blir følgt opp, vil det innebære ei svekking.

Folkebibliotektilbodet til NLB er knytt til Mål 10 Mindre ulikhet ved at det fremmar sosial, økonomisk og politisk inkludering. Folkebiblioteket er generelt eit viktig bidrag gjennom å gi gratis tilgang til informasjon, kunnskap og kulturopplevingar. NLBs bidrag er spesielt viktig fordi det rettar seg inn mot ei gruppe som elles har utfordringar med å delta på lik linje med andre. Som vi har peikt på elles i dette dokumentet, er det ei rekke utfordringar knytt til å nå ut med dette tilbodet til målgruppa.

Aktivitets- og redegjeringsplikt

NLB er ei verksemd med 40 faste og 4 mellombels tilsette. Det gjer at det er relativt enkelt for leiing og tillitsvalde å ha oversikt over viktige forhold som knyter seg til risiko på likestillingsområdet. Vi har til no ikkje identifisert vesentlege risikoområde på dette feltet. Tiltaka handlar derfor om å halde oversikt over situasjonen og sikre at våre rutinar varetar vesentlege omsyn, for eksempel ved tilsetjingar.

Tabellen nedanfor viser kjønnsbalansen i NLB, talet på mellombels tilsette, gjennomsnittleg uttak av foreldrepermisjon og den faktiske deltida.

Kjønnsbalanse		Mellombels tilsette		Foreldrepermisjon Gjennomsnitt tal veker		Faktisk deltid		Ufrivillig deltid	
Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
30	14	4	0	3	15	5	0	0	0

Vi har i 2021 hatt 67 % menn og 33 % kvinner i leiargruppa. Det er berre kvinner som har deltidsstillingar. Ei av desse har ønskt å gå opp til 100 % stilling og har fått innvilga dette.

I 2021 var det to kvinner og ein mann som tok ut foreldrepermisjon. Sidan kvinnene tok ut permisjon mot slutten av året, blir gjennomsnittleg uttak for året lågare.

	Kjønnsfordeling på ulike stillingsnivå/grupper		Lønnsforskjeller
	Kvinner	Menn	Kvinnens del av menns lønn i prosent
Total	30	14	96,6 %
Gruppe 1	1	2	97,4 %
Gruppe 2	6	7	98,2 %
Gruppe 3	23	5	93,2 %

Til utrekninga av lønnsforskjellar har vi samla kontantytningar og naturalytingar. Det er lite omfang av naturalytingar, og dette påverkar ikkje fordelinga.

Stillingsnivåa er basert på NLBs lønnspolitikk, og fordeler seg slik:

- Gruppe 1: Leiarar
- Gruppe 2: Stillingar med krav til høgare utdanning (tilsvarande master el. I.)
- Gruppe 3: Stillingar med krav til høgare utdanning (bachelor el. I.) og stillingar utan krav til høgare utdanning.

Det er små forskjellar i lønnsnivå mellom kjønna, og vi har stor merksemd retta mot å unngå forskjellsbehandling. Gruppe 3 består av 28 medarbeidarar og omfattar mange ulike stillingstypar. Viss vi korrigerer for vikarar, mellombels tilsette i støttefunksjon finansiert av NAV og ein medarbeidar på IKT-området, blir fordelinga i gruppe 3 på ca. 98 %. I gruppe 3 inngår fem medarbeidarar i stillingar utan krav til høgare utdanning, av desse er det éin mann. På grunn av det lave talet medarbeidarar har vi ikkje laga ein eigen rapportering for gruppa i stillingar utan krav til høgare utdanning.

I samfunnet rundt oss er det fagmiljø som er sterkt prega av skeiv kjønnsbalanse. I NLB gir det seg utslag i at vi har 100 % kvinner blant våre tilsette med bibliotekarutdanning, medan vi har 100 % menn i vår gruppe av IKT-utviklarar. I stillingsannonsar oppfordrar vi begge kjønn til å søke, og vi går spesielt gjennom søkarliste med tanke på å finne kvalifiserte kandidatar med kjønn som ikkje er representert i dei to gruppene.

Arbeidstidsordninga i staten legg godt til rette for å kunne kombinere arbeid og familieliv. I 2021 har regelverket om kjernetid vore oppheva, noko som gir endå betre moglegheit for å kunne arbeide når det passar medarbeidarane best.

Som nemnt under punktet om krafttak for mangfald, er NLB ei verksemd som har som kjerneverksemd å bidra til å fremme inkludering og redusere diskriminering.

Klima- og miljøtiltak

NLBs rutinar for innkjøp varetar regjeringas krav til offentlege verksemdar om å utøve miljø- og samfunnsansvar ved innkjøp. NLB har rutinar som sikrar resirkulering av papir og gjenbruk av datautstyr der det er aktuelt. Auka digital distribusjon av lydbøker bidrar til miljøgevinst ved at CD-utsendingane blir redusert.

Del V. Vurdering av framtidssutsikter

I strategiplanen som gjeld for 2019–2024 har NLB formulert sin visjon slik: «Et samfunn der alle har tilgang til litteratur og informasjon».

NLBs tilbod dei neste åra

Også i åra som kjem blir det avgjerande for NLB å fortsetje å effektivisere intern drift og produksjon for å kunne ta imot fleire lånarar og halde oppe utviklingsaktivitet utan auka budsjett. Vi må tilby relevante tenester, sikre betre formidling av tilbodet til eksisterande lånarar og ha meir aktivitet for å nå ut til nye.

Spesielt krevjande er det at vi har behov for større endringar i vårt utlåns- og distribusjonssystem for å halde det oppdatert, for å fortsetje å vareta sikkerheit på ein god måte og for å halde oppe den vidare utviklinga. Det betyr at vesentlege personalmessige og økonomiske ressursar må nyttast til dette over fleire år. Vi prioriterer å utvikle på ein måte som gjer at målgruppa vil sjå resultat raskt. Likevel må vi gjere mykje som vil få effekt først i framtida.

Eit meir tilgjengeleg samfunn for NLBs målgrupper

Universell utforming av digitale utgivingar gjer samfunnet meir tilgjengeleg for NLBs målgruppe. Styrka lovgiving i Noreg og den internasjonale utviklinga, med tilgjengelegheitsdirektivet som eit eksempel, gjer at mykje går i riktig retning. NLB bidrar gjennom oppfølging av ein rettleiar for universell utforming av digitale utgivingar saman med Forleggerforeningen og Statped. For å få tilstrekkeleg kraft i dette arbeidet er det nødvendig at NLB styrker seg som ein aktør på dette feltet og ikkje minst blir oppfatta som ein aktør det er relevant å samarbeide med.

Til tross for satsing på universell utforming vil behovet for NLBs tenester likevel vere til stades. Folkebibliotektilbodet av lydbøker og e-bøker verken er eller vil bli godt nok for menneske i NLBs målgruppe. Vidareutvikling av ei allsidig og aktuell NLB-samling med god kvalitet blir derfor nødvendig også i åra som kjem.

Studentar

Innanfor studielitteratur kan staten og NLB i stor grad trekke seg tilbake dersom pensumlitteraturen blir utgitt digitalt og med universell utforming. Det vil likevel ta tid før vi kjem dit, og i mellomtida er det tusenvis av studentar som har behov for tilrettelagt studielitteratur. Også etter at universell utforming er på plass vil det vere studentar som kan ha behov for tilrettelegging, fordi universell utforming ikkje dekker behovet deira. Innføring av produksjonsrett for dei studentane som i dag har lånerett, vil vere eit viktig tiltak for å sikre at fleire studentar gjennomfører utdanningsløpet. Gjennom fleire års prøveproduksjon har vi blitt sikrere på at tilbodet er nyttig og at det kan gjennomførast med kostnader som er beskjedne set opp mot nytten. NLB skal vere klar til å takle den auka produksjonen om Kunnskapsdepartementet skulle vedta å gjennomføre ei endring.

Barn og ungdom

Satsinga på appen Maneno er eitt av fleire tiltak vi gjennomfører for å nå betre ut til barn og unge. Samarbeidet med Statped har gjort det enklare for oss å nå ut til unge menneske med lese- og skrivevanskar. Vi er glade for at Statped skal fortsetje å distribuere lydbøker til denne gruppa, sjølv om dei skal overlate mykje av ansvaret for oppfølging av denne målgruppa til kommunane. Erfaringa har vist oss at vi får gode resultat når statlege verksemder samarbeider for å setje brukaren i sentrum. Dette kan vidareutviklast gjennom at vi blir endå betre.

Eit godt bibliotektilbod til alle

Samarbeid med folkebiblioteka basert på bibliotekstrategien blir viktig for å nå ut med eit godt bibliotektilbod til alle i NLBs målgruppe. Samarbeidet mellom Nasjonalbiblioteket, folkebiblioteka og NLB blir også viktig for å sikre at folkebiblioteket blir eit bibliotek for alle i kommunen. Dette er ei krevjande oppgåve med mange verksemder og personar å nå ut til. Eit av NLBs mål er at alle skuleklassar på bibliotekbesøk skal bli møtt av ein bibliotekar som formidlar basert på ei forståing av at det er minst éin i NLBs målgruppe i kvar klasse.

Samarbeid med kommersielle lydboktilbydarar

Marknaden for kommersielle lydboktenester er i stadig utvikling. Staten og rettshavarane er einige om at vi skal unngå dobbeltproduksjon av lydbøker på norsk. For å sikre dette må dei kommersielle tilbydarane og NLB leggje til rette for utveksling. NLB må fortsetje å følgje utviklinga på dette området tett og vurdere korleis den framtidige balansen mellom eigenproduserte og innkjøpte titlar skal vere.

Utteksling av tilrettelagt litteratur over landegrensene

Marrakech-traktaten blei ratifisert av Noreg i 2021. NLB førebur seg på å utnytte dei moglegheitene traktaten gir for utveksling både i EØS-området, basert på EU-direktivet som gjeld her, og utanfor EØS basert på direktivet. Det er behov for å få betre tekniske løysingar på plass for fullt ut å kunne utnytte utvekslingsmoglegheitene. NLB bidrar til dette gjennom vårt internasjonale nettverk.

For NLB blir det i åra som kjem viktig å fortsetje å arbeide på to frontar – vi skal vidareutvikle NLBs tilbod og gjere det meir brukt og betre kjent, og vi skal bidra til at meir av det som blir utgitt er universelt utforma i utgangspunktet.

Del VI. Årsrekneskap

Leiingskommentarar til årsrekneskapen 2021

Formål

Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek er eit forvaltningsorgan underlagt Kultur- og likestillingsdepartementet. Bibliotekverksemda blei overtatt av staten i 1989 etter å ha vore driven av blindeforbunda i 80 år. NLB fører rekneskapen etter kontantprinsippet.

NLB skal gjennom si verksemd bidra til at personar som har vanskar med å lese trykt tekst på grunn av ein funksjonsnedsetjing, kan delta i samfunnet på linje med andre.

Stadfesting

Årsrekneskapen er avlagt i samsvar med avgjerder om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 frå Finansdepartementet og krav frå Kultur- og likestillingsdepartementet i instruks om økonomistyring. Eg meiner rekneskapen gir eit dekkande bilde av NLBs disponible løyvingar, rekneskapsførte utgifter og inntekter.

Vurderingar av vesentlege forhold

I 2021 har NLB samla disponert løyvingar på utgiftssida på kr 60.849.000. Av desse var kr 2.000.000 ei tilleggløyving frå Kunnskapsdepartementet for gjennomføring av prosjektet *Tilrettelagt pensum for studentar med lesevanskar*, og kr 1.013.000 var øyremerkte middel til Offentleg utval for punktskrift.

NLB hadde eit inntektskrav på kr 364.000, og fekk ei meirinntekt på kr 1.009.028. Meirinntekta er vesentleg høgare enn året før. Dette skuldast sal av titlar i 2020 som først kom til inntekt i 2021. Dei siste åra har òg fleire kommersielle forlag ønskt å styrke sine backkatalogar og derfor kjøpt fleire masterfiler frå NLB. Det er vanskeleg å føresjå svingingane i den kommersielle marknaden, men salet er venta å avta i 2022, for så å vere meir stabilt på rundt kr 300.000–400.000 frå og med 2023.

Totalt hadde NLB ei mindreutgift i rekneskapen på kr 1.979.612 som vi søker om å få overført til 2022, jf. note B.

Artskontorrapporteringa viser at netto rapporterte utgifter til drift og investeringar blei kr 59.750.675. Av dette er utbetalingar til lønn og sosiale utgifter kr 33.431.339. I dette beløpet inngår lønn til tilsette, honorar til medlemar i OUP, honorar til NLBs fagråd og honorar til innlesarar som er oppdragstakarar utanfor næring. Lønnsdelen ligg stabilt på ca. 56 prosent av dei totale utgiftene.

NLB er i stor grad ei produksjonsverksemd. Beløpet på andre driftsutgifter, jf. note 3, blir derfor relativt stort, sidan det består av mange ulike postar som inngår i produksjonen. I tillegg til vanlege driftskostnader finner vi mellom anna fakturerte beløp frå innlesarar som er oppdragstakarar i næring, produksjonsrekvisita, kjøp av trykkeritjenester til vårt utlån av punktskrift, kjøp av kommersielle og utanlandske lydbøker og utgifter til filframstilling som grunnlag for å produsere bøker, aviser og tidsskrift med talesyntese.

Som følgje av koronasituasjonen har NLB i 2021 hatt lågare utgifter til reiser, møter og kurs, medan datalisensar og konsulentbistand til IT-utvikling auka noko. I perioden har det òg vore ein nedgang i innlesing som følgje av studioavgrensingar og

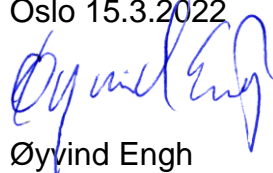
utfordringar med rekruttering av innlesarar. Det blei derfor kjøpt inn vesentleg fleire lydbøker frå kommersielle forlag i 2021, kr 2.765.212 mot kr 767.719 året før.

Tilleggsopplysningar

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekreftar årsrekneskapen for NLB.

Årsrekneskapen er ikkje ferdig revidert per dags dato, men revisjonsberetninga blir antatt å gjelde i løpet av 2. kvartal 2022.

Oslo 15.3.2022

Øyvind Engh

Direktør

Prinsippnote til årsrekneskapen

Årsrekneskap for statlege verksemder er utarbeida og avlagt etter nærmare retningslinjer fastsett i avgjerder om økonomistyring i staten (“avgjerdene”). Årsrekneskapen er i samsvar med krav i avgjerdene punkt 3.4.1, nærmare avgjerder i Finansdepartementets rundskriv R-115 og eventuelle tilleggskrav fastsett av overordna departement.

Oppstillinga av løyvingsrapporteringa og artskontorrapporteringa er utarbeida med utgangspunkt i avgjerdene punkt 3.4.2 – dei grunnleggjande prinsippa for årsrekneskapen:

- a) Rekneskapen følgjer kalenderåret.
- b) Rekneskapen inneheld alle rapporterte utgifter og inntekter for rekneskapsåret.
- c) Utgifter og inntekter er ført i rekneskapen med brutto beløp.
- d) Rekneskapen er utarbeida i tråd med kontantprinsippet.

Oppstillinga av løvyings- og artskontorrapportering er utarbeidd etter dei same prinsippa, men gruppert etter ulike kontoplanar. Prinsippa samsvarer med krav i avgjerdene punkt 3.5 til korleis verksemdene skal rapportere til statsrekneskapen. Sumlinja “*Netto rapportert til løyvingsrekneskapen*” er lik i begge oppstillingane.

Verksemda er tilknytta konsernkontoordning frå staten i Noregs Bank i samsvar med krav i avgjerdene pkt. 3.7.1. Bruttobudsjetterte verksemder blir ikkje tilførte likviditet gjennom året, men har ein trekkrettighet på sin konsernkonto. Ved årets slutt blir saldoen nullstilt på den enkelte oppgjerskonto ved overgang til nytt år.

Løyvingsrapporteringa

Oppstillinga av løyvingsrapporteringa omfattar ein øvre del med løyvingsrapporteringa og ein nedre del som viser beholdningar verksemda står oppført med i kapitalrekneskapen. Løyvingsrapporteringa viser rekneskapstal som verksemda har rapportert til statsrekneskapen. Det blir stilt opp etter dei kapitla og postar i løyvingsrekneskapen verksemda har fullmakt til å disponere. Kolonnen samla tildeling viser kva verksemda har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for kvar statskonto (kapittel/post). Oppstillinga viser i tillegg alle finansielle egedelar og forpliktingar verksemda står oppført med i kapitalrekneskapen til staten.

Avgitte belastningsfullmakter er inkludert i kolonnen for samla tildeling, men blir ikkje bokført og rapportert til statsrekneskapen frå verksemda sjølv. Avgitte belastningsfullmakter blir bokført og rapportert av verksemda som har mottatt belastningsfullmakta og blir derfor ikkje vist i kolonnen for rekneskap. Dei avgitte fullmaktene framkjem i note B til løyvingsoppstillinga.

Artskontorrapporteringa

Oppstillinga av artskontorrapporteringa har ein øvre del som viser kva som er rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemder og ein nedre del som viser egedelar og gjeld som inngår i mellomverande med statskassa. Artskontorrapporteringa viser rekneskapstal verksemda har rapportert til statsrekneskapen etter standard kontoplan for statlege verksemder. Verksemda har ein trekkrett på konsernkonto i Noregs Bank. Tildelingane er ikkje inntektsført og derfor ikkje vist som inntekt i oppstillinga.

Oppstilling av løyvingrapportering 31.12.2021

Utgifts- -kapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst	Note	Samla tildeling	Rekneskap 2021	Meirutgift (-) og mindreutgift
0326	Språk- og bibliotekformål	01	Driftsutgifter	A, B	60 849 000	59 878 416	970 584
0275	Tiltak for høgare utdanning og forskning	21	Løyving frå kunnskaps- departementet	A, B	2 000 000	1 245 287	754 713
1633	Nettoordning, statleg betalt meirverdiavgift	01	Nettoordning for mva i staten			3 277 314	
<i>Sum utgiftsført</i>					<i>62 849 000</i>	<i>64 401 017</i>	

Inntekts- kapittel	Kapittelnamn	Post	Posttekst	Samla tildeling*	Rekneskap 2021	Meirinntekt og mindreinntekt(-)
3326	Språk- og bibliotekformål	01	Diverse sal	364 000	1 373 028	1 009 028
5309	Tilfeldige inntekter	29	Tilfeldige inntekter (statskassa)		52 352	
5700	Folketrygda inntekter	72	Arbeidsgivaravgift SLP		4 066 814	
<i>Sum inntektsført</i>					<i>364 000</i>	<i>5 492 194</i>

Netto rapportert til løyvingrekneskapen

58 908 823

Kapitalkontoar

60053901	Noregs Bank KK /innbetalingar				2 953 056	
60053902	Noregs Bank KK/utbetalingar				-61 698 115	
703824	Endring i mellomverande med statskassa				-163 765	
<i>Sum rapportert</i>					<i>0</i>	

Behaldningar rapportert til kapitalrekneskapen (31.12)		31.12.2021	31.12.2020	Endring
703824	Mellomverande med statskassa	-1 721 076	-1 557 311	-163 765

Note A Forklaring av samla tildeling utgifter

Kapittel og post	Overført frå i fjor	Årets tildelingar	Samla tildeling
032601	2 053 000	58 796 000	60 849 000
027521	0	2 000 000	2 000 000

Forklaringar:

Av den samla tildelinga frå KUD (kap. 326 post 01) på kr 58.264.000 er kr 1.013.000 øyremerkt OUP.

Tildelinga frå Kunnskapsdepartementet på kap. 275 post 21 er ei tilleggsøyving til gjennomføring av prosjektet «Tiltak for betre tilgang til studielitteratur».

Note B Forklaring til brukte fullmakter og berekning av mogleg overførbart beløp til neste år

Kapittel og post	Meirutgift (-)/ mindreutgift	Meirutgift(-)/ mindreutgift etter avgitte belastningsfullmakter	Meirinntekter/ mindreinntekter (-) iht. meirinntektsfullmakt	Sum grunnlag for overføring	Mogleg overførbart beløp berekna av verksemda
032601	970 584	970 584	1 009 028	1 979 612	1 979 612
027521	754 713	754 713		754 713	100 000

Forklaringar:

Maksimalt overførbart beløp på kap. 326 post 01, er 5 % av årets tildeling, jf. note A. Til saman blei det for driftsåret 2021 på kap. 326 post 01 eit mindreforbruk på kr 1.979.612. Dette ligg innanfor 5 % av tildelt ramme, og det blir søkt om overføring av heile beløpet til 2021.

Det er ikkje søkt om overføring av middel på kap. 275 post 21, grunna ny tildeling på denne posten for 2022.

Oppstilling av artskontorapporteringa 31.12.2021

	Note	2021	2020
Driftsinntekter rapportert til løyviningsrekneskapen			
Innbetalinger frå gebyr	1	0	0
Innbetalinger frå tilskot og overføringar	1	0	0
Sals- og leieinnbetalningar	1	1 373 028	43 022
Andre innbetalningar	1	0	0
<i>Sum innbetalningar frå drift</i>		1 373 028	43 022
Driftsutgifter rapportert til løyviningsrekneskapen			
Utbetalningar til lønn	2	33 431 339	32 455 063
Andre utbetalningar til drift	3	27 693 058	24 493 938
<i>Sum utbetalningar til drift</i>		61 124 398	56 949 001
Netto rapporterte driftsutgifter		59 751 370	56 905 979
Investerings- og finansinntekter rapportert til løyviningsrekneskapen			
Innbetaling av finansinntekter	4	694	0
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		694	0
Investerings- og finansutgifter rapportert til løyviningsrekneskapen			
Utbetaling til investeringar	5	0	739 968
Utbetaling til kjøp av aksjar	5	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		0	739 968
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		-694	739 968
Innkrevingsverksemd og andre overføringar til staten			
Innbetaling av skattar, avgifter, gebyr m.m.		0	0
<i>Sum innkrevingsverksemd og andre overføringar til staten</i>		0	0
Tilskotsforvaltning og andre overføringar frå staten			
Utbetalningar av tilskot og stønadar		0	0
<i>Sum tilskotsforvaltning og andre overføringar frå staten</i>		0	0
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		52 352	51 800
Arbeidsgivaravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		4 066 814	3 923 204
Nettoføringsordning for meirverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		3 277 314	3 166 167
<i>Netto rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		-841 852	-808 837
Netto rapportert til løyviningsrekneskapen		58 908 823	56 837 110

Oversikt over mellomverande med statskassa

	Note	2021	2020
Fordringar på tilsette	6	10 500	0
Kontantar		0	0
Bankkontoar med statlege middel utanfor Noregs Bank		0	0
Skuldig skattetrekk og andre trekk	6	-1 261 108	-1 121 544
Skuldige offentlege avgifter	6	-470 468	-444 333
Avsett pensjonspremie til Statens pensjonskasse		0	0
Mottatte forskuddsbetalingar		0	0
Lønn (negativ netto, for mykje utbetalt lønn m.m)	6	0	8 566
Differansar på bank og uidentifiserte innbetalingar		0	0
Sum mellomverande med statskassa		-1 721 076	-1 557 311

Note 1 Innbetalingar frå drift

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetalingar frå gebyr		
Sum innbetalingar frå gebyr	0	0
Innbetalingar frå tilskot og overføringar		
Sum innbetalingar frå tilskot og overføringar	0	0
Sals- og leieinnbetalingar		
Diverse tilfeldige inntekter (diverse inntekter post 01–29)	1 373 028	43 022
Sum sals- og leieinnbetalingar	1 373 028	43 022
Andre innbetalingar		
Sum andre innbetalingar	0	0
Sum innbetalingar frå drift	1 373 028	43 022
Forklaringar:		
Kr 571.812 er sal av masterfiler frå 2020 som først kom til inntekt i 2021. Det har òg vore ein auke i sal av masterfiler til kommersielle forlag.		

Note 2 Utbetalinger til lønn

	31.12.2021	31.12.2020
Lønn	24 640 516	23 692 853
Arbeidsgivaravgift	4 066 814	3 923 204
Pensjonsutgifter*	2 827 720	2 821 818
Sjukepengar og andre refusjonar (-)	-1 167 600	-1 406 598
Andre ytingar	3 063 890	3 423 785
Sum utbetalinger til lønn	33 431 339	32 455 063
Tal utførte årsverk:	36,53	36,42
* Nærmare om pensjonskostnader Pensjoner blir kostnadsført i resultatrekneskapen basert på faktisk komme premie for rekneskapsåret. Premiesats for 2020 er 12 prosent. Premiesatsen for 2019 var 12 prosent.		

Note 3 Andre utbetalinger til drift

	31.12.2021	31.12.2020
Husleige	5 535 415	5 505 380
Vedlikehald egne bygg og anlegg	0	0
Vedlikehald og ombygging av leigde lokale	26 364	22 997
Andre utgifter til drift av eigedom og lokale	1 200 797	1 297 020
Reparasjon og vedlikehald av maskinar, utstyr mv.	36 877	69 871
Mindre utstyrsinnkjøp	693 485	1 279 544
Leie av maskinar, inventar og liknande	2 381 515	1 805 756
Kjøp av konsulenttenester	5 262 905	4 377 736
Kjøp av andre framande tenester	3 007 096	2 659 522
Reiser og diett	157 277	185 656
Driftsutgifter elles	9 391 328	7 290 456
Sum andre utbetalinger til drift	27 693 058	24 493 938
Forklaringar: Auka i driftsutgifter elles skuldast bl.a. auka innkjøp av masterfiler frå kommersielle forlag, kr 2.765.212 mot kr 767.719 året før.		

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter

	31.12.2021	31.12.2020
Innbetaling av finansinntekter		
Renteinntekter	0	0
Valutagevinst	694	0
Anna finansinntekt	0	0
Sum innbetaling av finansinntekter	694	0
	31.12.2021	31.12.2020
Utbetaling av finansutgifter		
Renteutgifter	0	0
Valutatap	0	0
Anna finansutgift	0	0
Sum utbetaling av finansutgifter	0	0

Note 5 Utbetaling til investeringar og kjøp av aksjar

	31.12.2021	31.12.2020
<i>Utbetaling til investeringar</i>		
Immaterielle egedelar og liknande	0	368 715
Tomter, bygningar og annan fast eigedom	0	0
Infrastrukturegedelar	0	0
Maskinar og transportmiddel	0	0
Driftslausøyre, inventar, verktøy og liknande	0	371 253
Sum utbetaling til investeringar	0	739 968
	31.12.2021	31.12.2020
<i>Utbetaling til kjøp av aksjar</i>		
Kapitalinnskot	0	0
Obligasjonar	0	0
Investeringar i aksjar og andelar	0	0
Sum utbetaling til kjøp av aksjar	0	0

Forklaringar:

Utbetaling til investeringar omfattar IT-lisensar og kjøp av nye CD-brennere.

Note 6 Samanheng mellom avrekning med statskassa og mellomverande med statskassa**Forskjellen mellom avrekning med statskassa og mellomverande med statskassa**

		31.12.2020	31.12.2020	
		Spesifisering av <u>bokført</u> avrekning med statskassa	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomverande med statskassa	Forskjell
Finansielle anleggsmiddel				
	Investeringar i aksjar og andelar*	0	0	0
	Obligasjonar	0	0	0
	Sum	0	0	0
Omløpsmiddel				
	Kundefordringar	425 879	0	425 879
	Andre fordringar	10 500	10 500	0
	Bankinnskot, kontantar og liknande	0	0	0
	Sum	436 379	10 500	425 879
Langsiktig gjeld				
	Annan langsiktig gjeld	0	0	0
	Sum	0	0	0
Kortsiktig gjeld				
	Leverandørgjeld	-1 855 544	0	-1 855 544
	Skuldig skattetrekk	-1 261 108	-1 261 108	0
	Skuldige offentlege avgifter	-477 632	-470 468	-7 165
	Annan kortsiktig gjeld	0	0	0
	Sum	-3 594 284	-1 731 576	-1 862 709
	Sum	-3 157 905	-1 721 076	-1 436 830

Forklaringar:

Kundefordringar består av uteståande på sal av masterfiler til lydbøker. Leverandørgjeld består i hovudsak av husleigekostnader for 1. kvartal 2022.

NORSK LYD- OG BLINDESKRIFTBIBLIOTEK
Org. nr.: 970145567

Riksrevisjonens beretning

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek årsregnskapsoppstillinger for regnskapsåret 1. januar - 31. desember 2021. Årsregnskapsoppstillingene består av oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og noter, herunder sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 58,9 millioner kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening:

- oppfyller årsregnskapsoppstillingene gjeldende krav, og
- årsregnskapsoppstillingene gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2021 og kapitalposter per 31. desember 2021, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI 2000–2899). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og ISSAI 130 Code of Ethics utstedt av International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for informasjonen i øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av ledelseskomentarene (i del VI) og annen øvrig informasjon (del I–V) i årsrapporten. Riksrevisjonens konklusjon ovenfor om årsregnskapsoppstillingene dekker ikke informasjonen i øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er det vår oppgave å lese øvrig informasjon i årsrapporten. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapsoppstillingene og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapsoppstillingene, eller hvorvidt den øvrige informasjonen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom den øvrige informasjonen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at den øvrige informasjonen i årsrapporten:

- er konsistent med årsregnskapsoppstillingene og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regelverk

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapsoppstillingene

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapsoppstillingene som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide årsregnskapsoppstillingene som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig intern kontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapsoppstillingene som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar basert på årsregnskapsoppstillingene.

Som en del av revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapsoppstillingene, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapsoppstillingene får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapsoppstillingene, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapsoppstillingene gir uttrykk for de underliggende

transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen, og informerer det overordnede departementet om dette.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000 for etterlevelserevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapsoppstillingene som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapsoppstillingene og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo; 02.05.2022

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Stein Jahren
avdelingsdirektør

Beretningen er godkjent og ekspedert digitalt

NORSK LYD- OG BLINDESKRIFTBIBLIOTEK
Org. nr.: 970145567

Riksrevisjonens beretning

Konklusjon

Riksrevisjonen har revidert Norsk lyd- og blindeskriftbibliotek årsregnskapsoppstillinger for regnskapsåret 1. januar - 31. desember 2021. Årsregnskapsoppstillingene består av oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapportering og noter, herunder sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Oppstilling av bevilgnings- og artskontorrapporteringen viser at 58,9 millioner kroner er rapportert netto til bevilgningsregnskapet.

Etter Riksrevisjonens mening:

- oppfyller årsregnskapsoppstillingene gjeldende krav, og
- årsregnskapsoppstillingene gir et dekkende bilde av virksomhetens disponible bevilgninger, inntekter og utgifter for 2021 og kapitalposter per 31. desember 2021, i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen*, *instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon (ISSAI 2000–2899). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under «Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen». Vi er uavhengige av virksomheten slik det kreves i lov og instruks om Riksrevisjonen og ISSAI 130 Code of Ethics utstedt av International Organisation of Supreme Audit Institutions (INTOSAI's etikkregler), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon i årsrapporten

Ledelsen er ansvarlig for informasjonen i øvrig informasjon. Øvrig informasjon består av ledelseskomentarene (i del VI) og annen øvrig informasjon (del I–V) i årsrapporten. Riksrevisjonens konklusjon ovenfor om årsregnskapsoppstillingene dekker ikke informasjonen i øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapsoppstillingene er det vår oppgave å lese øvrig informasjon i årsrapporten. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom den øvrige informasjonen, årsregnskapsoppstillingene og kunnskapen vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapsoppstillingene, eller hvorvidt den øvrige informasjonen ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom den øvrige informasjonen fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at den øvrige informasjonen i årsrapporten:

- er konsistent med årsregnskapsoppstillingene og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende regelverk

Ledelsens og det overordnede departementets ansvar for årsregnskapsoppstillingene

Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapsoppstillingene som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide årsregnskapsoppstillingene som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Det overordnede departementet har det overordnede ansvaret for at virksomheten rapporterer relevant og pålitelig resultat- og regnskapsinformasjon og har forsvarlig intern kontroll.

Riksrevisjonens oppgaver og plikter

Målet med revisjonen er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapsoppstillingene som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som gir uttrykk for Riksrevisjonens konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den, enkeltvis eller samlet, med rimelighet kan forventes å påvirke de beslutningene brukerne foretar basert på årsregnskapsoppstillingene.

Som en del av revisjonen i samsvar med *lov om Riksrevisjonen, instruks om Riksrevisjonens virksomhet* og internasjonale standarder for offentlig finansiell revisjon, utøver vi profesjonelt skjønn og utviser profesjonell skepsis gjennom hele revisjonen. I tillegg:

- identifiserer og vurderer vi risikoene for vesentlig feilinformasjon i årsregnskapsoppstillingene, enten det skyldes misligheter eller utilsiktede feil. Vi utformer og gjennomfører revisjonshandlinger for å håndtere slike risikoer, og innhenter revisjonsbevis som er tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon. Risikoen for at vesentlig feilinformasjon som følge av misligheter ikke blir avdekket, er høyere enn for feilinformasjon som skyldes utilsiktede feil, siden misligheter kan innebære samarbeid, forfalskning, bevisste utelatelser, uriktige fremstillinger eller overstyring av intern kontroll.
- opparbeider vi oss en forståelse av den interne kontroll som er relevant for revisjonen, for å utforme revisjonshandlinger som er hensiktsmessige etter omstendighetene, men ikke for å gi uttrykk for en mening om effektiviteten av virksomhetens interne kontroll.
- evaluerer vi om de anvendte regnskapsprinsippene er hensiktsmessige, og om tilhørende noteopplysninger utarbeidet av ledelsen er rimelige.
- dersom vi gjennom revisjonen av årsregnskapsoppstillingene får indikasjoner på vesentlige brudd på administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten, gjennomfører vi utvalgte revisjonshandlinger for å kunne uttale oss om hvorvidt det er vesentlige brudd på slike regelverk.
- evaluerer vi den samlede presentasjonen, strukturen og innholdet i årsregnskapsoppstillingene, inkludert tilleggsopplysningene, og hvorvidt årsregnskapsoppstillingene gir uttrykk for de underliggende

transaksjonene og hendelsene på en måte som gir et dekkende bilde i samsvar med regelverket for økonomistyring i staten.

Vi kommuniserer med ledelsen blant annet om det planlagte omfanget av revisjonen og når revisjonsarbeidet skal utføres. Vi utveksler også informasjon om forhold av betydning som vi har avdekket i løpet av revisjonen, herunder om eventuelle svakheter av betydning i den interne kontrollen, og informerer det overordnede departementet om dette.

Uttalelse om øvrige forhold

Konklusjon om etterlevelse av administrative regelverk for økonomistyring

Vi uttaler oss om hvorvidt vi er kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene på en måte som i vesentlig grad strider mot administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten. Uttalelsen gis med moderat sikkerhet og bygger på ISSAI 4000 for etterlevelserevisjon. Moderat sikkerhet for uttalelsen oppnår vi gjennom revisjon av årsregnskapsoppstillingene som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi finner nødvendige.

Basert på revisjonen av årsregnskapsoppstillingene og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendige i henhold til ISSAI 4000, er vi ikke kjent med forhold som tilsier at virksomheten har disponert bevilgningene i strid med administrative regelverk med betydning for økonomistyring i staten.

Oslo; 02.05.2022

Etter fullmakt

Åse Kristin Berglihn Hemsén
ekspedisjonssjef

Stein Jahren
avdelingsdirektør

Beretningen er godkjent og ekspedert digitalt